

Kunsill
tal-Unjoni Ewropea

Brussell, 8 ta' Diċembru 2023
(OR. en)

13573/23

Fajl Interistituzzjonali:
2023/0337 (NLE)
2023/0338 (NLE)

LIMITE

ACP 89
WTO 145
COAFR 328
RELEX 1106

ATTI LEGISLATTIVI U STRUMENTI OĦRA

Suġġett: Ftehim ta' Sħubija Ekonomika bejn l-Unjoni Ewropea, minn naħa waħda, u r-
Repubblika tal-Kenja, Membru tal-Komunità tal-Afrika tal-Lvant, min-naħa l-
oħra

FTEHIM TA' SHUBIJA EKONOMIKA
BEJN
L-UNJONI EWROPEA,
MINN NAHA WAHDA,
U
R-REPUBBLIKA TAL-KENJA, MEMBRU TAL-KOMUNITÀ TAL-AFRIKA TAL-LVANT,
MIN-NAHA L-OHRA

PARTIJET GHALL-FTEHIM

L-UNJONI EWROPEA,

(minn hawn 'il quddiem imsejha "l-UE"),

minn naħa waħda,

u

IR-REPUBBLIKA TAL-KENJA ,

(minn hawn 'il quddiem imsejha "l-Istat(i) bi Shab tal-EAC"),

min-naħa l-oħra,

minn hawn 'il quddiem imsejha singolarment bħala "Parti" u flimkien bħala "il-Partijiet",

FILWAQT LI JFAKKRU fl-impenji tagħhom fil-qafas tal-Ftehim ta' Marrakesh li Jistabilixxi l-Organizzazzjoni Dinjija tal-Kummerç (World Trade Organisation, WTO), magħmul fil-15 ta' April 1994;

WARA LI KKUNSIDRAW il-Ftehim ta' Georgetown dwar l-organizzazzjoni tal-Grupp ta' Stati Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku, konkluz fis-6 ta' Ġunju 1975;

WARA LI KKUNSIDRAW il-Ftehim ta' Shubija bejn il-Membri tal-Grupp ta' Stati Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku, min-naħa l-waħda, u l-Komunità Ewropea u l-Istati Membri tagħha, min-naħa l-oħra, iffirmit f' Cotonou fit-23 ta' Ġunju 2000, kif emendat għall-ewwel darba fil-Lussemburgu fil-25 ta' Ġunju 2005 u għat-tieni darba f' Ouagadougou fit-22 ta' Ġunju 2010 (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "il-Ftehim ta' Cotonou");

WARA LI KKUNSIDRAW it-Trattat li Jistabbilixxi l-Komunità tal-Afrika tal-Lvant (East African Community, EAC) iffirmit f' Arusha fit-30 ta' Novembru 1999 u l-Protokoll tiegħu dwar it-Twaqqif tal-Unjoni Doganali tal-Komunità tal-Afrika tal-Lvant;

WARA LI KKUNSIDRAW il-Ftehim ta' Shubija Ekonomika bejn l-Istati Shab tal-Komunità tal-Afrika tal-Lvant, minn naħa waħda, u l-Unjoni Ewropea u l-Istati Membri tagħha, min-naħa l-oħra, li n-negozjati tiegħu ġew iffinalizzati fis-16 ta' Ottubru 2014 (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "FSE UE-EAC");

FILWAQT LI JTENNU x-xewqa tagħhom għal għaqda usa' tal-Afrika u l-kisba tal-objettivi tat-Trattat li Jistabbilixxi l-Komunità Ekonomika Afrikana;

WARA LI KKUNSIDRAW it-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea u t-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea ;

FILWAQT LI JQISU li l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-UE qablu li l-kummerċ tagħhom u l-kooperazzjoni bejniethom għandu jkollhom l-għan li jrawmu l-integrazzjoni mingħajr problemi u b'mod gradwali tal-Istati Afrikani, tal-Karibew u tal-Paċifiku (AKP) fl-ekonomija dinjija wara li jkunu qiesu kif imiss l-għazliet politiċi tagħhom, il-livelli ta' żvilupp u l-prijoritajiet ta' żvilupp, biex b'hekk iġibu 'l quddiem l-iżvilupp sostenibbli tagħhom u jagħtu sehemhom biex jinqered il-faqar fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

FILWAQT LI JAFFERMAW MILL-ĠDID ukoll li dan il-Ftehim għandu jkun konsistenti mal-objettivi u l-prinċipji tal-Ftehim ta' Cotonou u, b'mod partikolari, mad-dispożizzjonijiet tat-Titolu II tal-Parti 3 tiegħu dwar il-Kooperazzjoni Ekonomika u Kummerċjali, u d-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu;

FILWAQT LI JAFFERMAW MILL-ĠDID li dan il-Ftehim għandu jservi bhala strument ta' żvilupp u għandu jippromwovi tkabbir sostenibbli, iżid il-produzzjoni u l-kapaċità mil-lat ta' provvista tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, irawwem trasformazzjoni strutturali tal-ekonomiji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u d-diversifikazzjoni u l-kompetittività tagħhom u jwassal għall-iżvilupp tal-kummerċ, l-attrazzjoni ta' investiment, teknologija u l-ħolqien ta' impjiegi fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

FILWAQT LI JTENNU l-ħtieġa li għandu jkun żgurat li jkun hemm enfasi partikolari fuq l-integrazzjoni reġjonali u li l-Istat(i) bi Shab kollha tal-EAC jingħataw trattament speċjali u differenzjali, waqt li jinżamm trattament speċjali għall-Istat(i) bi Shab l-anqas żviluppati tal-EAC;

FILWAQT LI JAGHRFU l-ħtieġa li jkun hemm investiment sostanzjali biex jogħlew l-istandards tal-ħajja tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

FILWAQT LI JTENNU li dan il-Ftehim għandu l-għan li jimplementa d-dispożizzjonijiet tal- FSE UE-EAC;

FTIEHMU KIF ĠEJ:

PARTII

DISPOŻIZZJONIJIET ĠENERALI

ARTIKOLU 1

Kamp ta' Applikazzjoni tal-Ftehim

Il-Partijiet b'dan jistabilixxu Ftehim ta' Shubija Ekonomika (FSE) (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "dan il-Ftehim"). Dan il-Ftehim ikopri:

- (a) dispożizzjonijiet ġenerali;
- (b) kummerċ fil-merkanzija;
- (c) sajd;
- (d) agrikoltura;
- (e) kooperazzjoni ekonomika u fl-iżvilupp;
- (f) dispożizzjonijiet istituzzjonali;
- (g) evitar u soluzzjoni ta' tilwim;
- (h) eċċezzjonijiet ġenerali;

- (i) dispozizzjonijiet generali u finali; u
- (j) Annessi, Protokolli u Dikjarazzjonijiet Kongunti.

ARTIKOLU 2

Objettivi

1. L-objettivi ta' dan il-Ftehim huma li:
  - (a) jikkontribwixxi għal tkabbir u żvilupp ekonomiku bit-twaqqif ta' shubija imsaħħa u strategika fil-kummerċ u l-iżvilupp b'mod konsistenti mal-għan ta' żvilupp sostenibbli;
  - (b) jippromwovi l-integrazzjoni reġjonali, il-kooperazzjoni ekonomika u l-governanza tajba fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
  - (c) jippromwovi l-integrazzjoni gradwali tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC fl-ekonomija dinjija, skont l-għazliet politiċi u l-prijoritajiet ta' żvilupp tagħhom;
  - (d) irawwem trasformazzjoni strutturali tal-ekonomiji tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, u d-diversifikazzjoni u l-kompetittività tagħhom bit-tiżiħ tal-kapaċità tal-produzzjoni, il-provvista u l-kummerċ tagħhom;
  - (e) itejjeb il-kapaċità tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC fil-politika kummerċjali u fi kwistjonijiet relatati mal-kummerċ;

- (f) jistabbilixxi u jimplimenta qafas regolatorju effikaċi, prevedibbli u trasparenti għall-kummerċ u l-investiment fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, biex b'hekk ikunu sostnuti l-kondizzjonijiet għat-
tkabbir tal-investiment u l-inizjattivi tas-settur privat; u
- (g) isaħħaħ ir-relazzjonijiet eżistenti bejn il-Partijiet fuq il-bażi tas-solidarjetà u tal-interess reċiproku. Għal dan l-għan, b'mod konsistenti mal-obbligi tagħhom ta-WTO, dan il-Ftehim għandu jtejjeb ir-relazzjonijiet kummerċjali u ekonomiċi, isostni dinamika kummerċjali għda bejn il-Partijiet permezz tal-liberalizzazzjoni progressiva, asimmetrika tal-kummerċ bejniethom u jsaħħaħ, iwessa' u jkabbar il-kooperazzjoni fl-oqsma kollha rilevanti għall-kummerċ u l-investiment.
2. Dan il-Ftehim għandu l-għan ukoll, b'mod konsistenti mal-Artikoli 34 u 35 tal-Ftehim ta' Cotonou u d-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu, li:
- (a) jistabbilixxi ftehim konsistenti mal-Artikolu XXIV tal-Ftehim Ġenerali dwar it-Tariffi u l-Kummerċ 1994 (GATT 1994);
- (b) jiffaċilita l-kontinwazzjoni tal-kummerċ mill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC skont termini mhux anqas favorevoli minn dawk skont il-Ftehim ta' Cotonou jew il-ftehim suċċessur tiegħu;
- (c) jistabbilixxi l-qafas u l-iskop ta' negozjar potenzjali fir-rigward ta' kwistjonijiet oħra inklużi l-kummerċ f'servizzi, kwistjonijiet relatati mal-kummerċ kif identifikati fil-Ftehim ta' Cotonou jew il-ftehim suċċessur tiegħu u kull qasam ieħor ta' interess għaż-żewġ Partijiet;

ARTIKOLU 3

Klawsola rendez-vous

Il-Partijiet jieħdu impenn li jikkonkludi n-negozjati fuq is-sugġetti elenkati hawn taħt fi żmien ħames (5) snin mid- mid-data tad-dħul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim:

- (a) kummerċ fis-servizzi;
- (b) kwistjonijiet relatati mal-kummerċ, jiġifieri:
  - (i) politika tal-kompetizzjoni;
  - (ii) żvilupp tal-investiment u tas-settur privat;
  - (iii) kummerċ, ambjent u żvilupp sostenibbli;
  - (iv) drittijiet ta' proprjetà intellettwali;
  - (v) trasparenza fl-akkwisti pubbliċi;
- (c) kull qasam ieħor li l-Partijiet jistgħu jaqblu dwaru.

ARTIKOLU 4

Prinċipji

Dan il-Ftehim huwa bbażat fuq il-prinċipji li ġejjin:

- (a) jibni fuq l-*acquis* tal-Ftehim ta' Cotonou u l-ftehim suċċessur tiegħu;
- (b) isaħħaħ l-integrazzjoni fir-reġjun tal-EAC;
- (c) jiżgura asimetrija, favur l-Istat(i) bi Shab tal-EAC, fil-liberalizzazzjoni tal-kummerċ u fl-applikazzjoni ta' miżuri relatati mal-kummerċ u strumenti ta' difiża tal-kummerċ;
- (d) jippermetti lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC li jzommu preferenzi reġjonali ma' pajjiżi u reġjuni Afrikani oħrajn mingħajr l-obbligu li jestenduhom għall-UE; u
- (e) jikkontribwixxi għat-tiżiħ tal-kapaċità ta' produzzjoni, ta' provvista u kummerċjali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC.

PARTI II

KUMMERĊ FIL-MERKANZIJA

ARTIKOLU 5

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Id-dispożizzjonijiet ta' din il-Parti għandhom japplikaw għall-merkanzija kollha li toriġina fl-UE u fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC.
2. L-objettivi fil-qasam tal-kummerċ fil-merkanzija huma li:
  - (a) jiġu pprovduti kundizzjonijiet sħaħ ħielsa mid-dazju u bla kwota ta' aċċess għal merkanzija li toriġina mill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għas-suq tal-UE fuq bażi soda, fit-tul u prevedibbli skont il-modalitajiet stabbiliti f'dan il-Ftehim;
  - (b) jiġu liberalizzati progressivament u gradwalment is-swieq tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għal merkanzija li toriġina fl-UE skont il-modalitajiet stabbiliti f'dan il-Ftehim; u
  - (c) jinżammu u jittejbu l-kundizzjonijiet ta' aċċess għas-suq biex ikun żgurat li l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC jibbenefikaw bis-sħiħ minn dan il-Ftehim.

TITOLU I

DAZJI DOGANALI U MOVIMENT LIBERU TAL-MERKANZIJA

ARTIKOLU 6

Dazju Doganali

1. Dazju doganali għandu jinkludi kull dazju jew hlas ta' kull xorta impost fuq l-importazzjoni ta' merkanzija jew b'rabta magħha u kull għamla ta' soprataxxa jew hlas addizzjonali b'rabta ma' tali importazzjoni, iżda ma għandux jinkludi:

- (a) hlasijiet ekwivalenti għal taxxi interni migburin kemm fuq merkanzija importata kif ukoll fuq merkanzija maħduma lokalment b'mod konsistenti mal-Artikolu 20;
- (b) mizuri anti-dumping, kumpensatorji jew ta' salvagwardja applikati skont id-dispożizzjonijiet tat-Titolu VI; u
- (c) mizati jew imposti oħra imposti skont l-Artikolu 8.

2. Id-dazju doganali bażiku li għalih għandu jiġi applikat it-tnaqqis suċċessiv għandu jkun dak speċifikat fl-iskeda ta' tariffi ta' kull Parti għal kull prodott.

ARTIKOLU 7

Klassifikazzjoni tal-Merkanzija

1. Il-klassifikazzjoni tal-merkanzija fil-kummerç koperta minn dan il-Ftehim għandha tkun dik stipulata skont in-nomenklatura rispettiva tat-tariffi ta' kull Parti b' mod konformi mal-Konvenzjoni Internazzjonali dwar is-Sistema Armonizzata għad-Deskrizzjoni u Kodifikazzjoni ta' Merkanzija (SA).
2. Il-Partijiet għandhom jiskambjaw l-informazzjoni meħtieġa kollha, fi hdan perjodu ta' tliet (3) xhur wara modifika fit-tariffi jew bidla fis-SA, dwar id-dazji doganali applikati tagħhom u n-nomenklaturi korrispondenti ma' daww il-prodotti elenkati fl-Annessi I u II.

ARTIKOLU 8

Mizati u Imposti Oħra

Mizati u imposti oħra msemmijin fl-Artikolu 6(1)(c) għandhom ikunu limitati fl-ammont għall-kost approssimattiv tas-servizzi mogħtija u ma għandhomx jirrappreżentaw protezzjoni indiretta għal prodotti domestiċi jew tassazzjoni fuq importazzjoni għal finijiet fiskali. Ma għandhomx ikunu imposti mizati u imposti relatati mal-kummerç għal servizzi konsulari.

ARTIKOLU 9

Regoli tal-Origini

1. Għall-finijiet ta' din il-Parti, it-terminu "originarju" jfisser li jikkwalifika bħala "originarju" skont il-liġi applikabbli tal-Parti importatriċi¹².
2. Il-Kunsill tal-FSE stabbilit skont l-Artikolu 104 (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "il-Kunsill tal-FSE") għandu, permezz ta' deċiżjoni, jadotta protokoll li jirregola r-regoli tal-origini sa mhux aktar tard minn ħames (5) snin wara d-data tad-dhul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim. Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu għandu jieqaf japplika mill-mument li tali protokoll isir applikabbli.
3. Jekk fi tmiem il-perjodu ta' ħames snin imsemmi fil-paragrafu 2 il-Partijiet ma jkunux adottaw tali protokoll, il-Kunsill tal-FSE għandu jivvaluta l-applikazzjoni tal-paragrafu 1 u jista' jiddeċiedi li jestendi dak il-perjodu ta' ħames snin.

---

¹ Għal ċertezza akbar, fid-determinazzjoni tal-konsistenza ta' miżura ma' dan il-Ftehim skont it-Titolu II tal-Parti VII, bord tal-arbitraġġ jista' jikkunsidra, kif xieraq, il-liġi ta' Parti bħala kwistjoni ta' fatt. B'dan il-mod, il-bord tal-arbitraġġ għandu jsegwi l-interpretazzjoni prevalenti mogħtija mil-liġi mill-qrati jew mill-awtoritajiet ta' dik il-Parti u kull tifsira mogħtija lil-liġi mill-bord tal-arbitraġġ ma tkunx vinkolanti fuq il-qrati jew l-awtoritajiet ta' dik il-Parti.

² Il-prodotti li joriginaw fl-Istat bi Shab tal-EAC, meta jiġu importati f'Ceuta jew Melilla, għandhom jibbenefikaw mill-istess sistema doganali bħal dik li tiġi applikata għall-prodotti li joriginaw fit-territorju doganali tal-UE skont il-Protokoll Nru 2 tal-Att dwar il-kundizzjonijiet tal-adeżjoni tar-Renju ta' Spanja u tar-Repubblika Portugiża u l-aġġustamenti għat-Trattati. (ĠU UE L 302, 15.11.1985, p. 23). L-Istat bi Shab tal-EAC għandu jagħti lill-importazzjonijiet ta' prodotti koperti bil-Ftehim u li joriginaw minn Ceuta u Melilla l-istess reġim doganali bħal dak mogħti lil prodotti importati mill-UE u li joriginaw fiha.

ARTIKOLU 10

Dazji Doganali fuq Prodotti li Joriginaw mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC

Prodotti li joriginaw mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom ikunu importati fl-UE hielsa minn dazji doganali, skont il-kundizzjonijiet stabbiliti fl-Anness I.

ARTIKOLU 11

Dazji Doganali fuq Prodotti li Joriginaw mill-UE

Prodotti li joriginaw mill-UE għandhom ikunu importati fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC skont il-kundizzjonijiet stabbiliti fl-iskeda ta' liberalizzazzjoni tat-tariffi fl-Anness II.

ARTIKOLU 12

Kawsola ta' Status quo

1. Il-Partijiet jaqblu li ma jzidux id-dazji doganali applikati tagħhom għal prodotti soġġetti għal-liberalizzazzjoni skont dan il-Ftehim, bl-eċċezzjoni tal-miżuri adottati skont l-Artikoli 48, 49 u 50.

2. Sabiex jinżamm il-prospett ta' proċessi ta' integrazzjoni reġjonali usa' fl-Afrika, il-Partijiet jistgħu jiddeċiedu fil-Kunsill tal-FSE li jimmodifikaw il-livell tad-dazji doganali stipulati fl-Annessi II(a), II(b) u II(c) għal dan il-Ftehim, li jistgħu jiġu applikati għal prodott li joriġina fl-UE meta jiġi importat fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC. Il-Partijiet għandhom jiżguraw li kull tali modifika ma tirriżultax f'inkompatibbiltà ta' dan il-Ftehim mar-rekwiżiti tal-Artikolu XXIV tal-GATT tal-1994.

ARTIKOLU 13

Moviment tal-Merkanzija

1. Id-dazji doganali għandhom jiġu imposti darba biss għal merkanzija li toriġina minn Parti waħda u importata fit-territorju tal-Parti l-oħra.
2. Kull dazju mħallas mal-importazzjoni fi Stat bi Shab tal-EAC għandu jithallas lura b'mod sħiħ għall-merkanzija li titlaq mill-Istat bi Shab tal-EAC tal-ewwel importazzjoni lejn Stat bi Shab ieħor tal-EAC. Id-dazju għandu jithallas fl-Istat bi Shab tal-EAC fejn tiġi kkonsumata l-merkanzija.
3. Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw biex jiffacilitaw iċ-ċirkolazzjoni tal-merkanzija u jissimplifikaw il-proċeduri doganali.

ARTIKOLU 14

Dazji u Taxxi fuq l-Esportazzjoni

1. Parti ma għandha toħloq l-ebda dazju jew taxxa ġdida b'rabta mal-esportazzjoni ta' merkanzija lill-Parti l-oħra li jkunu oġġla minn dawk imposti fuq merkanzija simili destinata biex tinbiegħ internament.
2. Minkejja l-paragrafu 1, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC jistgħu jimponu, wara li jinnotifikaw lill-UE, dazju jew taxxa temporanji b'rabta mal-esportazzjoni ta' merkanzija fiċ-ċirkostanzi li ġejjin:
  - (a) biex irawmu l-iżvilupp tal-industrija domestika;
  - (b) biex iżommu l-istabbiltà tal-munita, meta ż-zieda fil-prezz dinji ta' prodott esportat toħloq riskju li l-munita tingħata valutazzjoni eċċessiva; jew
  - (c) biex jiproteġu d-dhul, is-sigurtà alimentari u l-ambjent.
3. Jenhtieg li tali taxxi jiġu infurzati fuq għadd limitat ta' prodotti għal żmien limitat u għandhom jiġu evalwati mill-Kunsill tal-FSE biex jiġgeddu wara tmienja u erbgħin (48) xahar.
4. Kull trattament iktar favorevoli li jikkonsisti f'taxxi jew b'rabta ma' dawn applikat mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC għal esportazzjonijiet ta' kull prodott destinat għal kull ekonomija kummerċjali ewlenija għandu, mid-dhul fis-seħh dan il-Ftehim, jingħata lill-prodott simili destinat għat-territorju tal-UE.

5. Għall-finijiet ta' dan l-Artikolu u l-Artikolu 15, "ekonomija kummerċjali ewlenija" tfisser kull pajjiż żviluppat, jew kull pajjiż li huwa responsabbli għal sehem mill-esportazzjonijiet dinjija tal-merkanzija ta' aktar minn 1 fil-mija fis-sena ta' qabel id-dhul fis-seħh tal-ftehim ta' kummerċ hieles imsemmi fl-Artikolu 15, jew kull grupp ta' pajjiżi li jaġixxu individwalment, kollettivament jew permezz ta' ftehim ta' kummerċ hieles, li jkunu responsabbli kollettivament għal sehem mill-esportazzjonijiet dinjija tal-merkanzija ta' aktar minn 1,5 fil-mija fis-sena ta' qabel id-dhul fis-seħh tal-ftehim ta' kummerċ hieles imsemmi fl-Artikolu 15¹.

ARTIKOLU 15

Trattament Izjed Favorevoli b'Riżultat ta' Ftehim ta' Kummerċ Hieles

1. Fir-rigward tal-merkanzija koperta minn din il-Parti, l-UE għandha tagħti lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC kull trattament iżjed favorevoli applikabbli bħala riżultat li l-UE ssir parti għal ftehim ta' kummerċ hieles ma' parti terza wara l-iffirmar ta' dan il-Ftehim.
2. Fir-rigward tal-merkanzija koperta minn din il-Parti, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom jagħtu lill-UE kull trattament iżjed favorevoli applikabbli bħala riżultat li l-Istat(i) bi Shab tal-EAC jsiru partijiet għal ftehim ta' kummerċ hieles ma' kwalunkwe ekonomija kummerċjali ewlenija wara l-iffirmar ta' dan il-Ftehim. Jekk l-UE tkun tista' turi li ngħatat trattament inqas favorevoli minn dak offrut mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC lil xi ekonomija kummerċjali ewlenija oħra, il-Partijiet għandhom, sa fejn ikun possibbli, jikkonsultaw u jiddeciedu flimkien fuq kif l-aħjar li jimplementaw dan il-paragrafu fuq bażi ta' każ b'każ.

---

¹ Dan il-kalkolu għandu jkun ibbażat fuq id-*data* uffiċjali tad-WTO dwar esportaturi ewlenin fil-kummerċ ta' merkanzija dinjija (eskluż il-kummerċ fl-UE)

3. Id-dispożizzjonijiet ta' din il-Parti ma għandhomx ikunu interpretati b'mod li jobbligaw lill-Partijiet li jestendu b'mod reċiproku kull trattament preferenzjali applikabbli bħala riżultat li waħda minnhom tkun parti minn ftehim ta' kummerċ hieles ma' parti terza fid-data li fiha jiġi ffirmat dan il-Ftehim.
4. Il-paragrafu 2 ma għandhomx japplikaw fir-rigward ta' ftehimiet kummerċjali bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC ma' pajjiżi tal-Gruppi Afrikani, tal-Karibew u tal-Pacifiku, jew pajjiżi u reġjuni oħra Afrikani.
5. Għall-finijiet ta' dan l-Artikolu, "ftehim ta' kummerċ hieles" tfisser ftehim li sostanzjalment jilliberalizza l-kummerċ u sostanzjalment jelimina miżuri diskriminatorji u /jew jipprojbixxi miżuri diskriminatorji godda jew iktar miżuri diskriminatorji bejn il-Partijiet fid-dhul fis-seħh ta' dak il-ftehim jew fi ħdan perjodu ta' żmien raġonevoli.

ARTIKOLU 16

Dispożizzjonijiet Speċjali dwar il-Kooperazzjoni Amministrattiva

1. Il-Partijiet jaqblu li l-kooperazzjoni amministrattiva hija essenzjali għall-implimentazzjoni u l-kontroll tat-trattament preferenzjali mogħti skont din il-Parti u jissottolinjaw l-impenn tagħhom li jiġġieldu l-irregolaritajiet u l-frodi fi kwistjonijiet doganali u kwistjonijiet oħra.
2. Meta Parti tagħmel sejba, fuq il-bażi ta' informazzjoni oġġettiva, ta' nuqqas ta' għoti ta' kooperazzjoni amministrattiva u/jew ta' irregolaritajiet jew frodi, il-Parti kkonċernata tista' temporanjament tissospendi t-trattament preferenzjali rilevanti tal-prodott(i) (i)kkonċernat(i) skont dan l-Artikolu.

3. Għall-finijiet ta' dan l-Artikolu, n-nuqqas ta' għoti tal-kooperazzjoni amministrattiva għandha tfisser, fost oħrajn:

- (a) in-nuqqas ripetut li jiġi rrispettat l-obbligu ta' verifika tal-istatus oriġinali tal-prodott(i) (i)kkonċernat(i);
- (b) ir-rifjut ripetut jew id-dewmien mhux dovut fit-twettiq u/jew il-komunikazzjoni tar-riżultati tal-verifika sussegwenti tal-prova tal-orijini tal-prodott(i) kkonċernat(i);
- (c) ir-rifjut ripetut jew id-dewmien mhux dovut fil-kisba tal-awtorizzazzjoni biex jitwettqu missjonijiet ta' kooperazzjoni amministrattiva għall-verifika tal-awtenticità ta' dokumenti jew ir-reqqa tal-informazzjoni rilevanti għall-għotja tat-trattament preferenzjali inkwistjoni.

4. Sejba ta' irregolaritajiet jew frodi tista' ssir, fost oħrajn, meta jkun hemm zieda mgħaġġla, mingħajr spjegazzjoni sodisfacenti, fl-importazzjoni ta' merkanzija li tkun oghla mil-livell normali tal-produzzjoni u mill-kapaċità ta' esportazzjoni tal-Parti l-oħra li tkun relatata ma' informazzjoni oġġettiva dwar irregolaritajiet jew frodi.

5. L-applikazzjoni ta' sospensjoni temporanja għandha tkun soġġetta għall-kundizzjonijiet li ġejjin:

(a) il-Parti li tkun sabet, fuq il-bażi ta' informazzjoni oġġettiva, nuqqas ta' kooperazzjoni amministrattiva u/jew ta' irregolaritajiet jew frodi, għandha mingħajr dewmien bla bżonn tinnotifika lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, stabbilit skont l-Artikolu 106 (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja") dwar is-sejba tagħha flimkien mal-informazzjoni oġġettiva u tibda konsultazzjonijiet fi ħdan il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, fuq il-bażi tal-informazzjoni rilevanti kollha u s-sejbiet oġġettivi, bl-għan li tinstab soluzzjoni aċċettabbli għaz-żewġ Partijiet;

(b) meta l-Partijiet ikunu bdew konsultazzjonijiet fi ħdan il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja kif imsemmi fil-punt (a) u jonqsu milli jaqblu dwar soluzzjoni aċċettabbli fi żmien tliet (3) xhur wara n-notifika, il-Parti kkonċernata tista' temporanjament tissospendi t-trattament preferenzjali rilevanti tal-prodott(i) kkonċernat(i) u tali sospensjoni temporanja għandha tkun innotifikata lill-Kunsill tal-FSE mingħajr dewmien bla bżonn;

(c) sospensjonijiet temporanji skont dan l-Artikolu għandhom ikunu limitati għal dawk meħtieġa biex jitharsu l-interessi finanzjarji tal-Parti kkonċernata, ma għandhomx jaqbzu perjodu ta' sitt (6) xhur, u jistgħu jiġġeddu, u għandhom ikunu soġġetti għal konsultazzjonijiet perjodiċi fi ħdan il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja b'mod partikolari bl-għan li jitwaqqfu malli l-kundizzjonijiet għall-applikazzjoni tagħhom ma jibqgħux jeżistu aktar.

6. Jenhtieg li fl-istess waqt tan-notifika lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja skont il-paragrafu 5(a), il-Parti li tagħmel tali notifika jenhtieg li tippubblika avviż għall-importaturi fil-Ġurnal Uffiċjali tagħha. Jenhtieg li n-notifika għall-importaturi tindika li nstab fir-rigward tal-prodott ikkonċernat, fuq il-bażi ta' informazzjoni oġġettiva, nuqqas ta' għoti ta' kooperazzjoni amministrattiva u/jew irregolaritajiet jew frodi.

ARTIKOLU 17

Ġestjoni ta' Żbalji Amministrattivi

F'każ ta' żball mill-awtoritajiet kompetenti fil-ġestjoni xierqa tas-sistema preferenzjali tal-esportazzjoni, u b'mod partikolari fl-applikazzjoni tar-regoli tal-oriġini applikabbli għall-finijiet ta' dan il-Ftehim dwar id-definizzjoni tal-kunċett ta' "prodotti originarji" u l-metodi ta' kooperazzjoni amministrattiva, u dak l-iżball iwassal għal konsegwenzi f'termini ta' dazji tal-importazzjoni, il-Parti li tkun qed tiffaċċja tali konsegwenzi tista' titlob lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja biex jeżamina l-possibiltajiet li jiġu adottati l-miżuri xierqa kollha bil-ħsieb li tiġi solvuta s-sitwazzjoni.

ARTIKOLU 18

Valutazzjoni Doganali

1. L-Artikolu VII tal-GATT 1994 u l-Ftehim dwar l-implimentazzjoni tal-Artikolu VII tal-GATT 1994, għandhom ikunu l-bażi tar-regoli tal-valutazzjoni doganali applikati għal kummerċ bejn il-Partijiet.
2. Il-Partijiet għandhom jikkooperaw bil-għan li jilhqqu approċċ komuni għal kwistjonijiet relatati ma' valutazzjoni doganali.

TITOLU II

MIŻURI MHUX TARIFFARJI

ARTIKOLU 19

Projbizzjoni ta' Restrizzjonijiet Kwantitattivi

1. Il-projbizzjonijiet jew ir-restrizzjonijiet kollha fuq l-importazzjoni, l-esportazzjoni jew il-bejgħ għall-esportazzjoni bejn il-Partijiet, hlief għal dazji doganali, taxxi, miżati u imposti oħra imsemmijin fl-Artikolu 6, kemm jekk magħmulin effettivi permezz ta' kwoti, licenzji tal-importazzjoni jew tal-esportazzjoni kif ukoll b' miżuri oħra, għandhom jitnehhew mad-data tad-dhul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim. Ma għandha jiddaħħal l-ebda tali miżuri ġdida fil-kummerċ bejn il-Partijiet. Dan l-Artikolu għandhom ikunu mingħajr preġudizzju għad-dispożizzjonijiet tat-Titolu VI ta' din il-Parti.
2. Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu ma għandhomx jestendu għal dan li ġej:
  - (a) projbizzjonijiet jew restrizzjonijiet tal-esportazzjoni applikati temporanjament biex jipprevjenu jew itaffu nuqqasijiet kritiċi ta' prodotti tal-ikel jew prodotti oħra essenzjali għall-parti kontraenti esportatriċi;
  - (b) projbizzjonijiet jew restrizzjonijiet fuq l-importazzjoni u l-esportazzjoni meħtieġa għall-applikazzjoni ta' standards jew regolamenti għall-klassifikazzjoni, il-gradazzjoni jew il-kummerċjalizzazzjoni ta' komoditajiet fil-kummerċ internazzjonali.

ARTIKOLU 20

Trattament nazzjonali fir-rigwardtat-Tassazzjoni u r-Regolamentazzjoni Interni

1. Prodotti importati li joriginaw minn Parti waħda ma għandhomx ikunu soġġetti, b'mod dirett jew indirett, għal taxxi interni jew imposti interni oħrajn ta' kwalunkwe xorta oltre dawk applikati, b'mod dirett jew indirett, għal prodotti domestiċi simili tal-Parti l-oħra. Barra minn hekk, il-Partijiet ma għandhomx japplikaw b'mod ieħor taxxi interni jew imposti oħra interni biex jagħtu protezzjoni lill-produzzjoni rispettiva tagħhom.
2. Prodotti importati li joriginaw minn Parti waħda għandhom jingħataw trattament mhux anqas favorevoli minn dak mogħti lil prodotti domestiċi simili tal-Parti l-oħra fir-rigward tal-ligijiet, ir-regolamenti u r-rekwiżiti kollha li jolqtu l-bejgħ intern, l-offerti għall-bejgħ, ix-xiri, it-trasport, id-distribuzzjoni jew l-użu tagħhom. Dan il-paragrafu ma għandhomx jipprevjenu l-applikazzjoni ta' imposti differenzjali għat-trasport intern, li huma bbażati esklużivament fuq l-operazzjoni ekonomika tal-mezzi tat-trasport u mhux fuq l-origini tal-prodott.
3. Waħda mill-Partijiet ma għandhiex tistabilixxi jew iżzomm xi regolament kwantitattiv intern b'rabta mat-taħlita, l-ipproċessar jew l-użu ta' prodotti f'ammonti jew proporzjonijiet speċifikati li jeħtiegħ, b'mod dirett jew indirett, li xi ammont jew proporzjon speċifikati ta' xi prodott li huwa s-suġġett tar-regolament irid jigi pprovdut minn sorsi domestiċi. Barra minn hekk, waħda mill-Partijiet ma għandhiex tapplika regolamenti kwantitattivi interni biex b'hekk tagħti protezzjoni lill-produzzjoni rispettiva tagħha.
4. Dan l-Artikolu ma għandhomx iżommu l-ħlas ta' sussidji esklużivament lil produtturi nazzjonali, inklużi ħlasijiet lil produtturi nazzjonali li joħorġu minn dħul ta' taxxi jew ħlasijiet interni applikati b'mod konsistenti ma' dan l-Artikolu u sussidji mogħtija permezz ta' xiri mill-gvern ta' prodotti nazzjonali.

5. Dan l-Artikolu ma għandhomx japplikaw għal liġijiet, regolamenti, proċeduri jew Prattiki li jirregolaw il-kuntratti pubbliċi.

ARTIKOLU 21

Governanza Tajba fil-Qasam tat-Taxxa

Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-kooperazzjoni fuq il-prinċipji ta' governanza tajba fil-qasam tat-tassazzjoni permezz tal-awtoritajiet rilevanti f'konformità mal-liġijiet u r-regolamenti nazzjonali rispettivi tagħhom.

TITOLU III

IL-KOOPERAZZJONI DOGANALI U L-FACILITAZZJONI TAL-KUMMERĊ

ARTIKOLU 22

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-kooperazzjoni doganali u l-facilitazzjoni kummerċjali fl-ambjent kummerċjali globali li qed jevolvi u jaqblu:
  - (a) li jsaħħu l-kooperazzjoni u jiżguraw li l-leġiżlazzjoni u l-proċeduri rilevanti, kif ukoll il-kapaċità amministrattiva tal-amministrazzjonijiet rilevanti, jissodisfaw l-oġettiv ta' promozzjoni tal-facilitazzjoni kummerċjali;

(b) li l-Istat(i) bi Shab tal-EAC jehtiegu perjodi tranzitorji u bini tal-kapaċitajiet biex jimplimentaw bla xkiel id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu.

2. L-objettivi ta' dan it-Titolu huma li:

(a) jiffaċilita l-kummerċ bejn il-Partijiet;

(b) jipromwovi l-armonizzazzjoni tal-legiżlazzjoni u l-proċeduri doganali fil-livell reġjonali;

(c) jipprovdi appoġġ lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex tissaħħaħ il-faċilitazzjoni kummerċjali;

(d) jipprovdi appoġġ lill-amministrazzjonijiet doganali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jimplimentaw dan il-Ftehim u l-aħjar Prattiki doganali internazzjonali oħra; u

(e) isaħħaħ il-kooperazzjoni bejn l-awtoritajiet doganali tal-Partijiet u aġenziji tal-fruntiera relatati oħrajn.

ARTIKOLU 23

Kooperazzjoni Doganali u Assistenza Amministrattiva Reċiproka

1. Sabiex tiġi żgurata l-konformità mad-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu, u biex jitwieġbu b'mod effettiv l-objettivi stipulati fl-Artikolu 22, il-Partijiet għandhom:

(a) jiskambjaw informazzjoni dwar legiżlazzjoni u proċeduri doganali;

- (b) jizviluppaw inizjattivi kongunti f' oqsma miftiehma bejniethom;
- (c) jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (i) jimmodernizzaw is-sistemi u l-proċeduri doganali, kif ukoll inaqqsu ż-żmien tal-ikklerjar doganali;
  - (ii) jissimplifikaw u jarmonizzaw il-proċeduri doganali u l-formalitajiet kummerċjali, inklużi dawk marbutin mal-importazzjoni, l-esportazzjoni u t-tranzitu;
  - (iii) isaħħu s-sistemi ta' tranzitu reġjonali;
  - (iv) isaħħu t-trasparenza skont l-Artikolu 24(3);
  - (v) jibnu l-kapaċitajiet inkluża l-assistenza finanzjarja u teknika lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
  - (vi) kull qasam doganali ieħor li l-Partijiet ikunu qablu dwaru;
- (d) sa fejn possibbli, jistabbilixxu pożizzjonijiet komuni f' organizzazzjonijiet internazzjonali fil-qasam tad-dwana u l-faċilitazzjoni kummerċjali, bħad-WTO, l-Organizzazzjoni Doganali Dinjija (World Customs Organisation, WCO), in-Nazzjonijiet Uniti (NU) u l-Konferenza tan-Nazzjonijiet Uniti dwar il-Kummerċ u l-Iżvilupp (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD);
- (e) jippromwovu l-koordinazzjoni bejn l-aġenziji kollha relatati, kemm internament kif ukoll minn frontiera għal oħra.

2. Minkejja l-paragrafu 1, il-Partijiet għandhom jagħtu assistenza amministrattiva lil xulxin fi kwistjonijiet doganali skont id-dispożizzjonijiet tal-Protokoll 1.

ARTIKOLU 24

Legiżlazzjoni u Proċeduri Doganali

1. Il-Partijiet jaqblu li l-legiżlazzjoni, id-dispożizzjonijiet u l-proċeduri kummerċjali u doganali rispettivi tagħhom għandhom ikunu bbażati fuq strumenti u standards internazzjonali applikabbli fil-qasam tad-dwana u tal-kummerċ, inklużi l-elementi sostantivi tal-Konvenzjoni Riveduta ta' Kjoto dwar is-Semplifikazzjoni u l-Armonizzazzjoni tal-Proċeduri Doganali magħmula fi Brussell fis-26 ta' Ġunju 1999, l-elementi sostantivi tal-Qafas tal-Istandards biex ikun Żgurat u Ffaċilitat il-Kummerċ Globali tad-WCO, is-sett tad-*data* tad-WCO u l-Konvenzjoni SA.
2. Il-Partijiet jaqblu li l-legiżlazzjoni u l-proċeduri rispettivi kummerċjali u doganali tagħhom għandhom ikunu bbażati fuq:
  - (a) il-htieġa li jiġi protett u ffaċilitat il-kummerċ legittimu permezz tal-infurzar effettiv tar-rekwiziti stipulati fil-legiżlazzjoni doganali u l-konformità magħhom;
  - (b) il-htieġa li jiġu evitati pizijiet żejda u diskriminatorji fuq l-operaturi ekonomiċi, biex ikun hemm protezzjoni kontra frodi u korruzzjoni, u jkun hemm aktar faċilitazzjoni għal operaturi li jissodisfaw livelli għoljin ta' konformità mal-legiżlazzjoni u l-proċeduri doganali;

- (c) il-ħtieġa li jintuża dokument amministrattiv wieħed jew ekwivalent elettroniku, bl-ghan li jiġu stabbiliti dikjarazzjonijiet doganali fl-UE u fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC, rispettivament;
- (d) tekniki doganali moderni, inklużi l-valutazzjoni tar-riskji, il-proċeduri ssimplifikati għad-dhul u għar-rilaxx tal-merkanzija, il-kontrolli ta' wara r-rilaxx u l-awditi;
- (e) l-iżvilupp progressiv tas-sistemi, inklużi dawk ibbażati fuq it-teknoloġija tal-informazzjoni, għal operazzjonijiet ta' tranzitu u esportazzjoni u importazzjoni, sabiex ikun iffacilitat l-iskambju tal-informazzjoni bejn l-operaturi ekonomiċi, l-amministrazzjonijiet doganali u aġenziji oħra;
- (f) il-prinċipju li l-penali imposti għal ksur minuri tar-regolamenti jew ir-rekwiżiti proċedurali doganali huma proporzjonati u ma jwasslux għal dewmien żejjed fl-applikazzjoni tal-ikklijar doganali tagħhom;
- (g) sistema ta' deċiżjonijiet vinkolanti dwar kwistjonijiet doganali, b'mod partikolari dwar il-klassifikazzjoni ta' tariffi u r-regoli ta' oriġini, skont ir-regoli stipulati fil-leġiżlazzjoni reġjonali u/jew il-leġiżlazzjoni nazzjonali;
- (h) il-ħtieġa li jiġu applikati miżati u imposti li huma proporzjonati għas-servizz ipprovdut b'rabta ma' kull tranżazzjoni speċifika, u mhux ikkalkolati fuq bażi *ad valorem*. Ma għandhomx ikunu applikabbli tariffi u imposti għal servizzi konsulari b'rabta mal-kummerċ ta' merkanzija;
- (i) l-eliminazzjoni ta' kull rekwiżit għall-użu obligatorju ta' spezzjonijiet ta' qabel il-vjeġġ kif definit mill-Ftehim dwar l-Ispezzjonijiet tal-Merkanzija Qabel il-Vjeġġ fuq tad-WTO, jew kull rekwiżit ekwivalenti;
- (j) l-eliminazzjoni tar-rekwiżiti kollha għall-użu obligatorju tas-sensara doganali kif ukoll regoli trasparenti, mhux diskriminatorji u proporzjonati għal-liċenzjar tagħhom.

3. Sabiex jittejbu l-metodi ta' ħidma u jkunu żgurati t-trasparenza u l-effiċjenza tal-operazzjonijiet doganali, il-Partijiet għandhom:
- (a) jieħdu passi ulterjuri favur is-simplifikazzjoni u l-istandardizzazzjoni tad-dokumenti u l-formalitajiet kummerċjali għar-rilaxx u l-ikklijar rapidi tal-merkanzija;
  - (b) jipprovdu proċeduri effettivi, fil-pront u mhux diskriminatorji biex jista' jkun hemm id-dritt ta' appell kontra azzjonijiet amministrattivi, sentenzi u deċiżjonijiet doganali u ta' aġenziji oħra li jaffettwaw importazzjonijiet, esportazzjonijiet jew merkanzija fi tranżitu; tali proċeduri għandhom ikunu aċċessibbli faċilment għall-impriżi kollha;
  - (c) jiżguraw li tinżamm l-integrità, permezz tal-applikazzjoni ta' miżuri li jirriflettu l-prinċipji tal-konvenzjonijiet u tal-istrumenti internazzjonali rilevanti.

ARTIKOLU 25

Il-faċilitazzjoni tal-movimenti ta' tranżitu

1. Il-Partijiet għandhom jiżguraw libertà ta' tranżitu fit-territorji tagħhom permezz tal-iktar rotot konvenjenti. Kull restrizzjoni, kontroll jew rekwiżit għandhom ikunu nondiskriminatorji, proporzjonati u applikati b'mod uniformi.
2. Parti tista' tkun teħtieġ li t-traffiku fi tranżitu mit-territorju tagħha jiddaħħal fiċ-ċentru doganali xieraq permezz tar-rotot dezinjati. Jekk Parti teħtieġ l-użu ta' tali rotot, għandha tagħmel dan f'konformità shiħa mal-Artikolu V(3) tal-GATT 1994.

3. Mingħajr preġudizzju għall-kontrolli doganali leġittimi, Parti għandha tagħti trattament xejn inqas favorevoli għal merkanzija fi tranżitu fit-territorju tagħha minn dak li tagħti lil merkanzija domestika.
4. Il-Partijiet għandhom joperaw regimi marbutin tat-trasport li jippermettu t-tranżitu ta' merkanzija mingħajr il-ħlas ta' dazji doganali jew imposti oħrajn b'effett ekwivalenti, soġġetti għall-ġħoti ta' garanzija xierqa skont il-leġiżlazzjoni doganali reġjonali u/jew nazzjonali.
5. Il-Partijiet għandhom jippromwovu u jimplementaw arrangamenti għat-tranżitu reġjonali.
6. Il-Partijiet għandhom jippromwovu l-koordinazzjoni bejn l-aġenziji kollha relatati, kemm internament kif ukoll minn fruntiera għal oħra.
7. Il-leġiżlazzjoni tal-Partijiet għandha tkun imsejsa fuq standards internazzjonali u strumenti rilevanti għat-tranżitu.

ARTIKOLU 26

Relazzjonijiet mal-Komunità Kummerċjali

Il-Partijiet jaqblu li:

- (a) jiżguraw li l-leġiżlazzjoni, il-proċeduri kif ukoll il-mizati u l-imposti kollha jsiru disponibbli pubblikament, sa fejn ikun possibbli permezz ta' mezzi elettronici jew kull mezz xieraq ieħor u, kull meta possibbli, jipprovdu l-kjarifiki meħtieġa;

- (b) jikkonsultaw b' mod regolari u fil-hin mar-rappreżentanti kummerċjali fuq il-proposti u l-proċeduri leġislattivi marbutin ma' kwistjonijiet doganali u kummerċjali;
- (c) jintroduċu leġislazzjoni u proċeduri ġodda jew temendahom b'tali mod li jippermetti lin-negożjanti jippreparaw aħjar biex jikkonformaw magħhom;
- (d) jqiegħdu għad-dispożizzjoni tal-pubbliku avvizi rilevanti ta' natura amministrattiva, inklużi rekwiżiti ta' aġenziji u proċeduri ta' dħul, siġhat ta' xogħol u proċeduri ta' xogħol għall-uffiċċji tad-dwana fil-portijiet u fuq il-fruntieri, u kuntatti għal talbiet ta' informazzjoni;
- (e) irawmu l-kooperazzjoni bejn l-operaturi u l-amministrazzjonijiet rilevanti bl-użu ta' proċeduri mhux arbitrarji u aċċessibbli pubblikament, bhall-memoranda ta' qbil, abbażi ta' dawk ippromulgati mid-WCO;
- (f) jiżguraw li d-dwani rispettivi tagħhom u r-rekwiżiti u l-proċeduri relatati jkomplu jissodisfaw il-ħtiġijiet tal-komunità kummerċjali, isegwu l-aħjar prattiċi, u jibqgħu mill-anqas kummerċjalment restrittivi kemm jista' jkun possibbli.

ARTIKOLU 27

Dispożizzjonijiet Tranzizzjonali

1. Fid-dawl tal-htieġa li tissaħħaħ il-kapaċità tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC fil-qasam tal-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali u mingħajr ħsara għall-impenji tad-WTO, il-Partijiet jaqblu li l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għandhom jibbenefikaw minn perjodu tranzitorju ta' ħames (5) snin mid-data tad-dħul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim biex jissodisfaw l-obbligi fl-Artikoli 23, 24 u 25.
2. Dak il-perjodu tranzitorju jista' jkompli jiġi estiż bl-awtorizzazzjoni tal-Kunsill tal-FSE.

ARTIKOLU 28

Armonizzazzjoni tal-Istandards Doganali f'Livell Reġjonali

Il-Partijiet jagħrfu u jirrikonoxxu l-importanza tal-konsolidazzjoni tal-armonizzazzjoni tal-istandards doganali u l-miżuri ta' faċilitazzjoni kummerċjali f'livell reġjonali, inkluż il-bidu ta' riformi fil-qasam tal-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali, meta meħtieġ.

ARTIKOLU 29

Kumitat Speċjali dwar il-Faċilitazzjoni Doganali u Kummerċjali

1. Il-Partijiet b'dan jistabbilixxu Kumitat Speċjali għall-Faċilitazzjoni Doganali u Kummerċjali, magħmul mir-rappreżentanti tagħhom, li għandu:
  - (a) jiltaqa' f'data u b'agenda miftiehma bil-quddiem mill-Partijiet;
  - (b) ikun ippresedut b'alternanza minn kull Partijiet; u
  - (c) jirrapporta lill-Kunsill tal-FSE.

2. Il-funzjonijiet tal-Kumitat Speċjali dwar il-Faċilitazzjoni Doganali u Kummerċjali jinkludu:
  - (a) li jissorvelja l-implimentazzjoni u l-amministrazzjoni ta' dan it-Titolu u tal-Artikolu 9;
  - (b) li jipprovdi forum biex ikun hemm konsultazzjoni u diskussjoni dwar il-kwistjonijiet kollha li jikkonċernaw id-dwana, inklużi r-regoli tal-origini, il-proċeduri doganali ġenerali, il-valutazzjoni doganali, il-klassifikazzjoni tariffarja, it-tranżitu u l-assistenza amministrattiva reċiproka fi kwistjonijiet doganali;
  - (c) li jtejjeb il-kooperazzjoni dwar l-iżvilupp, l-applikazzjoni u l-infurzar tar-regoli tal-origini u l-proċeduri doganali relatati, il-proċeduri doganali ġenerali u l-assistenza amministrattiva reċiproka fi kwistjonijiet doganali;

- (d) li jtejjeb il-kooperazzjoni dwar il-bini tal-kapaċitajiet u l-ghajnuna teknika;
- (e) kull kwistjoni ohra li l-Partijiet ikunu qablu dwarha fir-rigward ta' dan it-Titolu.

TITOLU IV

MIZURI SANITARJI U FITOSANITARJI

ARTIKOLU 30

Kamp ta' Applikazzjoni u Definizzjonijiet

1. Id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu japplikaw għal miżuri koperti mill-Ftehim tal-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħa dwar l-Applikazzjoni ta' Miżuri Sanitarji u Fitosanitarji (il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS).
2. Għall-fini ta' dan it-Titolu, sakemm ma jkunx stipulat mod ieħor, għandhom japplikaw id-definizzjonijiet tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS, il-Kummissjoni tal-Codex Alimentarius, l-Organizzazzjoni Dinjija għas-Saħħa tal-Annimali u l-Konvenzjoni Internazzjonali għall-Protezzjoni tal-Pjanti.

ARTIKOLU 31

Objettivi

L-objettivi fil-qasam tal-applikazzjoni tal-miżuri sanitarji u fitosanitarji (sanitary and phytosanitary, SPS) huma li:

- (a) jiġi ffaċilitat il-kummerċ interreġjonali u intrareġjonali tal-Partijiet, filwaqt li jiġi ssalvagwardjati l-ħajja jew s-saħħa tal-bniedem, tal-annimali u tal-pjanti skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS;
- (b) jiġu indirizzati problemi li jirriżultaw mill-miżuri SPS dwar setturi u prodotti ta' prijorità maqbula filwaqt li tinghata l-kunsiderazzjoni dovuta lill-integrazzjoni reġjonali;
- (c) jiġu stabbiliti proċeduri u modalitajiet għall-iffaċilitar tal-kooperazzjoni fi kwistjonijiet SPS;
- (d) tiġi zgurata trasparenza fir-rigward tal-miżuri SPS applikabbli għall-kummerċ bejn u fi ħdan il-Partijiet;
- (e) tiġi promossa l-armonizzazzjoni intrareġjonali tal-miżuri mal-istandards internazzjonali, skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS, u l-iżvilupp ta' politiki xierqa u ta' oqfsa legiżlattivi, regolatorji u istituzzjonali fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (f) tissaħħah il-partecipazzjoni effettiva tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC fil-Kummissjoni tal-Codex Alimentarius, l-Organizzazzjoni Dinjija għas-Saħħa tal-Annimali u l-Konvenzjoni Internazzjonali għall-Protezzjoni tal-Pjanti iffirmata f'Ruma fis-6 ta' Diċembru 1951;

- (g) jiġu promossi l-konsultazzjoni u l-iskambji bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-istituzzjonijiet u l-laboratorji tal-UE;
- (h) jiġi ffaċilitat l-iżvilupp tal-kapaċità għall-istabiliment u l-implimentazzjoni tal-istandards reġjonali u nazzjonali skont ir-rekwiżiti internazzjonali sabiex tiġi ffaċilitata l-integrazzjoni reġjonali;
- (i) tiġi stabbilita u tissaħħaħ il-kapaċità tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jimplimentaw u jissorveljaw il-miżuri tal-SPS skont id-dispożizzjonijiet tat-Titolu VI tal-Parti V; u
- (j) jiġi promoss it-trasferiment tat-teknoloġija.

ARTIKOLU 32

Drittijiet u Obbligi

1. Il-Partijiet jafferimaw mill-ġdid id-drittijiet u l-obbligi li għandhom skont it-trattati u l-ftehimiet internazzjonali marbutin ma' dan it-Titolu li huma parti għalihom.
2. Kull Parti:
  - (a) għandu jkollha d-dritt sovrani li timplimenta SPS, dment li tali miżuri jkunu konsistenti mad-dispożizzjonijiet tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS;

- (b) għandha tikkonsulta lill-Parti l-oħra qabel ma ddaħħal xi miżura ġdida tal-SPS, permezz tal-mekkanizmi ta' notifika pprovduti fil-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS u, jekk u meta xieraq, permezz tal-punti ta' kuntatt tal-Partijiet;
- (c) għandha tappoġġja lill-Parti l-oħra fil-ġbir tal-informazzjoni meħtieġa biex jittieħdu deċiżjonijiet informati;
- (d) għandha tippromwovi r-rabtiet, l-imprizi kongunti, ir-riċerka u l-iżvilupp kongunti bejn l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC u l-istituzzjonijiet u l-laboratorji tal-UE.

ARTIKOLU 33

Ġustifikazzjoni Xjentifika tal-Miżuri

Sogġett għad-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu, il-Partijiet għandhom jiżguraw li l-introduzzjoni, l-alterazzjoni jew il-modifika ta' kull miżura tal-SPS fit-territorji tagħhom tkun ibbażata fuq ġustifikazzjonijiet xjentifiċi u tikkonforma mal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.

ARTIKOLU 34

Armonizzazzjoni

1. Il-Partijiet għandhom l-għan li jiksbu l-armonizzazzjoni tar-regoli u l-proċeduri rispettivi tagħhom għall-formulazzjoni tal-miżuri SPS tagħhom, inklużi l-proċeduri ta' spezzjoni, ittestjar u ċertifikazzjoni, skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.

2. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jiżviluppa modalitajiet biex jassisti u jissorvelja dan il-proċess ta' armonizzazzjoni.

ARTIKOLU 35

Ekwivalenza

Il-Partijiet għandhom japplikaw il-prinċipji ta' ekwivalenza skont id-dispożizzjonijiet tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS. Għal dan il-għan, kull Parti għandha tagħti aċċess raġonevoli, fuq talba tal-Parti l-oħra, għall-proċeduri ta' spezzjoni, ittestjar u proċeduri oħrajn rilevanti.

ARTIKOLU 36

Żonar u Kompartimentalizzazzjoni

Abbażi ta' każ b'każ, il-Partijiet għandhom jirrikonoxxu ż-żoni deżinjati, li huma hielsa minn pesti jew mard jew żoni ta' prevalenza baxxa ta' pesti jew mard bħala sorsi potenzjali ta' prodotti ta' pjanti u animali filwaqt li jqisu l-Artikolu 6 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.

ARTIKOLU 37

Notifika, Konsultazzjoni u Trasparenza

1. Il-Partijiet għandhom ikunu trasparenti fl-applikazzjoni tagħhom tal-miżuri tal-SPS skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.
2. Il-Partijiet jirrikonoxxu l-importanza ta' mekkaniżmi effettivi għall-konsultazzjoni, in-notifika u l-iskambju tal-informazzjoni rigward il-miżuri SPS skont il-Ftehim SPS tad-WTO.
3. Il-Parti importatriċi għandha tinforma lill-Parti esportatriċi dwar kull bidla fir-rekwiżiti ta' importazzjoni tal-SPS tagħha li jistgħu jaffettwaw il-kummerċ fil-kamp ta' applikazzjoni ta' dan it-
Titolu. Il-Partijiet jiehdu wkoll impenn li jstabilixxu mekkaniżmi għall-iskambju ta' tali informazzjoni.

ARTIKOLU 38

Valutazzjoni tal-Konformità

Għall-fini ta' żgurar tal-konformità mal-istandards tal-SPS, il-Partijiet għandhom jaqblu fuq proċeduri għall-valutazzjoni tal-konformità.

ARTIKOLU 39

Skambju ta' Informazzjoni u Trasparenza tal-Kundizzjonijiet Kummerċjali

Il-kooperazzjoni bejn il-Partijiet skont dan it-Titolu għandha tinkludi:

- (a) kondivizzjoni tal-informazzjoni u konsultazzjoni dwar bidliet fil-miżuri SPS li jistgħu jaffettwaw il-prodotti ta' interess għall-esportazzjoni għal waħda mill-Partijiet;
- (b) skambju tal-informazzjoni dwar oqsma oħrajn ta' relevanza potenzjali għar-relazzjonijiet kummerċjali tagħhom, inklużi twissijiet bikrija, opinjonijiet u avvenimenti xjentifiċi wara talba speċifika;
- (c) avviż bil-quddiem biex jiġi żgurat li l-Istat(i) bi Shab tal-EAC ikunu mgħarrfin dwar il-miżuri SPS il-godda li jistgħu jaffettwaw l-esportazzjonijiet tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC lejn l-UE; din is-sistema għandha tibni fuq il-mekkanizmi eżistenti taħt ftehimiet tad-WTO, speċjalment l-Artikolu 7 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS;
- (d) promozzjoni tat-trasparenza fir-rigward tal-kampjunar, l-analiżi u l-azzjoni wara l-kontrolli uffiċjali fuq l-għalf u l-ikel minn waħda mill-Partijiet.

ARTIKOLU 40

Awtoritajiet Kompetenti

1. L-awtoritajiet SPS rispettivi tal-Partijiet għandhom ikunu l-awtoritajiet kompetenti fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-UE għall-implimentazzjoni tal-mizuri msemmija f' dan it-Titolu.
2. L-awtoritajiet kompetenti msemmija fil-paragrafu 1 għandu jkollhom ir-rwoli mogħtija lilhom mill-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.
3. Il-Partijiet għandhom jinnotifikaw lil xulxin dwar l-awtoritajiet kompetenti rispettivi tagħhom imsemmija fil-paragrafu 1 u kull bidla fihom.

TITOLU V

STANDARDS, REGOLAMENTI TEKNIČI U VALUTAZZJONI TAL-KONFORMITÀ

ARTIKOLU 41

Kamp ta' Applikazzjoni u Definizzjonijiet

1. Id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu għandhom japplikaw għat-thejjija, l-adozzjoni u l-applikazzjoni ta' regolamenti tekniċi, standards u proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità, kif definiti fil-Ftehim tad-WTO dwar l-Ostakoli Tekniċi għall-Kummerċ (il-Ftehim dwar l-OTK).
2. Għall-finijiet ta' dan it-Titolu, japplikaw id-definizzjonijiet tal-Ftehim dwar l-OTK.

ARTIKOLU 42

Drittijiet u Obbligi

1. Il-Partijiet jafferrew mill-ġdid id-drittijiet u l-obbligi tagħhom skont il-Ftehim dwar l-OTK, filwaqt li jqisu d-drittijiet u l-impenji tagħhom skont arrangamenti internazzjonali oħra li għalihom kemm l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC kif ukoll l-UE huma partijiet, inklużi b' mod partikolari dawk relatati mal-protezzjoni tal-ambjent u l-bijodiversità.

2. F'konformità mad-dispożizzjonijiet tal-Ftehim dwar l-OTK, il-Partijiet għandhom jiżguraw li r-regolamenti tekniċi ma jithejjewx, ma jiġux adottati u ma jiġux applikati bil-għan jew b'effett li johlqu ostakoli mhux neċessarji għall-kummerċ bejniethom.

ARTIKOLU 43

Ftehimiet ta' Rikonoxximent Reċiproku

Il-Partijiet jistgħu jinnegozjaw ftehimiet ta' rikonoxximent reċiproku f'setturi ta' interess ekonomiku reċiproku.

ARTIKOLU 44

Trasparenza u Notifika

1. Il-Partijiet jafermaw mill-ġdid l-obbligi tagħhom rigward in-notifika u l-kondiviżjoni tal-informazzjoni dwar regolamenti tekniċi, standards u proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità kif previst mill-Ftehim dwar l-OTK.
2. Il-Partijiet għandhom jiskambjaw l-informazzjoni dwar kwistjonijiet ta' relevanza potenzjali għar-relazzjonijiet kummerċjali tagħhom, inklużi twissijiet bikrija, opinjonijiet u avvenimenti xjentifiċi permezz ta' punti ta' assistenza.
3. Il-Partijiet jistgħu jikkooperaw fl-istabbiliment u ż-żamma ta' punti ta' kuntatt u fit-twaqqif u ż-żamma tal-bażijiet ta' *data* komuni.

ARTIKOLU 45

Armonizzazzjoni

Il-Partijiet għandhom jistinkaw biex jarmonizzaw l-istandards, ir-regolamenti u l-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità tagħhom.

ARTIKOLU 46

Valutazzjoni tal-Konformità

1. Il-Partijiet jafferrew mill-ġdid l-impenji tagħhom rigward il-valutazzjoni tal-konformità skont il-Ftehim dwar l-OTK.
2. Filwaqt li jqisu l-firxa tal-allinjament tar-regolamenti tekniċi, l-istandards u l-infrastruttura tal-valutazzjoni tal-konformità tagħhom, il-Partijiet jistgħu jqisu n-negozjar tal-ftehimiet dwar ir-rikonossiment reċiproku tal-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità.

ARTIKOLU 47

Korpi Regulatorji Tekniċi

1. Il-korpi regulatorji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom ikunu l-awtoritajiet kompetenti fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC għall-implimentazzjoni tal-miżuri msemmija f' dan it-Titolu li għandhom ir-responsabbiltà u l-kompetenza li jiżguraw jew jissorveljaw l-implimentazzjoni tal-istandardizzazzjoni, il-metroloġija, l-akkreditazzjoni u l-valutazzjoni tal-konformità.
2. Il-korp responsabbli fl-UE għall-implimentazzjoni ta' dan it-Titolu huwa l-Kummissjoni Ewropea.
3. L-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom jinnotifikaw lill-UE dwar il-korpi regulatorji tekniċi tagħhom skont dan il-Ftehim.

TITOLU VI

MIZURI GHAD-DIFIŻA KUMMERĊJALI

ARTIKOLU 48

Mizuri Anti-Dumping u Kumpensatorji

1. Soġġett dan l-Artikolu, xejn f' dan il-Ftehim ma għandu jzomm lill-UE jew lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC, kemm waħidhom kif ukoll flimkien, milli jadottaw mizuri anti-dumping jew kumpensatorji skont il-ftehimiet rilevanti tad-WTO. Għall-fini ta' dan l-Artikolu, l-origini għandha tiġi ddeterminata skont ir-regoli tal-origini mhux preferenzjali tal-Partijiet.
2. Qabel ma jimponu dazji anti-dumping jew kumpensatorji definittivi fir-rigward ta' prodotti importati minn waħda mill-Partijiet, il-Partijiet għandhom iqisu l-possibbiltà ta' rimedji kostruttivi kif previst mill-ftehimiet rilevanti tad-WTO.
3. Meta tkun imposta miżura anti-dumping jew kumpensatorja minn waħda mill-Partijiet, għandu jkun hemm forum ta' sħarriġ ġudizzjarju, inkluż fl-istadju tal-appell.
4. Meta miżuri anti-dumping jew kumpensatorji jistgħu jkunu imposti fuq bażi reġjonali u fuq bażi nazzjonali, meta applikabbli, il-Partijiet għandhom jiżguraw li tali miżuri ma jkunux applikati fl-istess waqt għall-istess prodott minn awtoritajiet reġjonali min-naħa l-waħda, u minn awtoritajiet nazzjonali min-naħa l-oħra.

5. Il-Parti importatriċi għandha tinnotifika lill-Parti esportatriċi li rċeviet ilment iddokumentat b'mod xieraq qabel ma tibda kull investigazzjoni.
6. Dan l-Artikolu għandhom ikunu applikabbli fl-investigazzjonijiet kollha mibdija wara li dan il-Ftehim jidhol fis-seħh.
7. Ir-regoli tad-WTO dwar is-soluzzjoni għat-tilwim għandhom japplikaw għal kull tilwim marbut ma' miżuri anti-dumping jew kumpensatorji.

ARTIKOLU 49

Salvagwardji Multilaterali

1. Soġġett għal dan l-Artikolu, xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jipprevjeni lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC u lill-UE milli jadottaw miżuri skont l-Artikolu XIX tal-GATT 1994, il-Ftehim tad-WTO dwar Salvagwardji, u l-Artikolu 5 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-Agrikoltura. Għall-finijiet ta' dan l-Artikolu, l-origini għandha tiġi ddeterminata skont ir-regoli tal-origini mhux preferenzjali tal-Partijiet.
2. Minkejja l-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu, l-UE għandha, fid-dawl tal-oġġettivi ta' żvilupp generali ta' dan il-Ftehim u d-daqs żgħir tal-ekonomiji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, teskludi l-importazzjonijiet minn kull Stat bi Shab tal-EAC minn kull miżura meħuda skont l-Artikolu XIX tal-GATT 1994, il-Ftehim tad-WTO dwar is-Salvagwardji u l-Artikolu 5 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-Agrikoltura.

3. Il-paragrafu 2 għandhom japplikaw għal perjodu ta' hames (5) snin, li jibdeu mid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim. Mhux aktar tard minn mija u għoxrin (120) jum qabel it-tmiem ta' dan il-perjodu, il-Kunsill tal-FSE għandu jeżamina mill-ġdid it-thaddim tal-paragrafu 2 fid-dawl tal-htigijiet ta' żvilupp tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, bil-ħsieb li jiġi determinat jekk għandhiex tkun estiza l-applikazzjoni tagħhom għal perjodu ulterjuri.

4. Il-paragrafu 1 għandhom ikunu soġġetti għall-Ftehim tad-WTO dwar ir-Regoli u l-Proċeduri li Jirregolaw is-Soluzzjoni tat-Tilwim (settlement of disputes, DSU).

ARTIKOLU 50

Salvagwardji Bilaterali

1. Wara li tkun eżaminat soluzzjonijiet alternattivi, Parti tista' tapplika miżuri ta' salvagwardja għal żmien limitat b'deroga mill-Artikoli 10 u 11, skont il-kundizzjonijiet u skont il-proċeduri stabbiliti f'dan l-Artikolu.

2. Il-miżuri ta' salvagwardja msemmija fil-paragrafu 1 jistgħu jittiehdu meta prodott li jorigina minn Parti waħda jkun qed jiġi importat fit-territorju tal-Parti l-oħra f'dawk il-kwantitajiet miżjuda u skont dawk il-kundizzjonijiet li joħolqu jew jheddu li joħolqu:

(a) ħsara serja lill-industrija domestika li tipproduci l-istess prodotti jew prodotti direttament kompetittivi fit-territorju tal-Parti importatriċi;

- (b) disturbi f' settur tal-ekonomija, b'mod partikolari fejn dawk id-disturbi johlqu problemi soċjali kbar, jew diffikultajiet li jistgħu jgħibu magħhom taħsir serju fil-qagħda ekonomika tal-Parti importatriċi; jew
- (c) tfixkil fis-swieq ta' prodotti agrikoli simili jew direttament kompetittivi¹ jew fil-mekkanizmi li jirregolaw dawk is-swieq.

3. Il-miżuri ta' salvagwardja msemmija f'dan l-Artikolu ma għandhomx jaqbu l-limiti ta' dak li huwa meħtieġ biex tiġi rimedjata jew evitata il-ħsara serja jew tfixkil, kif iddefinit fil-paragrafu 2 u 5(b). Il-miżuri ta' salvagwardja tal-Parti importatriċi jistgħu biss jikkonsistu f'waħda jew aktar minn dawn li ġejjin:

- (a) is-sospensjoni tat-tnaqqis ulterjuri fir-rata tad-dazju fuq l-importazzjoni għall-prodott ikkonċernat, kif previst skont dan il-Ftehim;
- (b) iż-żieda tad-dazju doganali għall-prodott konċernat f'livell li ma jeċċedix id-dazju doganali applikat għall-membri l-oħra tad-WTO; u
- (c) l-introduzzjoni ta' kwoti tat-tariffa fuq il-prodott ikkonċernat.

4. Mingħajr preġudizzju għall-paragrafi minn 1 sa 3, meta kull prodott li jorigina mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC jkun qed jiġi importat f'tali kwantitajiet miżjuda u skont tali kundizzjonijiet li johlqu jew jhedded li johlqu waħda mis-sitwazzjonijiet imsemmija fil-paragrafu 2 lil reġjun ultraperiferiku wieħed jew aktar tal-UE, l-UE tista' tiegħu miżuri ta' sorveljanza jew salvagwardja b'mod limitat għar-reġjun jew reġjuni konċernati skont il-proċeduri stabbiliti fil-paragrafi minn 6 sa 9.

---

¹ Għall-fini ta' dan l-Artikolu, prodotti agrikoli huma dawk li jaqgħu taħt l-Anness I għall-Ftehim tad-WTO dwar l-Agrikoltura.

5. (a) Mingħajr preġudizzju għall-paragrafi minn 1 sa 3, meta prodott li jorigina mill-UE jkun qed jiġi importat f'tali kwantitajiet tant miżjuda u skont tali kondizzjonijiet li joħloq jew jhedded li joħloq wahda mis-sitwazzjonijiet imsemmijin fil-paragrafu 2 lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC jistgħu jieħdu miżuri ta' sorveljanza jew salvagwardja b'mod limitat għat-territorju tagħhom skont il-proċeduri stabbiliti fil-paragrafi minn 6 sa 9.
- (b) L-Istat(i) bi Shab tal-EAC jistgħu jieħdu miżuri ta' salvagwardja, f'konformità mal-proċeduri stabbiliti fil-paragrafi minn 6 sa 9, meta prodott li jorigina mill-UE bhala riżultat tat-tnaqqis ta' dazji jkun qed jiġi importat fit-territorju tagħhom f'tali kwantitajiet tant miżjuda u skont tali kondizzjonijiet li joħloq jew jhedded li joħloq xkiel lil industrija li tkun għadha kif twieldet li tipproduċi prodotti simili jew direttament kompetittivi. Tali dispożizzjoni hija applikabbli biss għal perjodu ta' għaxar (10) snin mid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim. Il-Kunsill tal-FSE jista' jtawwal dan il-perjodu sa massimu ta' ħames (5) snin.
6. (a) Il-miżuri ta' salvagwardja msemija f'dan l-Artikolu għandhom jinżammu biss għal dak iż-żmien li jkun meħtieġ biex ma jithallewx isehhu hsara jew disturbi serji jew biex dawn jiġu rrimedjati kif definiti fil-paragrafi 2, 4 u 5.
- (b) Il-miżuri ta' salvagwardja msemija f'dan l-Artikolu ma għandhomx jiġu applikati għal perjodu li jeċċedi s-sentejn (2). Meta jkomplu jeżistu ċirkostanzi li jiġġustifikaw l-impożizzjoni ta' miżuri ta' salvagwardja, tali miżuri jistgħu jiġu estiżi għal perjodu ulterjuri ta' mhux iktar minn sentejn (2). Meta l-Istat(i) bi Shab tal-EAC japplikaw miżura ta' salvagwardja, jew meta l-UE tapplika miżura ta' salvagwardja b'mod limitat għat-territorju ta' reġjun l-aktar imbiegħed wiehed jew aktar tagħha, tali miżura tista', madankollu, tkun applikata għal perjodu ta' mhux aktar minn erba' (4) snin u, meta ċ-ċirkostanzi li jeħtieġu l-impożizzjoni ta' miżuri ta' salvagwardja jibqgħu jeżistu, dik il-miżura tista' tkun estiża għal perjodu ulterjuri ta' erba' (4) snin.

- (c) Il-miżuri ta' salvagwardja msemija f'dan l-Artikolu li jaqbu s-sena (1) għandhom jinkludu elementi ċari li progressivament iwasslu għall-eliminazzjoni tagħhom l-aktar tard sat-tmiem tal-perjodu ffissat.
- (d) Ma għandhomx ikunu applikati l-miżuri ta' salvagwardja msemija f'dan l-Artikolu għall-importazzjoni ta' prodott li qabel kienet soġġetta għal miżura bħal din għal perjodu ta' mhux anqas minn sena (1) mill-iskadenza tal-miżura.

7. Għall-implimentazzjoni tal-paragrafi minn 1 sa 6, għandhom japplikaw id-dispożizzjonijiet li ġejjin:

- (a) meta Parti tkun tal-fehma li teżisti waħda miċ-ċirkostanzi msemmijin fil-paragrafi 2, 4 jew 5, għandha mill-ewwel tirreferi l-kwistjoni lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għal eżami;
- (b) il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja jista' jagħmel kull rakkomandazzjoni meħtieġa biex jissewewwew iċ-ċirkustanzi li jkunu seħħew; jekk ma tkun saret ebda rakkomandazzjoni mill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja bil-għan li jitrangaw iċ-ċirkustanzi, jew ma tkun instabet ebda soluzzjoni sodisfaċenti fi żmien tletin (30) jum minn meta l-kwistjoni tkun ingiebet quddiem il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, il-Parti importatrici tkun tista' tadotta l-miżuri xierqa biex ttranga ċ-ċirkustanzi skont dan l-Artikolu;
- (c) qabel ma jieħdu kull miżura msemija f'dan l-Artikolu jew, fil-każijiet li għalihom japplika l-paragrafu 8 ta' dan l-Artikolu, kemm jista' jkun malajr, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom jagħtu lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja l-informazzjoni rilevanti kollha meħtieġa għal eżami bir-reqqa tas-sitwazzjoni, bil-għan li tinstab soluzzjoni aċċettabbli għall-Partijiet konċernati;

- (d) fl-għażla tal-miżuri ta' salvagwardja skont dan l-Artikolu, trid tinghata prijorità lil dawk li l-inqas ifixklu t-thaddim ta' dan il-Ftehim;
- (e) kull miżura ta' salvagwardja meħuda skont dan l-Artikolu għandha tkun innotifikata minnufih bil-miktub lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja u għandha tkun is-sugġett ta' konsultazzjonijiet perjodiċi fi hdan dak il-korp, partikolarment bil-ħsieb li tkun stabbilita skeda ta' żmien għat-tneħhija tagħha malli ċ-ċirkostanzi jkunu jippermettu dan.

8. Meta ċirkostanzi eċċezzjonali jeħtieġu azzjoni minnufih, il-Parti importatriċi kkonċernata tista' tieħu l-miżuri pprovduti fil-paragrafi 3, 4 jew 5 fuq bazi proviżorja mingħajr ma tkun konformi mar-rekwiżiti tal-paragrafu 7. Tali azzjoni tista' tittiehed għal perjodu massimu ta' mija u tmenin (180) jum meta l-miżuri jittieħdu mill-UE u ta' mitejn (200) jum meta l-miżuri jittieħdu mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC, jew meta l-miżuri meħuda mill-UE jkunu limitati għat-territorju ta' reġjun ultraperiferiku wieħed jew aktar minn tagħha. It-terminu ta' kull tali miżura proviżorja għandu jingħadd bħala parti mill-perjodu inizjali u kull estensjoni msemmija fil-paragrafu 6. Fit-teħid ta' tali miżuri proviżorji, għandu jitqies l-interess tal-Partijiet kollha, inkluż il-livell tagħhom ta' żvilupp. Il-Parti importatriċi kkonċernata għandha tgharraf lill-Parti l-oħra kkonċernata u għandha minnufih tirreferi l-kwistjoni lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għal eżami.

9. Jekk Parti importatriċi tissoġġetta l-importazzjonijiet ta' prodott għal proċedura amministrattiva li jkollha bħala għan tagħha l-provvista rapida ta' informazzjoni skont ix-xejra ta' flussi fil-kummerċ li jistgħu joħolqu l-problemi msemmijin f'dan l-Artikolu, għandha tgharraf lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja mingħajr dewmien.

10. Il-Ftehim tad-WTO ma għandux ikun invokat biex Parti tinzamm milli tadotta miżuri ta' salvagwardja f'konformità ma' dan l-Artikolu.

PARTI III

SAJD

TITOLU I

DISPOŻIZZJONIJIET ĠENERALI

ARTIKOLU 51

Kamp ta' Applikazzjoni u Prinċipji

1. Il-kooperazzjoni fil-kummerċ u l-iżvilupp tas-sajd għandha tkopri l-marina, is-sajd intern u l-akkwakultura.
2. Il-Partijiet jirrikonoxxu li s-sajd jikkostitwixxi riżors ekonomiku ewlieni għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC, jikkontribwixxi b'mod sinifikanti għall-ekonomija tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u għandu potenzjal għall-iżvilupp ekonomiku reġjonali fil-futur u biex inaqqas il-faqar. Huma wkoll riżorsa importanti ta' ikel u kambju ta' muniti barranin.
3. Il-Partijiet jkomplu jirrikonoxxu li r-riżorsi tas-sajd huma wkoll ta' interess konsiderevoli kemm għall-UE kif ukoll għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC, u jaqblu li jikkooperaw għall-iżvilupp u l-ġestjoni sostenibbli tas-settur tas-sajd fl-interess reċiproku tagħhom, filwaqt li jqisu l-impatti ekonomiċi, ambjentali u soċjali.

4. Il-Partijiet jaqblu li l-istrategija xierqa għall-promozzjoni tat-tkabbir ekonomiku tas-settur tas-sajd u għat-tiġħ tal-kontribut tiegħu għall-ekonomija tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, filwaqt li tiġi kkunsidrata s-sostenibbiltà tiegħu għal tul ta' żmien, hija li jkun hemm aktar attivitajiet li jżidu l-valur fis-settur.

ARTIKOLU 52

Prinċipji ta' Kooperazzjoni

1. Il-prinċipji ta' kooperazzjoni fis-sajd għandhom jinkludu:
  - (a) l-appoġġ għall-iżvilupp u t-tiġħ tal-integrazzjoni reġjonali;
  - (b) il-preservazzjoni tal-*acquis* tal-Ftehim ta' Cotonou u l-ftehim suċċessur tiegħu;
  - (c) l-għoti ta' trattament speċjali u differenzjali;
  - (d) il-kunsiderazzjoni tal-aħjar informazzjoni xjentifika li tista' tinkiseb għall-valutazzjoni u l-gestjoni tar-riżorsi;
  - (e) l-iżgurar ta' sistema li tiffunzjona ta' monitoraġġ tal-impatti ambjentali, ekonomiċi u soċjali fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;

- (f) l-iżgurar tal-konformità mal-liġijiet nazzjonali u strumenti internazzjonali eżistenti rilevanti inklużi l-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar il-Liġi tal-Baħar tal-1982, magħmula f'Montego Bay fl-10 ta' Diċembru 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS), ftehimiet reġjonali u subreġjonali;
- (g) l-iżgurar tal-preservazzjoni u prijorità tal-ħtiġijiet partikolari tas-sajd artigjanali/alimentari.
2. Jenħtieġ li daww il-prinċipji gwida jikkontribwixxu għal żvilupp sostenibbli u responsabbli tar-riżorsi haġġin interni u marittimi, għall-akkwakultura u għal kisba tal-aħjar benefiċċji minn dan is-settur għall-ġenerazzjonijiet preżenti u futuri, permezz ta' zieda f'investiment, formazzjoni ta' ħiliet u aċċess aħjar għas-suq.
3. Il-Partijiet għandhom jikkooperaw biex jiżguraw li jingħata appoġġ finanzjarju u ta' xorta oħra biex jitjiebu l-kompetittività u l-kapaċità tal-produzzjoni tal-fabbriki tal-ipproċessar, id-diversifikazzjoni tal-industrija tas-sajd u l-iżvilupp u t-titjib tal-faċilitajiet tal-portijiet fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
4. L-oqsma dettaljati tal-kooperazzjoni huma identifikati fit-Titolu IV tal-Parti V.

TITOLU II

SAJD MARITTIMU

ARTIKOLU 53

Kamp ta' Applikazzjoni u Obiettivi

1. Id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu għandhom japplikaw għall-użu, il-konservazzjoni u l-ġestjoni tar-rizorsi tas-sajd marittimu biex jinkisbu l-aħjar benefiċċji għall-Istat(i) bi Sħab tal-EAC permezz ta' investiment, tishih tal-kapaċitajiet u access aħjar għas-suq.
2. L-obiettivi tal-kooperazzjoni bejn il-Partijiet skont dan it-Titolu huma li:
  - (a) tippromwovi l-isfruttament u l-ġestjoni sostenibbli tas-sajd;
  - (b) issaħħaħ il-kooperazzjoni biex ikunu żgurati l-isfruttament u l-ġestjoni sostenibbli tar-rizorsi tas-sajd bħala bazi qawwija għall-integrazzjoni reġjonali, fid-dawl tal-ispeċijiet transreġjonali u migratorji maqsuma bejn l-Istat(i) bi Sħab kostali tal-EAC u minhabba li ebda Stat bi Sħab waħdu tal-EAC ma għandu l-kapaċità li jiżgura s-sostenibbiltà tar-rizors;
  - (c) tiżgura sehem aktar ġust mill-benefiċċji li jirriżultaw mis-settur tas-sajd;
  - (d) tiżgura l-kontroll u s-sorveljanza ta' monitoraġġ effettivi meħtieġa fil-ġlieda kontra sajd illegali, mhux irrappurtat u mhux irregolat (Illegal, Unreported and Unregulated, IUU);

- (e) tippromwovi l-użu, il-konservazzjoni u l-ġestjoni effettivi tar-rizorsa marittima ħajja fiż-Żona Ekonomika Esklussiva (ŻEE) u f'ibħra li fihom l-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom ġurisdizzjoni fuq bażi ta' strumenti internazzjonali, inkluża l-UNCLOS għall-benefiċċju soċjali u ekonomiku reċiproku tal-Partijiet;
- (f) tippromwovi u tiżviluppa l-kummerċ reġjonali u internazzjonali bbażat fuq l-aħjar prattika;
- (g) toħloq ambjent kapaċi, inklużi l-infrastruttura u l-bini tal-kapaċitajiet, għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex ilaħħqu mal-ħtiġijiet stretti tas-suq kemm għal sajd industrijali kif ukoll għal dak ta' skala żgħira;
- (h) tappoġġja linji politici nazzjonali u reġjonali bil-għan li tizzied il-produttività u l-kompetittività tas-settur tas-sajd; u
- (i) toħloq konnessjonijiet ma' setturi oħra tal-ekonomija.

ARTIKOLU 54

Ġestjoni tas-Sajd u Kwistjonijiet ta' Konservazzjoni

1. Approċċ kawtelatorju għandu jkun applikat biex ikunu stabbiliti livelli ta' qbid sostenibbli, kapaċità għas-sajd u strategiji oħra ta' ġestjoni biex ma jithallewx jew jitreggġu lura riżultati mhux mixtieqa bħal kapaċità eċċessiva jew qbid eċċessiv, kif ukoll impatti mhux mixtieqa fuq l-ekosistemi u sajd artigjanali.

2. Kull Stat bi Shab tal-EAC jista' jiehu miżuri xierqa, inklużi restrizzjonijiet staġjonali u fuq it-tagħmir biex iħares l-ibħra territorjali tiegħu u jiżgura s-sostenibbiltà tas-sajd artigjanali u kostali.
3. Il-Partijiet għandhom jipromwovu s-shubija tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC kollha kkonċernati fil-Kummissjoni dwar it-Tonn tal-Oċean Indjan (Indian Ocean Tuna Commission, IOTC) u organizzazzjonijiet rilevanti oħra tas-sajd. L-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandhom, flimkien mal-UE, jikkoordinaw azzjoni biex jiżguraw il-ġestjoni u l-konservazzjoni tal-ispeċijiet kollha tal-ħut, inklużi t-tonn u riżorsi bħal tat-tonn u jiffacilitaw riċerka xjentifika rilevanti.
4. Meta ma jkunx hemm provi xjentifiċi suffiċjenti għall-awtorità kompetenti ta' ġestjoni nazzjonali biex ikunu determinati limiti u livelli mmirati ta' qbid sostenibbli fiż-ŻEE tal-Istat bi Shab tal-EAC, il-Partijiet, għandhom, f'konsultazzjoni mal-awtorità kompetenti nazzjonali u flimkien mal-IOTC u, fejn rilevanti, ma' organizzazzjonijiet reġjonali oħra tas-sajd, jappoġġjaw tali analiżi xjentifika.
5. Il-Partijiet jaqblu li jieħdu miżuri xierqa meta zieda fl-isforzi tirriżulta f'livelli ta' qbid oġhla mil-livell sostenibbli mmirat stabbilit mill-awtorità kompetenti nazzjonali.
6. Sabiex ikunu kkonservati u ġestiti stokks transreġjonali u stokks ta' ħut migratorju ħafna, l-UE u l-Istat(i) bi Shab tal-UE għandhom jiżguraw li jkun hemm il-konformità minn bastimenti li jtajru l-bandiera tagħhom ma' miżuri ta' ġestjoni tas-sajd nazzjonali, reġjonali u subreġjonali u ma' liġijiet u regolamenti nazzjonali relatati.

ARTIKOLU 55

Ġestjoni ta' Bastimenti u Arrangamenti Wara l-Qbid

1. Għandhom jiġiharsu arrangamenti ta' ġestjoni ta' bastimenti u arrangamenti ta' wara l-qbid li joħroġu mill-IOTC u minn kull organizzazzjoni rilevanti oħra ta' sajd reġjonali. L-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-UE għandhom jistabbilixxu termini u kundizzjonijiet minimi fir-rigward tal-monitoraġġ, kontroll u sorveljanza ta' bastimenti tas-sajd tal-UE li joperaw fl-ibħra tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, li jenħtieġ li jinkludu dan li ġej:
- (a) titwaqqaf sistema ta' monitoraġġ tal-bastimenti (Vessel Monitoring System, VMS) għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC u jekk l-Istat(i) bi Shab tal-EAC ma jkollhomx VMS jiġu assistiti mill-UE biex jistabbilixxi VMS kompatibbli;
  - (b) minbarra sistema obbligatorja ta' VMS kompatibbli, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC, flimkien mal-UE, għandhom jiżviluppaw mekkaniżmi oħra biex jiżguraw monitoraġġ, kontroll u sorveljanza u l-UE għandha tgħin lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex ilestu tali sistema li jkunu qablu dwarha u tgħin fl-implimentazzjoni tagħha;
  - (c) l-UE u l-Istat(i) bi Shab tal-EAC għandu jkollhom id-dritt li jqiegħdu osservaturi, kemm f'ibħra nazzjonali kif ukoll f'dawk internazzjonali, bil-proċeduri dwar it-tqegħid ta' osservaturi li jkunu stipulati sewwa; l-osservaturi għandhom jiġihallsu mill-gvernijiet nazzjonali, iżda l-kostijiet kollha ta' abbord għandhom jiġihallsu minn sid il-bastiment; l-UE għandha tgħin fil-kostijiet tat-taħriġ tal-osservaturi;
  - (d) għandhom jiġu żviluppati sistemi komuni ta' rappurtar u jintużaw mar-reġjun kollu, b'termini minimi stabbiliti għar-rappurtar;

- (e) il-bastimenti kollha li jhottu jew jittrażbordaw il-qbid tagħhom fi Stat bi Shab tal-EAC għandhom jagħmlu dan f'portijiet jew f'żoni barra l-portijiet. Ebda trażbord ma għandu jithalla jsir minn fuq il-baħar, hlief f'kundizzjonijiet partikolari previsti mill-Organizzazzjoni Reġjonali tal-Ġestjoni tas-Sajd (Regional Fisheries Management Organisation, RFMO) rilevanti; il-Partijiet għandhom jikkooperaw biex jiżviluppaw u jimmodernizzaw l-infrastruttura tal-ħatt jew it-trażbord fil-portijiet tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, inkluż l-iżvilupp tal-kapaċità ta' prodotti tal-ħut.
- (f) ir-rappurtar tar-rimi għandu jkun obligatorju; jenħtieġ li tingħata prijorità biex ir-rimi jkun evitat permezz tal-użu ta' metodi selettivi ta' sajd skont principji tal-IOTC u organizzazzjonijiet reġjonali tas-sajd rilevanti; sa fejn ikun possibbli, qbid inċidentali għandu jingieb l-art.
2. il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw biex jiżviluppaw u jimplimentaw programmi ta' taħriġ nazzjonali/reġjonali għal nazzjonali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC sabiex tithaffef il-partecipazzjoni effikaċi tagħhom fl-industrija tas-sajd. Meta l-UE tkun innegozjat ftehim bilaterali dwar is-sajd, għandu jithegġeg l-impjeg ta' nazzjonali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC. Id-Dikjarazzjoni tal-Organizzazzjoni Internazzjonali tax-Xogħol (ILO) dwar il-Principji u d-Drittijiet Fundamentali tax-Xogħol għandha tapplika għall-bahrin imtella' abbord il-bastimenti tas-sajd tal-UE.
3. Il-Partijiet għandhom jagħmlu sforzi kkoordinati biex itejbu l-mezzi li ma jhallux, li jzommu u li jneħħu s-sajd IUU, u għal dan il-għan għandhom jieħdu miżuri xierqa. Jenħtieġ li l-bastimenti tas-sajd involuti f'sajd IUU jiġu kkonfiskati u s-sidien għandhom jitharrku mill-awtoritajiet kompetenti. Jenħtieġ li ma jithallewx jerggħu jistadu f'ibhra tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC kkonċernati sakemm ma tkunx inkisbet awtorizzazzjoni minn qabel kemm mill-Istat tal-bandiera u minn dak tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, kif ukoll, meta rilevanti, mill-RFMO kkonċernata.

TITOLU III

SAJD F'IBHRA INTERNI U ŻVILUPP TAL-AKKWAKULTURA

ARTIKOLU 56

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu għandhom japplikaw għas-sajd intern, l-iżvilupp tal-kosta u l-akkwakultura fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC fir-rigward tal-iżvilupp tal-kapaċità, it-trasferiment tat-teknoloġija, l-istandards tal-SPS, l-investment u l-finanzjament tal-investment, il-ħarsien ambjentali u l-oqfsa legali u regulatorji.
2. L-objettivi tal-kooperazzjoni fis-sajd intern u l-iżvilupp tal-akkwakultura huma li tippromwovi l-isfruttament sostenibbli tar-riżorsi tas-sajd intern u ttejjeb il-produzzjoni tal-akkwakultura, tneħhi il-limitazzjonijiet min-naħa tal-provvista, ittejjeb il-kwalità tal-ħut u l-prodotti tal-ħut biex ikunu sodisfatti l-miżuri internazzjonali, ittejjeb l-aċċess għas-suq tal-UE, tindirizza l-ostakoli għall-kummerċ intrareġjonali, tattira aktar influssi kapitali u investment fis-settur, tibni l-ħiliet u ttejjeb l-aċċess għal appoġġ finanzjarju għall-investituri privati għal sajd intern u l-iżvilupp tal-akkwakultura.

PARTI IV

AGRIKOLTURA

ARTIKOLU 57

Kamp ta' Applikazzjoni u Definizzjonijiet

1. Id-dispożizzjonijiet ta' din il-Parti għandhom japplikaw għal għelejjel u bhejjem, inklużi insetti produttivi.
2. Għall-finijiet ta' din il-Parti u t-Titolu II tal-Parti V, għandhom japplikaw id-definizzjonijiet li ġejjin:
  - (a) "l-agrikoltura" tinkludi għelejjel, bhejjem u insetti produttivi;
  - (b) "il-prodotti agrikoli" tfisser dawk koperti mill-Anness I għall-Ftehim tad-WTO dwar l-Agricoltura;
  - (c) "il-finanzjament agrikolu" tfisser il-forniment ta' riżorsi finanzjarji b' appoġġ ta' attivitajiet marbuta mal-agrikoltura tul il-katina tal-valur sħiħa bħal provvisti tal-input, servizzi agrikoli, produzzjoni, ħżin, distribuzzjoni, trasformazzjoni u kummerċjalizzazzjoni;
  - (d) "inputs agrikoli" tfisser is-sustanzi jew il-materjali kollha, it-tagħmir u l-ghodod użati fil-produzzjoni u t-trattament ta' prodotti agrikoli;

- (e) "teknoloġija agrikola sostenibbli" tfisser teknoloġija mfassla apposta b'kunsiderazzjoni speċjali għall-impatti ambjentali, soċjali u ekonomiċi tagħha;
- (f) "is-sigurtà alimentari u nutrizzjonali" tfisser li n-nies kollha l-hin kollu jkollhom aċċess fiżiku u ekonomiku għal ikel sikur, suffiċjenti u nutrizzjonali biex jissodisfaw il-htigijiet tagħhom għal hajja produttiva u b'saħħitha;
- (g) "is-sigurtà tal-ghajxien" tfisser aċċess adegwat u sostenibbli għal dħul u riżorsi sabiex jiġu ssodisfati l-htigijiet bażiċi b'mod ekwu (inkluż aċċess adegwat għal ikel, ilma tajjeb għax-xorb, faċilitajiet tas-saħħa, opportunitajiet edukattivi, akkomodazzjoni u hin għal parteċipazzjoni fil-komunità u integrazzjoni soċjali);
- (h) "diżastru naturali" tfisser il-konsegwenza ta' kalamitajiet naturali, bħal nixfa, terremot, valanga, żbroffi vulkanici, għargħar, pesti u mard;
- (i) "bdiewa fuq skala żgħira" tfisser produtturi b'riżorsi limitati u art żgħira tagħhom ta' inqas minn żewġ (2) ettari u li l-iskala tal-operazzjonijiet tagħhom hija żgħira wisq biex tattira l-forniment tas-servizzi meħtieġa għal zieda sinifikanti fil-produttività u ingranaġġ ta' opportunitajiet tas-swieq;
- (j) "żvilupp sostenibbli" fil-kuntest ta' din il-Parti jinkludi l-ġestjoni u l-protezzjoni tal-baži ta' riżorsi naturali għall-iżvilupp ekonomiku u soċjali bil-għan li jiġu ssodisfati l-htigijiet tal-bniedem għall-ġenerazzjonijiet attwali u tal-futur.

ARTIKOLU 58

Objettivi

1. Il-Partijiet jaqblu li l-objettiv fundamentali ta' din il-Parti huwa l-iżvilupp agrikolu sostenibbli li jinkludi izda mhuwiex limitat għal ikel u s-sigurtà tal-ghajxien, l-iżvilupp rurali u t-tnaqqis tal-faqar fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC.
2. L-objettivi ta' din il-Parti huma li:
  - (a) trawwem kooperazzjoni bejn il-Partijiet bil-hsieb li tohloq il-ġid u titjeb il-kwalità tal-ħajja ta' dawk attivi f'attivitajiet agrikoli biż-żieda tal-produzzjoni, il-produttività u s-sehem mis-suq;
  - (b) ittejjeb is-sigurtà alimentari u nutrizzjonali fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC billi tippromwovi żieda fil-valur, żieda fil-produttività, il-kwalità, is-sikurezza, l-integrazzjoni tas-suq, in-negozju, id-disponibbiltà u l-aċċessibbiltà;
  - (c) tikkontribwixxi għall-forniment ta' impjegi bi qligħ tul il-katina tal-valur tas-settur agrikolu mmodernizzat;
  - (d) tiżviluppa industriji moderni u kompetittivi bbażati fuq l-agrikoltura;
  - (e) tippromwovi l-użu sostenibbli u l-ġestjoni tar-riżorsi naturali u kulturali billi tiżviluppa teknoloġiji ekoloġiċi u sostenibbli li jtejjbu l-produttività agrikola;

- (f) tikkontribwixxi għall-kompetittività billi tippromwovi ż-żieda fil-valur fil-katini tal-provvista għall-aċċess għas-swieq;
- (g) ittejjeb id-dhul li jagħmlu l-produtturi billi tiżviluppa l-kummerċjalizzazzjoni tal-prodotti agrikoli ta' valur miżjud fis-suq;
- (h) tiffacilita l-aġġustament tas-settur agrikolu u l-ekonomija rurali biex iżzomm il-pass tal-bidliet ekonomiċi globali;
- (i) timmobilizza u żżid il-prestazzjoni ekonomika ta' bdiewa fuq skala żgħira permezz tal-bini tal-kapaċitajiet tal-organizzazzjonijiet tal-bdiewa;
- (j) ittejjeb il-facilitazzjoni tal-kummerċ u s-suq għall-prodotti agrikoli biex iżżid il-qligħ mill-kambju;
- (k) ittejjeb l-infrastruttura fi ħdan l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għat-tiżni tal-produzzjoni, il-produttività, il-kummerċjalizzazzjoni u d-distribuzzjoni ta' inputs u prodotti agrikoli, b'attenzjoni partikolari għall-ħżin, il-klassifikazzjoni, it-trattament, l-ippakkjar u t-trasport.

ARTIKOLU 59

Prinċipji Ġenerali

1. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-agrikoltura fl-ekonomija tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, bhala s-sors ewlieni tal-ġajxien għall-parti kbira tal-popolazzjoni tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, bhala l-fattur primarju kif tiġi żgurata s-sigurtà alimentari u nutrizzjonali, settur potenzjali għal tkabbir qawwi u valur miżjud u sors ta' qligħ mill-esportazzjonijiet.
2. Fid-dawl tar-rwol multifunzjonali li jaqdi l-agrikoltura fl-ekonomija tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, il-Partijiet jaqblu li jużaw approċċ komprensiv għall-agrikoltura bhala bażi għall-iżvilupp sostenibbli.
3. Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fil-promozzjoni tat-tkabbir sostenibbli tas-settur agrikolu, filwaqt li jqisu l-bosta lati u d-diversità tal-karatteristiċi ekonomiċi, soċjali u ambjentali kif ukoll l-istrateġiji ta' żvilupp tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
4. Il-Partijiet jagħrfu li integrazzjoni aktar profonda tas-settur agrikolu bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC sejra tikkontribwixxi għall-espansjoni tas-swieq interreġjonali, u żżid l-ambitu għall-investiment u l-iżvilupp tas-settur privat.
5. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tas-sostenn tal-produzzjoni agrikola, il-promozzjoni tal-valur miżjud, l-inizjattivi agrikoli għall-iżvilupp tan-negozju u s-suq permezz tal-istrumenti xierqa u l-forniment ta' qafas regolatorju xieraq biex iwieġbu għall-kundizzjonijiet tas-suq li qed jinbidlu. F'dan ir-rigward, il-Partijiet jieħdu impenn li jaħdmu flimkien biex jattiraw l-investiment meħtieġ fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC.

6. Il-Partijiet jaqblu li l-prijoritajiet agrikoli kkunsidrati f'din il-Parti għandu jkollhom rabta ċara mal-qafas politiku reġjonali kumplessiv għas-sigurtà alimentari u nutrizzjonali u t-tnaqqis tal-faqar biex jiġu żgurati konsistenza u gwida tal-aġenda ta' żvilupp reġjonali.

ARTIKOLU 60

Djalogu Komprensiv

1. Il-Partijiet għandhom jistabbilixxu Djalogu Komprensiv bejn l-EAC u l-UE dwar l-Agricoltura u l-Politika ta' Żvilupp Rurali (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ id-“Djalogu Agrikolu”) fuq il-kwistjonijiet kollha koperti f'din il-Parti. Id-Djalogu Agrikolu għandu jissorvelja l-progress fl-implimentazzjoni ta' din il-Parti u għandu jipprovdi forum għall-iskambju u l-kooperazzjoni fuq il-politiki agrikoli domestiċi rispettivi tal-Partijiet u, b'mod partikolari, ir-rwol tal-agricoltura fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC fiż-żieda tad-dhul mill-biedja, is-sigurtà alimentari, l-użu sostenibbli tar-riżorsi, l-iżvilupp rurali u t-tkabbir ekonomiku.
2. Id-Djalogu Agrikolu għandu jseħh fi hdan il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja.
3. Il-Partijiet għandhom jistabbilixxu l-proċeduri u l-modalitajiet ta' hidma tad-Djalogu Agrikolu bi qbil reċiproku.

ARTIKOLU 61

Integrazzjoni Reġjonali

Il-Partijiet jirrikonoxxu li l-integrazzjoni tas-settur agrikolu bejn l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, permezz tat-tnehhija progressiva tal-ostakoli, il-provvista ta' qafas istituzzjonali u regolatorju xieraq, u l-armonizzazzjoni u l-konverġenza tal-politiki, tagħti kontribut għall-approfondiment tal-proċess tal-integrazzjoni reġjonali u b'hekk tikkontribwixxi għall-espansjoni tas-swieq reġjonali, li żżid l-ambitu għall-investiment u l-iżvilupp tas-settur privat.

ARTIKOLU 62

Linji Politici ta' Awtorizzazzjoni

Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-adozzjoni u l-implimentazzjoni tal-politiki u r-riformi istituzzjonali biex jippermettu u jiffaċilitaw il-kisba tal-oġġettivi ta' din il-Parti.

ARTIKOLU 63

Żvilupp Agrikolu Sostenibbli

Il-Partijiet għandhom jikkooperaw biex jiksbu żvilupp agrikolu sostenibbli b'enfasi speċjali fuq is-sostenn lill-popolazzjonijiet rurali vulnerabbli fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC fid-dawl tal-mudelli kummerċjali u ta' produzzjoni li qegħdin jinbidlu madwar id-dinja kif ukoll l-ideat u l-preferenzi tal-konsumatur.

ARTIKOLU 64

Sigurtà Alimentari u Nutrizzjonali

1. Il-Partijiet jaqblu li d-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim għandhom jippermettu lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC jimplimentaw miżuri effettivi li jiksbu sigurtà alimentari u nutrizzjonali u żvilupp agrikolu sostenibbli, u jżviluppaw swieq agrikoli kummerċjali fir-regjun biex jżguraw sigurtà alimentari u nutrizzjonali.
2. Il-Partijiet għandhom jżguraw li l-azzjonijiet meħuda skont din il-Parti jkollhom l-għan li jsaħħu s-sigurtà alimentari u nutrizzjonali, u jevitaw milli jadottaw miżuri li jistgħu jipperikolaw il-kisba tas-sigurtà alimentari u nutrizzjonali fil-livelli tal-familji, nazzjonali u reġjonali.

ARTIKOLU 65

Gestjoni tal-Katina tal-Valur

Il-Partijiet jaqblu li jkollhom strategija reġjonali għat-tisħih tal-kapaċitajiet tal-provvista fl-agrikoltura, l-identifikazzjoni ta' subsetturi agrikoli ta' valur għoli li għalihom ir-regjun ikollu vantaġġ kompetittiv u jikkapitalizzaw fuq investimenti li jistgħu jiffaċilitaw il-qabza minn vantaġġi komparattivi għal dawk kompetittivi.

ARTIKOLU 66

Sistemi ta' Twissija Bikrija

Il-Partijiet jagħrfu l-ħtieġa li jiġu stabbiliti, jittejjbu u jissahħu sistemi ta' informazzjoni dwar is-sigurtà tal-ikel, inklużi sistemi nazzjonali ta' twissija bikrija, kif ukoll sistemi ta' valutazzjoni u monitoraġġ tal-vulnerabbiltà, u jimplementaw azzjonijiet ta' bini tal-kapaċitajiet, flimkien ma', u permezz ta', mekkaniżmi internazzjonali u reġjonali eżistenti.

ARTIKOLU 67

Teknoloġija

Il-Partijiet jirrikonoxxu l-importanza ta' teknoloġiji agrikoli moderni u sostenibbli u jaqblu li jiżviluppaw u jippromwovu l-użu ta' teknoloġiji agrikoli moderni li jinkludu:

- (a) teknoloġiji sostenibbli tat-tisqija u l-fertigazzjoni;
- (b) il-kultura tat-tessuti u l-mikropropagazzjoni;
- (c) żerriegħa mtejba;
- (d) inseminazzjoni artifiċjali;
- (e) ġestjoni integrata tal-pesti;

- (f) imballaġġ tal-prodotti;
- (g) trattament ta' wara l-hsad;
- (h) laboratorji akkreditati;
- (i) bijoteknoloġija;
- (j) valutazzjoni u ġestjoni tar-riskji.

ARTIKOLU 68

Mizuri tal-Politika Domestika

1. Kull Parti għandha tiżgura trasparenza fil-qasam tal-appoġġ agrikolu b'rabta mal-kummerċ fi prodotti agrikoli. Għal dan l-għan, l-UE għandha tirrapporta perjodikament fi hdan id-Djalogu Agrikolu lill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC dwar il-bażi legali, il-forma u l-ammont ta' tali appoġġ. Tali informazzjoni titqies li għet ipprovduta jekk titqiegħed għad-dispożizzjoni mill-Partijiet jew f'isimhom fuq sit web aċċessibbli pubblikament.

2 L-UE ma għandhiex tagħti sussidji tal-esportazzjoni għal kwalunkwe prodott agrikolu lill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, wara d-data tad-dhul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim. Din il-projbizzjoni għandha tiġi riezaminata mill-Kunsill tal-FSE wara tmienja u erbghin (48) xahar.

3. Barra minn hekk, il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jeżamina kwistjonijiet li jistgħu jirriżultaw b'rabta mal-aċċess tal-prodotti agrikoli tal-Partijiet għas-swieq ta' xulxin. Dan il-Kumitat jista' jagħmel rakkomandazzjonijiet lill-Kunsill tal-FSE skont l-Artikolu 107

ARTIKOLU 69

Produzzjoni u Kummerċjalizzazzjoni ta' Prodotti Agrikoli ta' Bażi

1. Il-Partijiet jagħrfu l-isfidi li jaffaċċjaw l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC minhabba d-dipendenza tagħhom fuq l-esportazzjoni ta' prodotti agrikoli ta' bażi primarji, li huma soġġetti għal volatilità għolja fil-prezzijiet u termini li dejjem qed jonqsu tal-kummerċ, għal qligħ mill-kambju.
2. Għaldaqstant il-Partijiet jaqblu li:
  - (a) isaħħu s-sħubija pubblika-privata fl-investimenti għall-produzzjoni, l-ipproċessar u l-kummerċjalizzazzjoni ta' komoditajiet agrikoli;
  - (b) jikkooperaw fil-kapaċitajiet ta' żvilupp biex jaċċessaw swieq niċċa u jhaffu l-konformità mal-istandards tal-prodotti ta' bażi biex jissodisfaw tali rekwiżiti tas-suq;
  - (c) jappoġġjaw id-diversifikazzjoni tal-produzzjoni agrikola u l-prodotti esportati fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
  - (d) itejbu d-dħul li jagħmlu l-produtturi billi jiżviluppaw il-kummerċjalizzazzjoni tal-prodotti agrikoli ta' valur miżjud fis-suq.

ARTIKOLU 70

Monitoraġġ

Il-Partijiet jaqblu li l-Kunsill tal-FSE għandu jirrieżamina u jimmonitorja l-implimentazzjoni tal-obbligi ta' tagħhom stipulati f' dan il-Ftehim. Il-Kunsill tal-FSE għandu jipprovdi sorveljanza effettiva tal-konformità mal-obbligi billi jiżgura trasparenza u jagħti lill-Partijiet opportunità li jivvalutaw il-kontribuzzjoni ta' dawk l-obbligi għall-oġġettiv ta' tagħhom fit-tul biex jistabbilixxu sistema ta' negozjar agrikolu ġusta u orjentata lejha is-suq.

ARTIKOLU 71

Pajjiżi Importaturi Netti tal-Prodotti Alimentari

1. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-indirizzar tat-tfassil dwar l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC li huma importaturi netti tal-ikel. Għaldaqstant, l-oġġettiv ta' dan l-Artikolu huwa li jassisti lil Stati li huma importaturi netti tal-ikel biex jiżviluppaw programmi li jiżguraw is-sigurtà alimentari.
2. Il-Partijiet jaqblu li:
  - (a) jindirizzaw tal-limitazzjonijiet fil-produzzjoni, il-ħżin u d-distribuzzjoni tal-ikel fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;

(b) jiksbu għajnuna alimentari fi hdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u komunitajiet ekonomiċi reġjonali Afrikani oħra;

(c) itejbu l-koordinazzjoni tal-għajnuna alimentari.

3. Il-Partijiet jaqblu li jzommu livell adegwat ta' għajnuna alimentari, filwaqt li jqisu l-interessi ta' dawk li jirċievu l-għajnuna alimentari, u li jiżguraw li l-miżuri msemmija fil-paragrafu 2 ma jxekklux apposta l-kunsinna tal-għajnuna alimentari pprovduta biex tindirizza sitwazzjonijiet ta' emerġenza.

4. Il-Partijiet għandhom jiżguraw li l-għajnuna alimentari tiġi pprovduta f'konformità sħiħa mal-miżuri li għandhom l-għan li jipprevjenu l-ispostament kummerċjali, li jinkludu:

(a) l-iżgurar li t-tranzazzjonijiet kollha ta' għajnuna alimentari jkunu xprunati mill-bżonn u f'forma ta' għotja sħiħa; u

(b) in-nuqqas ta' rbit tagħhom b'mod dirett jew indirett ma' esportazzjonijiet kummerċjali ta' merkanzija agrikola jew ta' merkanzija u servizzi oħra.

ARTIKOLU 72

L-importanza ta' Ċerti Setturi

1. Il-Partijiet jirrikonoxxu li:
  - (a) il-forniment ta' aċċess adegwat għall-ikel, ta' ilma nadif u tajjeb għax-xorb, ta' faċilitajiet tas-saħħa, opportunitajiet edukattivi, akkomodazzjoni, parteċipazzjoni fil-komunità u integrazzjoni soċjali huwa importanti għas-sigurtà tal-għajxien tal-popolazzjonijiet rurali;
  - (b) l-iżvilupp tal-infrastruttura agrikola, inklużi l-produzzjoni, l-ipproċessar, t-tqegħid fis-suq u d-distribuzzjoni, għandu rwol kruċjali fl-iżvilupp rurali soċjoekonomiku u l-integrazzjoni reġjonali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
  - (c) servizzi ta' appoġġ tekniku bħar-riċerka agrikola, taħriġ fis-servizzi ta' estensjoni u konsulenza huma importanti biex tikber il-produttività agrikola;
  - (d) l-iffaċilitar tal-finanzjament agrikolu huwa miżura importanti biex jiġi ttrasformat is-settur agrikolu fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC billi l-finanzjament huwa meħtieġ għall-iżvilupp tat-teknoloġija agrikola, il-kreditu u l-assigurazzjoni agrikoli, l-iżvilupp infrastrutturali u s-swieq kif ukoll it-taħriġ għall-bdiewa; u
  - (e) l-iżvilupp rurali sostenibbli huwa importanti biex jitjiebu l-istandards tal-għajxien tal-popolazzjoni rurali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC.

2. Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma tas-sigurtà tal-ghajxien, l-infrastruttura agrikola, is-servizzi ta' appogg tekniku, is-servizzi ta' finanzjament agrikolu u l-izvilupp rurali kif stipulat fit-Titolu II tal-Parti V.

ARTIKOLU 73

Skambju ta' Informazzjoni u Konsultazzjoni

1. Il-Partijiet jaqblu li jiskambjaw esperjenza u informazzjoni dwar l-aħjar Prattiki u li jikkonsultaw lil xulxin dwar il-kwistjonijiet kollha relatati mal-ilhuq tal-objettivi ta' din il-Parti.
2. Il-Partijiet jaqblu li:
  - (a) jiskambjaw informazzjoni dwar il-produzzjoni, il-konsum u l-kummerç agrikoli u dwar l-izviluppi rispettivi fis-swieq għall-prodotti agrikoli;
  - (b) jiskambjaw informazzjoni dwar opportunitajiet ta' investiment u inċentivi disponibbli fis-settur agrikolu, inklużi attivitajiet fuq skala żgħira;
  - (c) jiskambjaw informazzjoni dwar politiki, liġijiet u regolamenti agrikoli bejniethom;
  - (d) jiddiskutu l-bidliet fil-politika u istituzzjonali meħtieġa biex ikunu sostnuti t-trasformazzjoni tas-settur agrikolu kif ukoll il-formulazzjoni u l-implimentazzjoni tal-politiki reġjonali dwar l-izvilupp agrikolu u rurali biex ikun hemm integrazzjoni reġjonali;

- (e) jiskambjaw informazzjoni dwar teknoloġiji godda u adattati kif ukoll dwar linji politiċi u mizuri relatati mal-kwalità tal-prodotti agrikoli.

ARTIKOLU 74

L-indikazzjonijiet Ġeografiċi

1. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tal-indikazzjonijiet ġeografiċi għall-iżvilupp agrikolu u rurali sostenibbli.
2. Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-identifikazzjoni, ir-rikonoxximent u r-registrazzjoni tal-prodotti li jistgħu jibbenefikaw mill-protezzjoni tal-indikazzjonijiet ġeografiċi, u kull azzjoni oħra li jkollha l-għan li tikseb protezzjoni għall-prodotti hekk identifikati.

PARTI V

KOOPERAZZJONI EKONOMIKA U FL-IŻVILUPP

ARTIKOLU 75

Dispożizzjonijiet Ġenerali

1. F'konformità mal-Artikoli 34 u 35 tal-Ftehim ta' Cotonou u d-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu, il-Partijiet jafferimaw mill-ġdid li l-kooperazzjoni għall-iżvilupp hija element ewlieni tas-Shubija tagħhom u fattur essenzjali biex jintlahqu l-oġettivi ta' dan il-Ftehim. Il-Partijiet jaqblu li d-dispożizzjonijiet tal-Anness VI għal dan il-Ftehim jipprevali fuq id-dispożizzjonijiet ta' din il-Parti.
2. Il-Partijiet jaqblu li jindirizzaw il-ħtiġijiet ta' żvilupp tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC billi, iżidu l-kapaċità ta' produzzjoni u provvista, irawmu trasformazzjoni strutturali u l-kompetittività tal-ekonomiji tagħhom, isaħħu d-diversifikazzjoni ekonomika tagħhom u jżidu l-valur miżjud sabiex jippromwovu l-iżvilupp sostenibbli u jappoġġjaw l-integrazzjoni reġjonali.

3. Il-Partijiet jintrabtu li jikkooperaw biex iħaffu l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim u jagħtu l-appoġġ tagħhom għall-integrazzjoni reġjonali u għall-istrategġiji ta' żvilupp. Il-Partijiet jaqblu li l-kooperazzjoni għandha tkun ibbażata fuq din il-Parti u l-Matrici ta' Żvilupp tal-FSE, it-tnejn soġġetti għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu, flimkien mal-istrategġiji ta' żvilupp reġjonali u nazzjonali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC. Il-Matrici ta' Żvilupp tal-FSE u l-parametru referenzjarju tal-linja bażi, l-indikaturi u l-miri korrispondenti li jirriflettu l-ħtiġijiet identifikati mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC fiż-żmien tal-iffirmar tal-FSE bejn l-UE u l-EAC huma mehmuża ma' dan il-Ftehim bħala l-Anness III(a) u l-Anness III(b), rispettivament. Għandhom jiġu rieżaminati kull ħames (5) snin. Il-kooperazzjoni għandha tkun fil-forma ta' għajjnuna finanzjarja u mhux finanzjarja għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC.

4. Il-finanzjament relatat mal-kooperazzjoni għall-iżvilupp bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-UE għall-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim għandu jittwettaq fil-qafas tar-regoli u l-proċeduri rilevanti previsti mill-Ftehim ta' Cotonou u l-ftehim suċċessur tiegħu u fil-qafas tal-istrumenti rilevanti suċċessivi ffinanzjati mill-baġit ġenerali tal-UE. F'dan il-kuntest, filwaqt li jitqiesu l-isfidi godda li joħorgu minn integrazzjoni reġjonali msaħħa u mill-kompetizzjoni fis-swieq globali, il-Partijiet jaqblu li waħda mill-prijoritajiet għandha tkun l-appoġġ għall-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim. Il-Partijiet jaqblu li l-istrumenti finanzjarji pprovduti fil-Ftehim ta' Cotonou u l-ftehim suċċessur tiegħu għandhom jiġu mmobilizzati biex jiksbu l-ikbar benefiċċji possibbli mistennija minn dan il-Ftehim.

5. Għall-finijiet tal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim, il-Partijiet jimpenjaw ruħhom li jimmobilizzaw b'mod kongunt u individwali r-rizorsi, bi gwida dwarhom ipprovduta mid-dispożizzjonijiet speċifiċi tat-Titolu X, soġġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu.

6. B'mod konsistenti mad-Dikjarazzjoni ta' Pariġi tal-OECD dwar l-Effikaċja tal-Għajnuna adottata fit-2 ta' Marzu 2005, il-Partijiet jaqblu li jużaw mekkaniżmi nazzjonali u/jew reġjonali ta' forniment, fondi jew faċilitajiet biex ikunu pprovvduti u kkoordinati riżorsi għall-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim, u jagħtuhom l-appoġġ tagħhom, kif xieraq.

ARTIKOLU 76

Objettivi

Il-kooperazzjoni ekonomika u fl-iżvilupp għandu jkollha l-għan li:

- (a) issaħħaħ il-kompetittività tal-ekonomiji tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
- (b) tibni fuq il-kapaċità tal-provvista u tippermetti l-implimentazzjoni bla xkiel ta' dan il-Ftehim;
- (c) tittrasforma l-istruttura tal-ekonomiji tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC billi tistabbilixxi bażi ekonomika b'saħħitha, kompetittiva u diversifikata permezz tat-tiżni tal-produzzjoni, id-distribuzzjoni, it-trasport, il-kummerċjalizzazzjoni;
- (d) tiżviluppa l-kapaċità kummerċjali kif ukoll il-ħila li jiġi attirat l-investment;
- (e) issaħħaħ il-kummerċ, il-politiki u r-regolamenti dwar l-investment; u
- (f) tapprofondixxi l-integrazzjoni reġjonali.

ARTIKOLU 77

Oqsma ta' Kooperazzjoni

Il-kooperazzjoni ekonomika u fl-iżvilupp għandha tinkludi l-oqsma li ġejjin, soġġetti għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu:

- (a) infrastruttura;
- (b) agrikoltura u trobbija tal-bhejjem;
- (c) żvilupp tas-settur privat;
- (d) sajd;
- (e) ilma u ambjent;
- (f) kwistjonijiet marbuta mal-aċċess tas-suq:
  - (i) SPS;
  - (ii) l-OTK; u
  - (iii) faċilitazzjoni doganali u kummerċjali fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC
- (g) miżuri ta' agġustament tal-FSE imsemmija fit-Titolu IX; u
- (h) mobilizzazzjoni ta' riżorsi.

TITOLU I

INFRASTRUTTURA

ARTIKOLU 78

Kamp ta' Applikazzjoni u Obiettivi

1. Il-kooperazzjoni fl-iżvilupp tal-infrastruttura fiżika għandha tinkludi b'mod partikolari t-trasport, l-enerġija, it-teknoloġija tal-informazzjoni u tal-komunikazzjoni.
2. L-obiettivi f'dan il-qasam huma li:
  - (a) tissaħħaħ il-kompetittività tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
  - (b) jiġu indirizzati l-limitazzjonijiet min-naħa tal-provvista fil-livelli istituzzjonali, nazzjonali u reġjonali; u
  - (c) jissaħħaħ l-iżvilupp tas-sħubijiet pubbliċi-privati.

ARTIKOLU 79

Trasport

1. Il-kooperazzjoni fit-trasport għandha tinkludi t-trasport tat-triq, ferrovjarju, bl-ajru u fuq l-ilma.

2. L-objettivi f'dan il-qasam huma li:
- (a) it-titjib tal-konnettività nazzjonali u reġjonali biex tissaħħaħ l-integrazzjoni ekonomika reġjonali;
  - (b) l-iżvilupp, ir-ristrutturar, ir-riabilitazzjoni, l-aġġornament u l-modernizzazzjoni tas-sistemi ta' trasport effiċjenti u dejjiema tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
  - (c) it-titjib fil-moviment tal-persuni u l-fluss ta' merkanzija; u
  - (d) l-għoti ta' aċċess aħjar għal swieq permezz ta' trasport bit-triq, bl-ajru, bil-baħar, b'passaġġi fuq l-ilma interni u bil-ferrovija.
3. Soġġetti għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (a) il-ġestjoni ta' sistemi ta' trasport;
  - (b) it-titjib, l-iżvilupp u l-immodernizzar tal-infrastruttura fil-livelli kollha, inkluż l-iżvilupp ta' networks ta' infrastruttura intermodali;
  - (c) it-tiżiħ tal-kapaċitajiet istituzzjonali, tekniċi u amministrattivi tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC fl-istandards, il-garanzija tal-kwalità, il-metroloġija u s-servizzi ta' valutazzjoni tal-konformità;
  - (d) l-iżvilupp u t-trasferiment tat-teknoloġija, innovazzjoni, skambju ta' informazzjoni u networks, u kummerċjalizzazzjoni;

- (e) it-thegħig ta' shubijiet, kollegamenti u negozji bi shab bejn operaturi ekonomiċi;
- (f) it-titjib fis-sikurezza u l-affidabbiltà tas-settur tat-trasport, inklużi t-tbassir meteoroloġiku, il-ġestjoni ta' merkanzija perikoluża u r-rispons għal emerġenza;
- (g) l-iżvilupp ta' politiki tat-trasport reġjonali u l-oqfsa regolatorji.

ARTIKOLU 80

Energija

1. Il-kooperazzjoni fis-settur tal-enerġija għandha tinkludi l-partecipazzjoni tas-settur pubbliku u dak privat fil-ġenerazzjoni, it-trażmissjoni u d-distribuzzjoni tal-enerġija u n-negozjar fl-enerġija transfruntiera.
2. L-objettivi f'dan il-qasam huma li:
  - (a) l-iżvilupp, iż-żieda u l-espansjoni tal-kapaċità ta' ġenerazzjoni tal-enerġija tar-reġjun;
  - (b) iż-żieda tan-numru ta' sorsi alternattivi tal-enerġija;
  - (c) l-iżvilupp, iż-żieda u l-espansjoni tan-networks;
  - (d) l-iżvilupp, iż-żieda u l-espansjoni tad-distribuzzjoni u t-trażmissjoni;

- (e) it-titjib tal-aċċess tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC għal sorsi moderni, effiċjenti, affidabbli, diversifikati u sostenibbli ta' enerġija nadifa bi prezzijiet kompetittivi;
- (f) it-tisħih tal-kapaċità tal-produzzjoni, id-distribuzzjoni u l-ġestjoni tal-enerġija fuq livell nazzjonali u reġjonali;
- (g) il-promozzjoni tal-interkonnnettività tal-enerġija kemm fi hdan kif ukoll barra l-Istat(i) bi Shab tal-EAC għall-użu massimu tal-enerġija; u
- (h) l-appoġġ tal-ħolqien ta' ambjent li jwassal biex jiġi attirat l-investiment f'dan is-settur.

3. Soġġetti għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:

- (a) il-kapaċità ta' produzzjoni, trażmissjoni u distribuzzjoni ta' sorsi eżistenti ta' enerġija, b'mod partikolari l-idroenerġija, iż-żejt mhux maħdum u l-bijomassa;
- (b) id-diversifikazzjoni tat-taħlita ta' enerġija biex ikunu inklużi sorsi oħra potenzjali ta' enerġija li jkunu aċċettabbli mil-lat soċjali u ambjentali u li jnaqqsu d-dipendenza fuq iż-żejt;
- (c) l-iżvilupp tal-infrastruttura tal-enerġija, inklużi żoni rurali;
- (d) l-iżvilupp kif jixraq ta' riformi regolatorji u fil-politika dwar l-enerġija, inklużi l-kummerċjalizzazzjoni u l-privatizzazzjoni;
- (e) l-interkonnnettività u l-kooperazzjoni reġjonali u interreġjonali fil-produzzjoni u d-distribuzzjoni tal-enerġija;

- (f) il-bini tal-kapaċitajiet fir-riżorsi umani, fit-titjib fil-ġestjoni, fl-istandards ta' servizz u fl-istrutturi istituzzjonali;
- (g) l-iżvilupp u t-trasferiment tat-teknoloġija, riċerka u żvilupp, innovazzjoni, skambju ta' informazzjoni, żvilupp ta' bazijiet ta' *data* u networks;
- (h) is-sħubijiet, il-kollegamenti u n-negozji bi sħab.

ARTIKOLU 81

Teknoloġiji tal-Infommazzjoni u tal-Komunikazzjoni

1. Il-kooperazzjoni fis-settur tat-teknoloġiji tal-infommazzjoni u tal-komunikazzjoni (ICT) għandha tinkludi l-iżvilupp tal-ICT, il-kompetittività, u l-innovazzjoni, kif ukoll it-tranzizzjoni bla xkiel favur soċjetà tal-infommazzjoni.
2. L-oġġettivi f'dan il-qasam huma li:
  - (a) jiġi żviluppat is-settur tal-ICT; u
  - (b) tissaħħaħ il-kontribuzzjoni tal-ICT fil-faċilitazzjoni tal-kummerċ permezz tas-servizzi elettronici, il-kummerċ elettroniku, il-gvern elettroniku, is-saħħa elektronika, tranzazzjonijiet siguri u setturi soċjoekonomici oħra.

3. Soggetti għad-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (a) il-konnettività u l-kosteffikaċja tal-ICT fil-livelli nazzjonali, reġjonali u globali;
  - (b) id-disseminazzjoni ta' ICT godda;
  - (c) l-iżvilupp tal-oqfsa legali u regolatorji dwar l-ICT;
  - (d) l-iżvilupp tat-teknoloġija, trasferiment u applikazzjonijiet, riċerka u żvilupp, innovazzjoni, skambju ta' informazzjoni u networks, u kummerċjalizzazzjoni;
  - (e) it-tishih tal-kapaċitajiet fir-riżorsi umani, titjib fl-istandards tas-servizzi u fl-istrutturi istituzzjonali;
  - (f) is-sħubijiet, il-kollegamenti u n-negozji bi sħab bejn operatori ekonomiċi;
  - (g) il-promozzjoni u l-appoġġ għall-iżvilupp ta' swieq niċċa għal servizzi meġġuna mill-ICT.

TITOLU II

AGRIKOLTURA

ARTIKOLU 82

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-kooperazzjoni skont dan it-Titolu għandha tapplika għal għelejjel u bhejjem, inklużi insetti produttivi.
2. Il-Partijiet jaqblu li l-objettiv ewlieni ta' dan it-Titolu huwa l-iżvilupp agrikolu sostenibbli li jinkludi iżda mhux limitat għal ikel u s-sigurtà tal-għajxien, l-iżvilupp rurali u t-tnaqqis tal-faqar fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
3. L-objettivi l-oħra ta' dan it-Titolu huma stipulati fl-Artikolu 58.

ARTIKOLU 83

Oqsma ta' Kooperazzjoni

1. Il-Partijiet jagħrfu l-importanza tas-settur agrikolu għall-ekonomija tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u jaqblu li jikkooperaw fil-promozzjoni tat-trasformazzjoni tiegħu biex tiżied il-kompetittività tiegħu, tiġi żgurata s-sigurtà alimentari u nutrizzjonali, l-iżvilupp rurali u jiġi ffaċilitat l-aġġustament tal-agrikoltura u l-ekonomija rurali biex jiġu akkomodati l-effetti tal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim b'attenzjoni speċjali għall-bdiewa fuq skala żgħira.

2. Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:

(a) integrazzjoni reġjonali:

It-titjib tal-aċċess għas-swieq reġjonali u internazzjonali għal prodotti agrikoli inkluż l-iżvilupp ta' sistemi tas-swieq u strateġiji ta' żvilupp tas-suq;

(b) linji Poliċi ta' awtorizzazzjoni:

(i) l-iżvilupp ta' politiki agrikoli nazzjonali u reġjonali, oqfsa legali u regolatorji, il-bini tal-kapaċitajiet u l-appoġġ meħtieġa għall-iżvilupp istituzzjonali;

(ii) il-bini tal-kapaċitajiet fl-Istat bi Sħab tal-EAC biex jittiehed il-vantaġġ sħiħ tal-opportunitajiet kummerċjali ikbar u biex jiġu massimizzati l-benefiċċji tar-riformi kummerċjali;

(c) żvilupp agrikolu sostenibbli:

(i) it-twettiq ta' attivitajiet kongunti fuq bażi reġjonali, inkluża l-produzzjoni ta' fertilizzanti, il-produzzjoni taż-żerriegħa, it-trobbija tal-bhejjem u l-kontroll tal-mard tal-pjanti u tal-annimali;

(ii) il-promozzjoni u t-tisħiħ tal-Ipproċessar, il-kummerċjalizzazzjoni, id-distribuzzjoni u t-trasport u t-trattament tal-prodotti agrikoli;

(iii) il-bini tal-kapaċitajiet biex jiġu rrispettati l-istandards internazzjonali marbutin mal-produzzjoni agrikola, l-imballaġġ u l-miżuri SPS;

(d) infrastruttura agrikola

- (i) l-iżvilupp ta' infrastruttura ta' appoġġ agrikolu inkluzi sistemi ta' tisqija sostenibbli, il-ġbir tal-ilma, il-ħżin u l-ġestjoni, il-kummerċjalizzazzjoni u l-klassifikazzjoni;
- (ii) l-iżvilupp ta' infrastruttura tar-riċerka u t-taħriġ, faċilitajiet ta' ħżin, toroq sekondarji u ta' aċċess għall-komunità;
- (iii) l-iżvilupp ta' infrastruttura għall-agriproċessar;
- (iv) l-istabbiliment ta' ċentru agrometeoroloġiku fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
- (v) l-iżvilupp ta' infrastruttura moderna tas-suq għall-espansjoni tas-swieq domestiċi u reġjonali;

(e) sigurtà alimentari u nutrizzjonali:

- (i) il-bini tal-kapaċitajiet tal-komunitajiet urbani u rurali għall-promozzjoni tal-ġhajxien aħjar, l-eradikazzjoni tal-faqar u l-iżvilupp sostenibbli;
- (ii) id-diversifikazzjoni tal-produzzjoni agrikola u l-iżvilupp ta' prodotti li jindirizzaw il-ħtiġijiet tas-sigurtà alimentari u nutrizzjonali tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
- (iii) it-tfassil u l-implimentazzjoni ta' programmi li jwasslu għal produzzjoni u produttività aħjar fis-settur agrikolu b'enfasi speċjali fuq bdiewa fuq skala żgħira;

- (iv) l-iżvilupp tal-kapaċitajiet għall-konformità tas-sigurtà alimentari nazzjonali u reġjonali;
u
- (v) it-tfassil u l-implimentazzjoni ta' programmi ta' aġġustament soċjali f'reġjuni affettwati
ħażin minn diżastri naturali.
- (f) ġestjoni tal-katina tal-valur:
- (i) il-promozzjoni tal-użu ta' teknoloġiji agrikoli sostenibbli u l-forniment tal-inputs tal-
produzzjoni agrikola meħtieġa;
- (ii) it-tisħih tal-produzzjoni, il-produttività u l-kompetittività tas-settur agrikolu billi jiġu
promossi industriji bbażati fuq l-agrikoltura;
- (iii) it-tisħih tal-valur miżjud fil-katina tal-provvista tal-prodotti agrikoli sabiex jiġu
ssodisfati r-rekwiżiti tas-swieq nazzjonali, reġjonali u internazzjonali; u
- (iv) il-promozzjoni tal-iżvilupp ta' attivitajiet fl-oqsma tal-ipproċessar, il-
kummerċjalizzazzjoni, id-distribuzzjoni u t-trasport ta' prodotti agrikoli;
- (g) sistemi ta' twissija bikrija:
- (i) il-bini tal-kapaċitajiet f'termini ta' valutazzjoni u disseminazzjoni tal-informazzjoni
dwar l-impatti probabbli tad-diżastri pendenti ferm minn qabel biex jittieħdu miżuri
kontingenti u rispons bikri;

- (ii) l-iżvilupp u l-ġestjoni tas-sistemi nazzjonali u reġjonali ta' informazzjoni;
  - (iii) l-iżvilupp, it-tisħiħ u l-kollegament tas-sistemi ta' twissija bikrija u l-pjanijiet u l-istrateġiji ta' kontinġenza għall-ġestjoni tar-rispons għal diżastri f'livelli nazzjonali u reġjonali; u
  - (iv) l-appoġġ tal-għażliet għall-adattament u l-mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
- (h) produzzjoni u kummerċjalizzazzjoni ta' komoditajiet agrikoli:
- (i) l-iżvilupp tal-kapaċitajiet ta' aċċess għas-swieq niċċa u l-iffaċilitar tal-konformità mal-istandards tal-komoditajiet biex jissodisfaw tali rekwiżiti tas-suq;
  - (ii) id-diversifikazzjoni tal-produzzjoni agrikola u l-prodotti esportati fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC
  - (iii) l-iżvilupp ta' infrastruttura moderna tas-suq għall-espansjoni tas-swieq domestiċi u reġjonali; u
  - (iv) l-iżvilupp ta' programmi ta' tikkettar u imballaġġ tal-prodotti li jippermettu lill-produtturi tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC biex jiggarantixxu prezzijiet primjum għall-esportazzjonijiet ta' prodotti ta' bażi;
- (i) żvilupp rurali:
- (i) il-bini tal-kapaċitajiet tal-gruppi ta' bdiewa fi hdan il-katina sħiħa tal-valur agrikolu;

- (ii) it-titjib tal-facilitajiet tat-trasport, tal-komunikazzjoni u tas-suq għall-kummerċjalizzazzjoni ta' inputs u outputs agrikoli;
- (iii) l-indirizzar ta' ostakoli soċjokulturali bħal differenzi fil-lingwi, livelli ta' litteriżmu, preġudizzji bbażati fuq il-generu, is-saħħa tal-komunità li jinfluwenzaw ix-xorta ta' sistemi tal-biedja;
- (iv) it-titjib tal-aċċess tal-bdiewa għal servizzi ta' kreditu u ġestjoni tar-riżorsi naturali u kulturali; u
- (v) l-iżvilupp ta' miżuri tal-politika rilevanti biex isostnu d-disponibbiltà ta' inputs agrikoli adegwati għal bdiewa fuq skala żgħira fuq bazi puntwali;

(j) pajjizi importaturi netti tal-ikel:

l-indirizzar tal-limitazzjonijiet fil-produzzjoni, il-ħżin u d-distribuzzjoni tal-ikel fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC.

(k) sigurtà tal-ġhajxien:

- (i) il-bini tal-kapaċitajiet għall-iżvilupp tas-servizzi soċjali għall-popolazzjonijiet f'żoni rurali u periurbani;
- (ii) it-titjib tad-dhul totali tal-familji mill-produzzjoni agrikola permezz ta' diversifikazzjoni, zieda tal-valur, impjiegi barra r-razzett u l-adozzjoni ta' teknoloġiji agrikoli sostenibbli godda, fost l-oħrajn, fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

(iii) iż-żieda tal-produttività tas-settur agrikolu fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC; u

(iv) iż-żieda tal-użu ta' teknoloġiji agrikoli sostenibbli;

(l) servizzi ta' appoġġ tekniku:

l-UE tiegħu impenn li tipprovdi riżorsi adegwati u assistenza teknika għall-bini tal-kapaċità lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC b' mod li jkun prevedibbli u sostenibbli fl-oqsma li ġejjin:

(i) it-tishih tal-innovazzjoni u t-trasferiment tat-teknoloġija, l-għarfien, ir-riċerka u l-iżvilupp;

(ii) l-iżvilupp u ż-żieda tal-użu tal-mekkanizzazzjoni tas-settur agrikolu tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

(iii) l-istabbiliment tal-impjanti tal-inputs agrikoli u sistema ta' distribuzzjoni fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

(iv) il-promozzjoni u t-tishih tal-investiment fir-riċerka agrikola, is-servizzi ta' estensjoni, it-taħriġ u l-kollegament bejn l-estensjonijiet tar-riċerka u l-bdiewa;

(v) l-istabbiliment u t-tishih taċ-ċentri reġjonali ta' eċċellenza, inklużi centru tal-agrimeteoroloġija, laboratorji tal-bijoteknoloġija, analitiċi u djanjostiċi għall-għelejjel, il-bhejjem u l-ħamriji; u

- (vi) it-titjib tal-aċċess għal servizzi fil-produzzjoni tal-pjanti u l-annimali inklużi servizzi ta' tghammir tal-bhejjem, servizzi veterinarji u servizzi ta' protezzjoni tal-pjanti.
- (m) servizzi ta' finanzjament agrikolu:
- (i) it-tishiġ tas-servizzi finanzjarji rurali għal produttori fuq skala żgħira, proċessuri u negozjanti;
  - (ii) l-iżvilupp ta' mekkaniżmi reġjonali jew fond għall-iżvilupp agrikolu u rurali;
  - (iii) l-iżvilupp ta' istituzzjonijiet ta' mikrofinanzjament u skemi tal-assigurazzjoni agrikoli;
  - (iv) l-iffaċilitar tal-aċċess għall-kreditu minghand banek u istituzzjonijiet finanzjarji ohra għall-agroproċessuri, in-negozjanti u l-bdiewa tal-agrikoltura; u
  - (v) l-appoġġ lill-istituzzjonijiet finanzjarji tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC li jservu lis-settur agrikolu u jiffaċilitaw l-aċċess mis-settur privat għas-swieq kapitali li jżidu kemm il-kapital fit-terminu qasir kif ukoll fit-tul.
- (n) indikazzjonijiet ġeografiċi:
- (i) l-iżvilupp ta' politiki u oqfsa legali fuq indikazzjonijiet ġeografiċi;
  - (ii) l-istabbiliment tar-regolamenti dwar indikazzjonijiet ġeografiċi;
  - (iii) l-iżvilupp ta' kodiċi ta' prattika sabiex jiġu definiti prodotti b'rabta mal-oriġini tagħhom;

- (iv) il-faċilitazzjoni tal-organizzazzjonijiet u l-istituzzjonijiet lokali biex jikkoordinaw lill-partijiet ikkonċernati lokali fuq indikazzjonijiet ġeografici u l-konformità tal-prodotti;
- (v) il-bini tal-kapaċitajiet fuq l-identifikazzjoni, ir-registrazzjoni, il-kummerċjalizzazzjoni, it-traċċabbiltà u l-konformità fuq prodotti tal-indikazzjonijiet ġeografici; u
- (vi) l-iżvilupp ta' kull qasam ieħor ta' kooperazzjoni taħt din l-intestatura li jista' jirrizulta fil-gejjieni.

TITOLU III

L-IŻVILUPP TAS-SETTUR PRIVAT

ARTIKOLU 84

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-kooperazzjoni fl-iżvilupp tas-settur privat għandha tinkludi l-promozzjoni tal-investimenti u l-iżvilupp tal-impriżi.
2. L-objettivi ta' dan it-Titolu huma li:
  - (a) joħloq ambjent li jwassal għall-promozzjoni tal-investiment u l-impriżi privati inkluż l-iżvilupp ta' industriji godda, l-investiment dirett barrani u t-trasferiment tat-teknoloġija;

- (b) isahhaħ il-kapaċitajiet tal-provvista, il-kompetittività u ż-żieda tal-valur;
- (c) itejjeb l-aċċess għal finanzi għal investiment mingħand istituzzjonijiet ta' finanzjament tal-UE bħall-Bank Ewropew tal-Investment;
- (d) jibni l-kapaċità u jipprovdi appoġġ istituzzjonali għall-istituzzjonijiet ta' żvilupp tas-settur privat bħal aġenziji ta' promozzjoni tal-investiment, il-korpi apex, il-kmamar tal-kummerċ, l-assoċjazzjonijiet, il-punti ta' kuntatt u l-istituzzjonijiet li jiffaċilitaw il-kummerċ;
- (e) jiżviluppa u/jew isahhaħ qafas politiku, legali u regulatorju li jippromwovi u jipproteġi l-investiment;
- (f) itejjeb il-mekkaniżmi ta' appoġġ u eżekuttivi lis-settur privat mingħand l-istituzzjonijiet kongunti tal-AKP-UE inkluż iċ-Ċentru għall-Iżvilupp tal-Agrikoltura (CTA), *inter alia*, għall-promozzjoni tal-investiment fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC; u
- (g) joħloq jew isahhaħ is-shubijiet, in-negozji bi shab, is-sottokuntrattar, l-esternalizzazzjoni u l-kollegamenti.

ARTIKOLU 85

Promozzjoni tal-Investment

Il-Partijiet jaqblu li jippromwovu l-investimenti fi hdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC fl-oqsma li ġejjin:

- (a) l-appoġġ lir-riformi fl-oqfsa politiċi, legali u regulatorji;

- (b) l-appoġġ tat-tishih tal-kapaċitajiet istituzzjonali, b'mod partikolari l-bini tal-kapaċità għall-aġenziji li jippromwovu l-investimenti tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-istituzzjonijiet involuti fil-promozzjoni u l-faċilitazzjoni tal-investment barrani u lokali;
- (c) l-appoġġ tal-istabbiliment ta' strutturi amministrattivi xierqa, inklużi punti uniċi ta' kuntatt, għad-dhul u t-twaqqif ta' investimenti;
- (d) l-appoġġ lill-ħolqien u l-kontinwità ta' klima ta' investment prevedibbli u sigura;
- (e) l-appoġġ lill-isforzi tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jiffasslu strumenti li jġeneraw id-dhul għall-mobilizzazzjoni ta' rizorsi tal-investment;
- (f) l-istabbiliment u l-appoġġ lil skemi tal-assigurazzjoni tar-riskju bhala mekkanizmu ta' mitigazzjoni tar-riskju biex tissaħħaħ il-kunfidenza tal-investituri fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (g) l-appoġġ tal-istabbiliment ta' mekkanizmi għall-iskambju ta' informazzjoni bejn l-aġenziji tal-investment tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-kontropartijiet tagħhom fl-UE;
- (h) it-tishih tal-investimenti fis-settur privat mill-UE fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (i) l-appoġġ tal-istabbiliment ta' oqfsa u strumenti finanzjarji adattati għall-htigijiet ta' investment tal-intraprizi żgħar u ta' daqs medju; u
- (j) l-iffaċilitar tas-sħubijiet permezz ta' negozji bi shab u finanzjament kapitali.

ARTIKOLU 86

Żvilupp tal-Impriżi

Il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw dwar l-iżvilupp tal-impriżi fi hdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC billi jappoġġjaw:

- (a) il-promozzjoni ta' djalogu, kooperazzjoni u shubijiet bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC bejn l-UE u s-settur privat;
- (b) l-isforzi għall-promozzjoni u l-integrazzjoni tal-impriżi mikro, żgħar u medji (micro-, small- and medium-sized enterprises, MSME) fl-attivitajiet kummerċjali prinċipali;
- (c) il-promozzjoni tal-produzzjoni u l-kummerċjalizzazzjoni effiċjenti tan-negozji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (d) l-implimentazzjoni tal-istrateġiji ta' żvilupp tas-settur privat tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (e) il-promozzjoni ta' ambjent favorevoli għall-iżvilupp tal-MSMEs u t-tkabbir tagħhom;
- (f) il-kapaċitajiet tal-organizzazzjonijiet tas-settur privat biex jikkonformaw ma' standards internazzjonali;
- (g) il-protezzjoni tal-innovazzjonijiet mill-piraterija; u
- (h) il-kapaċitajiet tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC għall-esplorazzjoni, l-isfruttament u l-kummerċjalizzazzjoni ta' riżorsi naturali.

TITOLU IV

SAJD

ARTIKOLU 87

Ambitu tal-Kooperazzjoni

Il-kooperazzjoni fis-sajd għandha tkopri s-sajd marittimu, dak intern u l-akkwakultura.

ARTIKOLU 88

L-oqsma ta' Kooperazzjoni fis-Sajd Marittimu

1. Il-kooperazzjoni fis-sajd għandha tinkludi:
  - (a) il-ġestjoni tas-sajd u kwistjonijiet marbuta mal-konservazzjoni;
  - (b) il-ġestjoni tal-bastimenti u l-arranġamenti ta' wara l-qbid;
  - (c) il-miżuri finanzjarji u kummerċjali; u
  - (d) l-iżvilupp tas-sajd u prodotti tas-sajd u l-akkwakultura marittima.

2. L-UE għandha tikkontribwixxi għall-mobilizzazzjoni tar-riżorsi għall-implimentazzjoni tal-oqsma identifikati ta' kooperazzjoni fil-livelli nazzjonali u reġjonali, li għandha tinkludi wkoll appoġġ għall-formazzjoni ta' kapaċità reġjonali.
3. Soġġetti għad-dispożizzjonijiet tal-Parti III u l-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (a) l-iżvilupp u t-titjib tal-infrastruttura għall-ħżin, il-kummerċjalizzazzjoni u d-distribuzzjoni tal-ħut u prodotti tal-ħut;
  - (b) il-bini tal-kapaċitajiet fil-livelli nazzjonali u reġjonali biex jiġu ssodisfati r-rekwiżiti tekniċi tal-SPS/tal-OTK/tal-Punti Kritiċi ta' Kontroll tal-Analizi tal-Periklu, l-iżvilupp ta' sistemi ta' kontroll u sorveljanza għall-monitoraġġ taż-ŻEE tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, u l-introduzzjoni u l-ġestjoni ta' skemi ta' ċertifikazzjoni għas-sajd tal-baħar speċifiku;
  - (c) l-investiment u t-trasferiment tat-teknoloġija f'operazzjonijiet tas-sajd, l-ipproċessar tal-ħut, servizzi portwali, l-iżvilupp u it-titjib ta' faċilitajiet portwali u d-diversifikazzjoni tas-sajd biex ikunu inklużi speċijiet tat-tonn li mhumiex sfruttati biżżejjed jew li mhumiex sfruttati;
  - (d) in-negozju bi shab u l-kollegamenti, speċjalment mal-MSMEs u sajd artiġjanali fi hdan il-katina tal-provvista tas-sajd;
  - (e) il-valur miżjud fuq il-ħut; u
  - (f) ir-riċerka u l-iżvilupp dwar il-valutazzjoni tal-ħażniet u l-livelli ta' sostenibbiltà.

4. Il-Partijiet jintrabtu li jikkooperaw fil-promozzjoni tat-twaqqif ta' negozji bi shab f'operazzjonijiet tas-sajd, ipproċessar tal-ħut, servizzi portwali, tkabbir tal-kapaċità tal-produzzjoni, titjib tal-kompetittività tas-sajd u tal-industrija u s-servizzi relatati, ipproċessar sekondarju, żvilupp u titjib ta' faċilitajiet portwali u d-diversifikazzjoni tas-sajd biex ikunu inklużi speċijiet tat-tonn li mhumiex sfruttati biżżejjed jew li mhumiex sfruttati.

ARTIKOLU 89

Sajd f'Ibhra Interni u l-Iżvilupp tal-Akkwakultura

Il-kooperazzjoni fl-iżvilupp tas-sajd intern u l-akkwakultura għandha tinkludi kontributi tal-UE għall-oqsma li ġejjin:

- (a) il-formazzjoni ta' ħiliet u żvilupp ta' suq ta' esportazzjoni permezz ta':
  - (i) il-bini tal-kapaċitajiet fil-produzzjoni industrijali u artigjanali, l-ipproċessar u d-diversifikazzjoni tal-prodott li jsaħħu l-kompetittività tas-sajd f'ibhra interni u tal-akkwakultura tar-reġjun, pereżempju, permezz tal-ħolqien ta' centri ta' riċerka u żvilupp, inkluż l-iżvilupp tal-akkwakultura għal irziezet kummerċjali tal-ħut;
  - (ii) il-formazzjoni ta' ħiliet għall-ġestjoni ta' katini ta' swieq ta' esportazzjoni, inklużi l-introduzzjoni u l-ġestjoni ta' skemi ta' ċertifikazzjoni għal linji speċifiċi ta' prodotti; u l-implimentazzjoni tal-promozzjoni ta' swieq, zieda fil-valur u tnaqqis ta' telf ta' wara l-qbid fi prodotti tas-sajd;

- (iii) żieda tal-kapaċità tar-reġjun, pereżempju permezz tat-tiżiż ta' awtoritajiet kompetenti tas-sajd, assoċjazzjonijiet ta' kummerċjanti u sajjieda biex ikun hemm parteċipazzjoni fil-kummerċ tas-sajd mal-Parti tal-UE u programmi ta' taħriġ fl-iżvilupp tal-prodott u l-markar.
- (b) l-infrastruttura permezz ta':
- (i) l-iżvilupp u t-titjib tal-infrastruttura għas-sajd intern u l-akkwakultura;
  - (ii) l-iffaċilitar ta' aċċess għal fondi għal infrastruttura, inkluż kull xorta ta' tagħmir.
- (c) it-teknoloġija permezz ta':
- (i) l-iżvilupp ta' hiliet tekniċi, inkluża l-promozzjoni ta' teknoloġija li żżid il-valur, pereżempju permezz tat-trasferiment ta' teknoloġija tas-sajd mill-UE għal għand l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
  - (ii) it-tiżiż tal-kapaċità ta' ġestjoni tas-sajd fir-reġjun, pereżempju, permezz ta' sistemi ta' riċerka u ġbir ta' *data* u l-kontribut għal teknoloġiji xierqa dwar il-qbid u l-ġestjoni wara l-qbid;
- (d) qafas legali u regolatorju permezz ta':
- (i) l-iżvilupp ta' regolamenti dwar sajd f'ibħra interni u akkwakultura u sistemi ta' kontroll u sorveljanza;

- (ii) l-iżvilupp ta' strumenti legali u regolatorji xierqa dwar id-drittijiet ta' proprjetà Intellettwali u l-iżvilupp tal-kapaċità għall-implimentazzjoni ta' tagħhom fil-kummerċ internazzjonali;
- (iii) il-protezzjoni tal-ekotikkettar u tal-proprjetà intellettwali;
- (e) l-investiment u l-finanzjament permezz ta':
- (i) il-promozzjoni ta' negozji bi shab u għamliet oħra ta' investimenti mhallta bejn partijiet ikkonċernati fil-Partijiet, pereżempju għat-twaqqif ta' termini u kundizzjonijiet biex jiġu identifikati investituri għal operazzjonijiet ta' negozji bi shab għal sajd intern u akkwakultura;
- (ii) l-għoti ta' aċċess għal faċilitajiet ta' kreditu għall-iżvilupp ta' intrapriżi ta' skala żgħira jew medja kif ukoll għal sajd intern fuq skala industrijali.
- (f) il-konservazzjoni tal-istokk u tal-ambjent fis-sajd permezz ta' miżuri li jiżguraw li l-kummerċ fil-ħut jgħin għall-konservazzjoni tal-ambjent, iħares biex stokks ma jispicċawx, iżomm il-bijodiversità u jintroduċi b'kawtela speċijiet eżotiċi fl-akkwakultura; pereżempju, permezz tal-introduzzjoni b'mod kawt ta' speċijiet eżotiċi li għandhom jiddaħħlu biss fi spazji kkontrollati/magħluqa b'konsultazzjoni mal-pajjiżi ġirien kollha kkonċernati.
- (g) miżuri soċjoekonomiċi u li jtaffu l-faqar permezz ta':
- (i) il-promozzjoni ta' sajd ta' skala żgħira jew medja, ta' proċessuri u ta' kummerċjanti tal-ħut billi jibnu l-ħila tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jipparteċipaw fil-kummerċ mal-UE;

- (ii) il-partecipazzjoni ta' gruppi marginali fl-industrija tas-sajd; pereżempju, permezz tal-promozzjoni tal-ugwaljanza bejn il-ġeneri fis-sajd, u b' mod partikolari bl-iżvilupp tal-kapaċitajiet tan-nisa negozjanti involuti jew li jkun behsiebhom jaħdmu fis-sajd; gruppi oħra żvantaġġjati li jkollhom il-potenzjal li jaħdmu fis-sajd għal żvilupp soċjali u ekonomiku sostenibbli għandhom ukoll ikunu involuti f'tali proċessi.

TITOLU V

ILMA U AMBJENT

ARTIKOLU 90

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-kooperazzjoni taħt dan it-Titolu għandha tinkludi riżorsi naturali, b' mod partikolari l-ilma, l-ambjent u l-bijodiversità.
2. L-objettivi tal-kooperazzjoni skont dan it-Titolu huma li:
  - (a) issaħħaħ ir-rabtiet bejn il-kummerċ u l-ambjent;
  - (b) tappoġġja l-implimentazzjoni ta' ftehimiet, konvenzjonijiet u trattati ambjentali internazzjonali;

- (c) tiżgura li hemm bilanċ bejn l-immaniġġjar ambjentali u t-tnaqqis tal-faqar;
- (d) tipproteġi l-ambjent u ssahha il-konservazzjoni tal-bijodiversità u l-preżervazzjoni ġenetika;
- (e) tippromwovi l-użu ekwu u sostenibbli tar-riżorsi naturali;
- (f) tiffaċilita u tteġġeġ l-użu sostenibbli tar-riżorsi kondiviżi;
- (g) tippromwovi l-involviment tas-settur pubbliku u privat fil-ġestjoni tar-riżorsi naturali.

ARTIKOLU 91

Riżorsi tal-Ilma

1. Il-kooperazzjoni fil-qasam tar-riżorsi tal-ilma għandha tinkludi t-tisqija, il-ġenerazzjoni tal-idroenerġija, il-produzzjoni u l-provvista tal-ilma u l-protezzjoni taż-żoni tal-ġbir tal-ilma.
2. L-oġġettivi tal-kooperazzjoni f'dan il-qasam huma li:
  - (a) tiżviluppa l-użu sostenibbli u l-ġestjoni tar-riżorsi tal-ilma fl-Istat(i) bi Sħab tal-EAC biex ittejjeb l-għajxien tal-popolazzjoni tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC;
  - (b) tippromwovi l-kooperazzjoni reġjonali għall-użu sostenibbli tar-riżorsi tal-ilma transfruntiera;
  - (c) tiżviluppa l-infrastruttura tal-provvista tal-ilma għal finijiet produttivi.

3. Sogġett għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:

- (a) l-iżvilupp tal-infrastruttura tal-provvista tal-ilma fir-reġjun;
- (b) l-iżvilupp tal-oqfsa legali u regolatorji rilevanti;
- (c) il-ġestjoni integrat tar-riżorsi tal-ilma;
- (d) il-bini tal-kapaċitajiet ta' riżorsi umani, titjib fi standards ta' servizz, ġestjoni tal-ilma u strutturi istituzzjonali;
- (e) il-holqien ta' shubijiet, kollegamenti u negozji bi shab bejn operatori ekonomiċi;
- (f) il-promozzjoni tal-iżvilupp tat-teknoloġija, it-trasferiment u l-applikazzjonijiet, ir-riċerka u l-iżvilupp, l-innovazzjoni, l-iskambju ta' informazzjoni u n-networks;
- (g) l-iżvilupp tal-kontroll tat-tniġġis tal-ilma, il-purifikazzjoni u l-konservazzjoni, it-trattament tal-ilma mormi u s-sanità;
- (h) il-promozzjoni ta' skemi sostenibbli tat-tisqija.

ARTIKOLU 92

Ambjent

1. Il-kooperazzjoni fil-qasam tal-ambjent għandha tinkludi l-protezzjoni u l-ġestjoni sostenibbli tal-ambjent, kif ukoll l-implimentazzjoni ta' politika ambjentali relatata mal-kummerċ.
2. L-objettivi tal-kooperazzjoni f' dan il-qasam huma li:
  - (a) tipproteġi, tirrestawra u tikkonserva l-ambjent u l-bijodiversità (il-flora, il-fawna u rizzorsi ġenetiċi mikrobiċi, inklużi l-ekosistemi tagħhom);
  - (b) tiżviluppa l-industrija fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC li jużaw teknoloġiji ekoloġiċi;
  - (c) tippromwovi l-iżvilupp, it-trasferiment u l-applikazzjoni tat-teknoloġija, ir-riċerka u l-iżvilupp, l-innovazzjoni u l-iskambju ta' informazzjoni.
3. Soġġetti għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
  - (a) l-implimentazzjoni ta' ftehimiet, konvenzjonijiet u trattati ambjentali internazzjonali;
  - (b) it-tisħiħ u l-promozzjoni ta' użu ekwu u sostenibbli, il-konservazzjoni u l-ġestjoni tal-ambjent u l-bijodiversità, inklużi r-rizzorsi tal-forestrija u tal-organizmi selvaġġi;

- (c) ir-rinfurzar ta' oqfsa istituzzjonali u legali u l-hila li jkunu żviluppati, implimentati, amministrati u eżegwiti liġijiet, regolamenti, standards u linji politiċi ambjentali;
- (d) il-ħolqien ta' shubijiet, kollegamenti u negozji bi shab bejn operaturi ekonomiċi;
- (e) il-prevenzjoni u l-mitigazzjoni ta' diżastri ambjentali naturali, u t-telf tal-bijodiversità;
- (f) il-promozzjoni tal-iżvilupp u l-adattament tat-teknoloġija, it-trasferiment u l-applikazzjoni, ir-riċerka u l-iżvilupp u l-innovazzjoni;
- (g) il-protezzjoni u l-ġestjoni ta' riżorsi tal-baħar u tal-kosta, ta' riżorsi ġenetiċi u bijoloġiċi indiġeni domestiċi u selvaġġi;
- (h) l-iżvilupp ta' attivitajiet u għajxien alternattivi faċli għall-ambjent;
- (i) il-produzzjoni u l-faċilitazzjoni fil-kummerċ ta' merkanzija u servizzi li għalihom l-ekotikketta hija importanti;
- (j) l-iskambju ta' informazzjoni u networking għal prodotti u l-ħtiġijiet tagħhom fir-rigward ta' proċess ta' produzzjoni, trasport, kummerċjalizzazzjoni u tikkettar;
- (k) l-iżvilupp ta' faċilitajiet infrastrutturali għal prodotti ekoloġiċi;
- (l) l-integrazzjoni ta' komunitajiet lokali fil-ġestjoni ta' riżorsi tal-bijodiversità, il-forestrija u annimali salvagġi;

- (m) l-iżvilupp tal-immaniġġjar tal-iskart u r-rimi sikur ta' skart industrijali u tossiku;
- (n) il-promozzjoni tal-partecipazzjoni tal-partijiet ikkonċernati fid-djalogu ambjentali internazzjonali.

TITOLU VI

MIŻURI SANITARJI U FITOSANITARJI

ARTIKOLU 93

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-kooperazzjoni skont dan it-Titolu għandha tinkludi appoġġ u bini tal-kapaċità fl-armonizzazzjoni, iż-żonar u l-kompartmentalizzazzjoni, il-valutazzjoni tal-konformità, l-iskambju ta' informazzjoni u t-trasparenza tal-kundizzjonijiet kummerċjali.
2. L-objettivi tal-kooperazzjoni skont dan it-Titolu huma li:
  - (a) jiġi ffaċilitat il-kummerċ interreġjonali u intrareġjonali tal-Partijiet, filwaqt li jiġu ssalvagwardjati il-ħajja jew s-saħħa tal-bniedem, tal-annimali u tal-pjanti skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS;
  - (b) jiġu indirizzati problemi li jirriżultaw mill-miżuri SPS dwar setturi u prodotti ta' prijorità maqbula filwaqt li tingħata l-kunsiderazzjoni dovuta lill-integrazzjoni reġjonali;

- (c) jiġu stipulati proċeduri u modalitajiet għall-iffaċilitar tal-kooperazzjoni fi kwistjonijiet tal-SPS;
- (d) tiġi żgurata trasparenza fir-rigward tal-miżuri SPS applikabbli għall-kummerċ bejn u fi ħdan il-Partijiet;
- (e) tingieb 'il quddiem l-armonizzazzjoni intrareġjonali tal-miżuri mal-istandards internazzjonali, skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS, u l-iżvilupp ta' politiki xierqa u ta' oqfsa leġislattivi, regulatorji u istituzzjonali fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC
- (f) tissaħħaħ il-partecipazzjoni effettiva tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC fil-Kummissjoni tal-Codex Alimentarius, l-Organizzazzjoni Dinjija għas-Saħħa tal-Annimali u l-Konvenzjoni Internazzjonali għall-Protezzjoni tal-Pjanti;
- (g) jiġu promossi l-konsultazzjoni u l-iskambji bejn l-EAC u l-laboratorji u l-istituzzjonijiet tal-UE;
- (h) jiġi ffaċilitat l-iżvilupp tal-kapaċità għall-istabiliment u l-implimentazzjoni tal-istandards reġjonali u nazzjonali skont ir-rekwiżiti internazzjonali sabiex tiġi ffaċilitata l-integrazzjoni reġjonali;
- (i) tiġi stabbilita u tissaħħaħ il-kapaċità tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jimplimentaw u jissorveljaw il-miżuri SPS skont dan l-Artikolu; u
- (j) jiġi promoss it-trasferiment tat-teknoloġija.

3. Soggetti għall--Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (a) l-appoġġ lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jikkonformaw mal-mizuri SPS, inkluż l-iżvilupp ta' oqfsa regolatorji xierqa, politiki, kwistjonijiet rigward il-ħidma tal-korpi internazzjonali rilevanti għall-iffissar ta' standards, it-taħriġ, avvenimenti ta' informazzjoni, il-bini tal-kapaċitajiet u l-assistenza teknika;
  - (b) l-appoġġ lill-armonizzazzjoni tal-mizuri SPS fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-istabbiliment ta' kumitati nazzjonali li jikkoordinaw l-SPS, u l-promozzjoni tal-kapaċità tas-settur pubbliku u dak privat għall-kontroll sanitarju; l-oqsma ta' prijorità jinkludu l-iżvilupp u l-implimentazzjoni ta' programm ta' kwalità, taħriġ, avvenimenti ta' informazzjoni, il-bini, l-aġġornament, il-modernizzazzjoni u l-akkreditazzjoni tal-laboratorji;
  - (c) l-appoġġ fi kwistjonijiet li jikkoncernaw il-ħidma tal-korpi internazzjonali rilevanti għall-iffissar ta' standards; din il-kooperazzjoni tista' tinkludi taħriġ, avvenimenti ta' informazzjoni, bini tal-kapaċità u assistenza teknika;
  - (d) l-appoġġ fil-qasam tas-sajd bl-għan li jiġu żviluppati standards reġjonali armonizzati, leġislazzjoni u standards tal-prodotti tal-ħut għall-promozzjoni tal-kummerċ bejn il-Partijiet u fi ħdan ir-reġjun tal-EAC;
  - (e) l-appoġġ bil-għan li tiġi promossa l-kooperazzjoni bejn l-istituzzjonijiet SPS tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-istituzzjonijiet SPS ekwivalenti tal-UE;

- (f) l-appoġġ tal-implimentazzjoni tal-Ftehim dwar l-SPS, b'mod partikolari fit-tishih tal-awtoritajiet kompetenti, in-notifika u l-punti ta' assistenza tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (g) l-appoġġ għall-kondiviżjoni u l-iskambju tal-informazzjoni.

ARTIKOLU 94

Armonizzazzjoni

1. Il-Partijiet għandhom l-għan li jiksbu l-armonizzazzjoni tar-regoli u l-proċeduri rispettivi tagħhom għall-formulazzjoni tal-miżuri SPS tagħhom, inklużi l-proċeduri ta' spezzjoni, ittestjar u ċertifikazzjoni, skont il-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.
2. Kif xieraq, l-Istat(i) bi Shab tal-EAC se jiżviluppaw, bl-appoġġ tal-UE, programm u skeda ta' żmien għall-armonizzazzjoni tal-istandards SPS tagħhom.
3. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jiżviluppa modalitajiet biex jassisti u jissorvelja dan il-proċess ta' armonizzazzjoni fi hdan ir-reġjuni, kif xieraq.

ARTIKOLU 95

Żonar u Kompartimentalizzazzjoni

Fuq il-bazi ta' każ b'każ, il-Partijiet għandhom jirrikonoxxu ż-żoni dezinjati, li huma hielsa minn pesti jew mard u żoni ta' prevalenza baxxa ta' pesti jew mard bħala sorsi potenzjali ta' prodotti ta' pjanti u annimali filwaqt li jqisu dghall-Artikolu 6 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.

ARTIKOLU 96

Trattament Speċjali u Differenzjali u Assistenza Teknika

1. L-UE taqbel li tipprovdi assistenza teknika u trattament speċjali u differenzjali skont l-Artikoli 9 u 10 tal-Ftehim tad-WTO dwar l-SPS.
2. Il-Partijiet għandhom jikkooperaw biex jindirizzaw il-htigijiet speċjali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC li jirriżultaw mill-implimentazzjoni tad-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu.
3. Il-Partijiet jaqblu li l-oqsma li ġejjin huma prijoritajiet għall-assistenza teknika:
  - (a) il-bini tal-kapaċitajiet teknika fis-setturi pubbliċi u privati tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex ikunu jistgħu jsiru kontrolli sanitarji u fitosanitarji, inklużi avvenimenti ta' taħriġ u informazzjoni għall-ispezzjoni, iċ-ċertifikazzjoni, is-supervizjoni u l-kontroll;

- (b) it-titjib tal-kapaċità teknika għall-implimentazzjoni u għall-monitoraġġ tal-miżuri SPS, inkluża l-promozzjoni ta' użu ikbar ta' standards internazzjonali;
- (c) l-iżvilupp tal-kapaċitajiet għall-analizi tar-riskji, l-armonizzazzjoni, il-konformità, l-ittestjar, iċ-ċertifikazzjoni, il-monitoraġġ tar-residwi, it-traċċabbiltà u l-akkreditazzjoni inkluż permezz tal-aġġornament jew tal-istabbiliment ta' laboratorji u ta' tagħmir ieħor biex l-Istat(i) bi Shab tal-EAC jigu mgħejjuna jkunu konformi mal-istandards internazzjonali;
- (d) l-appoġġ għall-partecipazzjoni tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC fil-ħidma tal-korpi internazzjonali tal-issettjar tal-istandards;
- (e) l-iżvilupp tal-kapaċità tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC għall-partecipazzjoni effettiva fil-proċessi ta' notifika.

TITOLU VII

OSTAKOLI TEKNIČI GHALL-KUMMERĊ

ARTIKOLU 97

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-kooperazzjoni skont dan it-Titolu għandha tinkludi t-tnejn, l-adozzjoni u l-applikazzjoni ta' regolamenti tekniċi, standards u proċeduri ta' evalwazzjoni tal-konformità, kif definiti fil-Ftehim dwar l-OTK.
2. L-objettivi tal-kooperazzjoni skont dan it-Titolu huma li:
  - (a) telimina b'mod progressiv l-ostakoli tekniċi għall-kummerċ, sabiex tiffacilita l-kummerċ bejn il-Partijiet u fi ħdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
  - (b) issaħħaħ l-integrazzjoni reġjonali bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC billi tarmonizza l-istandards, ir-regolamenti tekniċi u l-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità applikati fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC, skont il-Ftehim dwar l-OTK;
  - (c) tippromwovi l-użu ikbar tar-regolamenti tekniċi, l-istandards u l-proċeduri tal-evalwazzjoni ta' konformità internazzjonali, inklużi miżuri speċifiċi għas-setturi;

- (d) tizviluppa r-rabtiet funzjonali, in-negozji bi shab u l-hidma kongunta ta' ricerka u zvilupp bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u l-istituzzjonijiet tal-UE marbuta mal-istandardizzazzjoni, il-valutazzjoni tal-konformità u l-issettjar tar-regolamenti;
- (e) issahha l-aċċess tas-suq għal prodotti li joriginaw fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC permezz ta' titjib fis-sikurezza, il-kwalità u l-kompetittività tal-prodotti tagħhom;
- (f) tippromwovi l-użu ikbar tal-aħjar prattiki internazzjonali għar-regolamenti tekniċi, l-istandards internazzjonali u l-proċeduri tal-evalwazzjoni ta' konformità;
- (g) tiżgura li l-preparazzjoni, l-adozzjoni u l-applikazzjoni tal-istandards u r-regolamenti tekniċi jkunu trasparenti u ma johlqux ostakoli mhux neċessarji għall-kummerċ bejn il-Partijiet, skont id-dispożizzjonijiet tal-Ftehim dwar l-OTK;
- (h) tappoġġja l-iżvilupp tal-oqfsa regulatorja xierqa, il-politiki u r-riformi fi hdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC sabiex jissodisfaw il-prattiki aċċettati f'livell internazzjonali;
- (i) tassisti lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jimplimentaw il-Ftehim tad-WTO dwar l-OTK u jikkonformaw mar-rekwiżiti tal-OTK tas-shab fin-negozju tagħhom fil-kuntest tal-Ftehim tad-WTO dwar l-OTK.

3. Soġġetti għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw, inkluż fl-oqsma li ġejjin:

- (a) l-appoġġ għall-promozzjoni ta' s tal-istandards internazzjonali, ir-regolamenti tekniċi, u l-valutazzjonijiet ta' konformità, inklużi miżuri speċifiċi għas-setturi fit-territorji tal-Partijiet;

- (b) l-appoġġ għall-bini tal-kapaċitajiet tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC fl-oqsma ta' standardizzazzjoni, metroloġija, akkreditazzjoni u fil-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità, inkluż l-appoġġ għall-aġġornament u t-twaqqif ta' laboratorji u istituzzjonijiet rilevanti kif ukoll l-akkwist tat-tagħmir rilevanti;
- (c) l-appoġġ għall-ġestjoni u l-garanzija tal-kwalità fis-setturi ta' importanza magħzula għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (d) l-appoġġ għall-partecipazzjoni sħiħa tal-istandards u korpi regolatorji tekniċi ohra tal-Istat(i) Sieħeb tal-EACf korpi internazzjonali li jiffissaw standards, u t-tiħiħ tar-rwol tal-istandards internazzjonali bħala bażi għal regolamenti tekniċi;
- (e) l-appoġġ għall-isforzi mill-korpi ta' valutazzjoni tal-konformità tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jiksbu akkreditazzjoni internazzjonali;
- (f) l-iżvilupp ta' rabtiet li jiffunzjonaw bejn l-istituzzjonijiet tal-Partijiet ta' standardizzazzjoni, ta' valutazzjoni tal-konformità u ta' ċertifikazzjoni;
- (g) l-appoġġ għall-iżvilupp ta' fehim komuni dwar prattiki regolatorji tajbin, inklużi:
- (i) trasparenza fil-preparazzjoni, l-adozzjoni u l-applikazzjoni ta' regolamenti tekniċi, standards u proċeduri ta' stima ta' konformità;

- (ii) in-neċessità u l-proporzjonalità ta' miżuri regolatorji u proċeduri ta' evalwazzjoni tal-konformità relatati, li jistgħu jinkludu l-użu tad-dikjarazzjonijiet ta' konformità mill-fornituri;
  - (iii) l-użu ta' standards internazzjonali bħala bazi għal regolamenti tekniċi, hlief meta dawn l-istandards internazzjonali mhumiex effettivi jew xierqa għat-twettieq tal-miri legittimi persegwiti;
  - (iv) l-infurzar ta' regolamenti tekniċi u attivitajiet ta' sorveljanza tas-suq; u
  - (v) l-istabbiliment ta' mekkaniżmi u metodi għar-rieżami tar-regolamenti tekniċi, l-istandards u l-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità.
-
- (h) l-identifikazzjoni, il-prijoritizzazzjoni u l-appoġġ fl-iżvilupp tal-infrastruttura teknika meħtieġa u t-trasferiment tat-teknoloġija, f'termini tal-metroloġija, l-istandardizzazzjoni, l-ittestjar, iċ-ċertifikazzjoni u l-akkreditazzjoni, biex ikunu appoġġjati r-regolamenti tekniċi;
  - (i) it-tisħiħ tal-kooperazzjoni regolatorja, teknika u xjentifika billi fost l-oħrajn, jiġu skambjati l-informazzjoni, l-esperjenzi u d-*data*, bil-għan li jittejjbu l-kwalità u l-livell tar-regolamenti tekniċi u jsir użu effiċjenti mir-riżorsi regolatorji;
  - (j) l-iżvilupp tal-kompatibbiltà u l-konverġenza tar-regolamenti tekniċi, l-istandards u l-proċeduri ta' valutazzjoni tal-konformità rispettivi;

- (k) il-promozzjoni u t-tkegħiġ ta' kooperazzjoni bilaterali bejn l-organizzazzjonijiet rispettivi tal-Partijiet responsabbli għall-metroloġija, l-istandardizzazzjoni, l-ittestjar, iċ-ċertifikazzjoni u l-akkreditazzjoni;
- (l) il-promozzjoni tal-kooperazzjoni bejn il-Partijiet u fl-EAC relatata mal-ħidma tal-istituzzjonijiet u l-organizzazzjonijiet internazzjonali rilevanti, u l-fora li jindirizzaw kwistjonijiet marbutin mal-OTK.

TITOLU VIII

DWANA U FAĊILITAZZJONI TAL-KUMMERC'

ARTIKOLU 98

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-Partijiet jagħrfu u jirrikonoxxu l-importanza tal-kooperazzjoni fi kwistjonijiet relatati mal-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali fl-ambjent kummerċjali globali li qed jevolvi.
2. Il-Partijiet jaqblu li jsaħħu l-kooperazzjoni bl-għan li jiżguraw li l-leġislazzjoni u l-proċeduri rilevanti, kif ukoll il-kapaċità amministrattiva tal-amministrazzjonijiet rilevanti, jissodisfaw l-objettiv ta' promozzjoni tal-faċilitazzjoni kummerċjali.
3. Il-Partijiet jirrikonoxxu l-ħtieġa ta' kapaċità amministrattiva xierqa sabiex jintlaħqu dawk l-objettivi. Huma jaqblu li l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC jeħtieġu perjodi tranżitorji u bini tal-kapaċitajiet biex jimplementaw bla xkiel id-dispożizzjonijiet ta' dan it-Titolu.

4. L-objettivi tal-kooperazzjoni skont dan it-Titolu huma li:
- (a) tiffacilita l-kummerċ bejn il-Partijiet;
  - (b) tippromwovi l-armonizzazzjoni tal-leġiżlazzjoni u l-proċeduri doganali fil-livell reġjonali;
  - (c) tipprovdi appoġġ lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex tissaħħaħ il-facilitazzjoni kummerċjali;
  - (d) tipprovdi appoġġ lill-amministrazzjonijiet doganali tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex jimplimentaw dan il-Ftehim u l-aħjar prattiki doganali internazzjonali oħra;
  - (e) issaħħaħ il-kooperazzjoni bejn l-awtoritajiet doganali tal-Partijiet u aġenziji tal-fruntiera relatati oħra.
5. Sogġetti għall-Artikolu 75, il-Partijiet jaqblu li jikkooperaw fl-oqsma li ġejjin:
- (a) l-iskambju ta' informazzjoni dwar leġiżlazzjoni u proċeduri doganali;
  - (b) l-iżvilupp ta' inizzjattivi kongunti f' oqsma miftiehma bejniethom;
  - (c) l-appoġġ:
    - (i) għall-modernizzazzjoni tas-sistemi u l-proċeduri doganali, u t-tnaqqis taż-żmien tal-ikklijar doganali;

- (ii) tas-simplifikazzjoni u l-armonizzazzjoni ta' proċeduri doganali u l-formalitajiet kummerċjali, inklużi dawk relatati mal-importazzjoni, l-esportazzjoni u t-tranzitu;
- (iii) tat-tishiĥ ta' sistemi ta' tranzitu reġjonali;
- (iv) tat-tishiĥ tat-trasparenza skont l-Artikolu 134;
- (v) tal-bini tal-kapaċitajiet inkluża l-assistenza finanzjarja u teknika lill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC; u
- (vi) ta' kull qasam doganali ieħor li jkunu qablu dwaru l-Partijiet għal dan il-Ftehim;
- (d) l-istabbiliment, sa fejn ikun possibbli, ta' pożizzjonijiet komuni f'organizzazzjonijiet internazzjonali fil-qasam tal-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali, bħad-WTO, id-WCO, in-NU u l-UNCTAD;
- (e) il-promozzjoni tal-koordinazzjoni bejn l-aġenziji kollha relatati, kemm internament kif ukoll minn frontiera għal oħra.
6. Il-Partijiet għandhom jikkooperaw fi kwistjonijiet doganali u dwar ir-regoli tal-origini permezz:
- (a) tal-introduzzjoni ta' proċeduri u ta' prattiki li jirriflettu l-istrumenti u l-istandards internazzjonali applikabbli fil-qasam tal-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali, inklużi r-regoli tad-WTO u l-istrumenti u l-istandards tad-WCO;
- (b) tal-implimentazzjoni ta' attivitajiet li għandhom l-għan li jikkonsolidaw l-armonizzazzjoni ta' standards doganali u miżuri li jiffaċilitaw il-kummerċ;

- (c) tal-applikazzjoni ta' tekniki doganali moderni, inklużi l-valutazzjoni tar-riskji, id-deċiżjonijiet vinkolanti, il-proċeduri ssimplifikati, il-kontrolli ta' wara r-rilaxx u l-metodi ta' verifika;
- (d) tal-awtomatizzazzjoni tal-proċeduri doganali u ta' proċeduri kummerċjali oħra, inkluż l-iskambju ta' informazzjoni doganali u kummerċjali;
- (e) tat-taħriġ tal-uffiċjali doganali u uffiċjali rilevanti oħra mis-settur pubbliku u privat dwar il-faċilitazzjoni doganali u kummerċjali; u
- (f) ta' kull qasam ieħor li jistgħu jidentifikaw il-Partijiet.

TITOLU IX

MIŻURI TA' AĠĠUSTAMENT TAL-FSE

ARTIKOLU 99

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettivi

1. Il-Partijiet jirrikonoxxu li l-eliminazzjoni u / jew it-tnaqqis sostanzjali tat-tariffi kif stipulat f'dan il-Ftehim se jkunu sfida għall-Istat(i) bi Sħab tal-EAC. Il-Partijiet jaqblu li din l-isfida speċifika għandha tiġi indirizzata permezz tal-ħolqien ta' qafas kumpensatorju, soġġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu.

2. Il-Partijiet jirrikonoxxu wkoll li l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim tista' tirriżulta fi sfidi potenzjali, fost l-oħrajn fil-kamp soċjali, ekonomiku u ambjentali, għall-ekonomiji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC. Il-Partijiet jaqblu li daww l-isfidi għandhom jiġu indirizzati permezz ta' azzjonijiet ta' kooperazzjoni ekonomika u fl-iżvilupp.

3. Il-kooperazzjoni skont dan it-Titolu għandha l-għan li tindirizza l-isfidi ta' aġġustament reali u potenzjali li jirriżultaw mill-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 100

Oqsma ta' Kooperazzjoni

1. Fir-rigward tat-telf fid-dhul b'rabta mat-tnaqqis tat-tariffi, l-UE għandha, soġġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu:

- (a) tidhol fi djalogu msahħaħ dwar il-miżuri u r-riformi ta' adattament fiskali;
- (b) tistabbilixxi modalitajiet ta' kooperazzjoni li jappoġġjaw ir-riforma fiskali;
- (c) tipprovdi rizersi finanzjarji li jkopru b' mod tranżitorju t-telf maqbul tad-dhul tal-gvern li jirriżulta mill-eliminazzjoni u/jew it-tnaqqis sostanzjali fit-tariffi doganali.

2. Sabiex tiżgura li l-ekonomiji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC jisfruttaw il-vantaġġ shiħ ta' dan il-Ftehim, l-UE taqbel li taħdem mal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex iwettqu l-attivitajiet xierqa ta' kooperazzjoni bil-għan li:

- (a) jtejbu l-kompetittività tas-setturi produttivi fi hdan l-Istat(i) bi Shab tal-EAC;

- (b) jtejbu l-kapaċitajiet produttivi u professjonali tal-forza tax-xogħol tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC inkluz taħriġ tal-ħaddiema spostati bl-għeluq ta' kumpaniji jew il-forniment ta' ħiliet godda biex ikunu jistgħu jwettqu attivitajiet godda eċċ.;
- (c) jappoġġjaw miżuri favur ambjent sostenibbli;
- (d) jibnu l-kapaċitajiet biex tissaħħaħ id-dixxiplina makroekonomika;
- (e) jimmitigaw l-impatti possibbli li jaffettwaw is-sigurtà alimentari u nutrizzjonali, l-iżvilupp rurali, is-sigurtà tal-ġhajxien u l-qliġ mill-esportazzjonijiet fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC;
- (f) jindirizzaw oqsma ta' kooperazzjoni possibbli oħra relatati mal-isfidi ta' implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim.

TITOLU X

MOBILIZZAZZJONI TAR-RIZORSI

ARTIKOLU 101

Prinċipji u Objettivi

1. Filwaqt li jirrikonoxxu l-impenn tal-UE biex issostni l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim u l-isforzi tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC infushom għall-finanzjament tal-htigijiet ta' żvilupp tagħhom, il-Partijiet jaqblu li jaħdmu kemm b'mod kongunt kif ukoll b'mod indipendenti biex jiġu mobilizzati r-rizorsi finanzjarji li jappoġġjaw l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim, l-integrazzjoni reġjonali u l-istrategiji ta' żvilupp tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
2. L-objettiv tal-mobilizzazzjoni kongunta tar-rizorsi huwa li tikkomplementa, tappoġġja u tippromwovi fi spirtu ta' interdipendenza, l-isforzi tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC biex ifittxu sorsi alternattivi ta' finanzjament biex jappoġġjaw l-integrazzjoni reġjonali u l-istrategiji ta' żvilupp, b'mod partikolari l-Matrici ta' Żvilupp tal-FSE fl-Anness III(a), soġġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu.

ARTIKOLU 102

Obbligi

1. Sogġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevalu, l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għandu/hom:
  - (a) jimpenjaw riżorsi mill-mekkaniżmi ta' finanzjament tagħhom fuq bażi puntwali u prevedibbli biex isostnu l-integrazzjoni reġjonali u l-istrategġiji ta' żvilupp relatati mal-FSE u l-proġetti li jinsabu fil-Matriċi ta' Żvilupp tal-FSE;
  - (b) jizviluppaw l-istrategġiji ta' żvilupp tagħhom filwaqt li jqisu kif xieraq id-dritt tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC biex jistabbilixxu d-direzzjoni u s-sekwenza tal-istrategġiji u l-prijoritajiet ta' żvilupp tagħhom;
  - (c) jistabbilixxu fond tal-FSE biex jipprovdu riżorsi relatati tal-FSE;
  - (d) jinkorporaw il-prijoritajiet tal-Matriċi ta' Żvilupp tal-FSE fl-istrategġiji reġjonali u nazzjonali.
2. Sogġett għad-dispożizzjonijiet tal-Anness VI li jipprevali, l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC għandhom jifformulaw regoli u regolamenti għall-ġestjoni tal-Fond tal-FSE, biex jiżguraw it-trasparenza, ir-responsabbiltà u l-valur għall-flus fl-użu ta' dawk ir-riżorsi. Mingħajr preġudizzju għall-kontribuzzjonijiet tas-sħab l-oħra għall-Fond tal-FSE, l-allokazzjoni tar-riżorsi tal-UE se tkun proviżorja tiddependi minn valutazzjoni b'suċċess tal-proċeduri operatorji tal-Fond tal-FSE min-naħa tal-UE.

3. Sogġett għad-dispożizzjonijiet Anness V li jipprevalu, l-UE għandha timpenja riżorsi fuq bażi f'waqtha u prevedibbli filwaqt li tqis b'mod partikolari r-restrizzjonijiet min-naħa tal-provvista tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC b'rabta mal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim, inklużi lakuni ta' finanzjament identifikati fil-Matriċi ta' Żvilupp tal-FSE, permezz ta':

(a) il-baġit tal-UE;

(b) kull strument ieħor li sejjer jintuża biex jimplimenta l-għajnuna uffiċjali għall-iżvilupp tal-UE.

4. Il-Partijiet għandhom jiehdu impenn kongunt li jaħdmu favur il-mobilizzazzjoni tar-riżorsi li ġejjin:

(a) fondi ta' donaturi (donaturi multilaterali u bilaterali) oħra;

(b) għotjiet, selfiet konċessjonali, sħubijiet pubbliċi-privati, u faċilitajiet speċjalizzati;

(c) kull riżorsa oħra ta' għajnuna għall-iżviluppdisponibbli mingħand is-sħab tal-iżvilupp.

PARTI VI

DISPOŻIZZJONIJIET ISTITUZZJONALI

ARTIKOLU 103

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettiv

1. Id-dispożizzjonijiet ta' din il-Parti japplikaw għall-Kunsill tal-FSE, il-Kumitat ta' Ufficjali Għolja, il-Kumitat Konsultattiv tal-FSE stabbilit skont l-Artikolu 108 (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ il-"Kumitat Konsultattiv tal-FSE"), u kull istituzzjoni u kumitat li jistgħu jitwaqqfu b'dan il-Ftehim.
2. L-objettiv ta' din il-Parti huwa li twaqqaf istituzzjonijiet li jhaffu l-kisba tal-objettivi ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 104

Kunsill tal-FSE

1. B'dan qed jiġi stabbilit Kunsill tal-FSE stabbilit fid-data tad-dħul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.
2. Il-Kunsill tal-FSE għandu jkun magħmul minn rappreżentanti tal-Partijiet fil-livell ministerjali.

3. Il-Kunsill tal-FSE għandu jistabbilixxi r-regoli ta' proċedura tiegħu stess fi żmien sitt (6) xhur mid-data tad-dhul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim.
4. Il-Kunsill tal-FSE għandu jkun kopresedut minn rappreżentant ta' kull Parti, skont id-dispożizzjonijiet stabbiliti fir-regola ta' proċedura tiegħu.
5. Il-Kunsill tal-FSE għandu jiltaqa' f'intervalli regolari, li ma jaqbzux perjodu ta' sentejn (2), u b'mod straordinarju, kull meta ċ-ċirkostanzi jehtiegu dan, jekk il-Partijiet jaqblu hekk.
6. Il-Kunsill tal-FSE għandu jkun responsabbli għal:
  - (a) l-operazzjoni u l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim u l-monitoraġġ tal-ilhuq tal-oġġettivi tiegħu;
  - (b) l-eżaminazzjoni ta' kull kwistjoni ewlenija li tirriżulta fil-qafas ta' dan il-Ftehim, kif ukoll kull kwistjoni oħra ta' interess komuni li taffetwa l-kummerċ bejn il-Partijiet, mingħajr preġudizzju għad-drittijiet mogħtija skont il-Parti VII; u
  - (c) l-eżaminazzjoni ta' proposti u rakkomandazzjonijiet mingħand il-Partijiet għall-analizi u l-emendar ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 105

Poteri tal-Kunsill tal-FSE

1. Il-Kunsill tal-FSE għandu jkollu poteri li jieħu deċiżjonijiet u jista' jadotta rakkomandazzjonijiet li jsirulu mill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja bil-miktub bi qbil reċiproku.
2. Id-deċiżjonijiet meħuda għandhom jorbtu lill-Partijiet li għandhom jieħdu l-miżuri kollha meħtieġa biex jiġu implimentati skont ir-regoli interni rispettivi tagħhom.
3. Il-Kunsill tal-FSE għandu jistabbilixxi u jadotta fi żmien sitt (6) xhur wara mid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim ir-regoli ta' proċedura meħtieġa għall-istabbiliment ta' bord ta' arbitraġġ, kif previst fl-Artikoli 112 u 113.
4. Għal kwistjonijiet li fihom Stat bi Shab tal-EAC jaġixxi b'mod individwali, l-adozzjoni tali deċiżjonijiet mill-Kunsill tal-FSE għandha tkun teħtieġ il-qbil tal-Istat bi Shab ikkonċernat tal-EAC.

ARTIKOLU 106

Kumitat ta' Uffiċjali Għolja

1. B'dan qed jiġi stabbilit Kumitat ta' Uffiċjali Għolja huwa b'dan stabbilit fid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.

2. Il-Kumitat għandu jikkonsisti mis-Segretarji Permanenti jew Segretarji Prinċipali, skont il-kaz, mill-Istat(i) bi Sħab tal-EAC, u rappreżentanti mill-UE fil-livell ta' Uffiċjali Għolja.
3. Soġġetti għal kull ordni li tista' tingħata mill-Kunsill tal-FSE, il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jiltaqa' tal-inqas darba fis-sena u jista' jorganizza laqgħat straordinarji kull meta ċ-ċirkustanzi jkunu jehtiegu dan f'kull waqt miftiehem mill-Partijiet. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jiltaqa' wkoll qabel il-laqgħat tal-Kunsill tal-FSE.
4. Il-Kumitat għandu jkun kopresedut minn rappreżentant ta' kull waħda mill-Partijiet.
5. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jkun responsabbli għal:
  - (a) l-għoti tal-għajnuna lill-Kunsill tal-FSE fit-twettiq ta' dmirijietu;
  - (b) il-wasla u l-kunsiderazzjoni ta' rapporti tal-kumitati speċjalizzati, is-sessjonijiet ta' hidma, it-task forces jew kull korp imwaqqaf mill-Kumitat skont l-Artikolu 107(1) u l-koordinazzjoni tal-attivitajiet tagħhom kif ukoll il-ħruġ ta' rakkomandazzjonijiet li għandhom jiġu kkunsidrati mill-Kunsill tal-FSE;
  - (c) il-preżentazzjoni ta' rapporti u rakkomandazzjonijiet dwar l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim lill-Kunsill tal-FSE jew fuq inizzjattiva tiegħu stess jew fuq talba tal-Kunsill tal-FSE, jew fuq talba ta' Parti;
  - (d) fil-qasam tal-kummerċ:
    - (i) is-sorveljanza, u t-teħid ta' responsabbiltà għall-implimentazzjoni u għall-applikazzjoni xierqa tad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim u d-diskussjoni u r-rakkomandazzjoni tal-oqsma ta' kooperazzjoni f'dan ir-rigward;

- (ii) it-teħid ta' azzjoni biex jevita tilwim u jsolvi tilwim li jista' jinqala' rigward l-interpretazzjoni jew l-applikazzjoni tal-Ftehim, skont id-dispożizzjonijiet tat-Titolu I tal-Parti VII;
  - (iii) l-ghoti tal-ghajjnuna lill-Kunsill tal-FSE fit-twettiq ta' dmirijietu, inkluza l-prezentazzjoni ta' rakkomandazzjonijiet għal deċiżjonijiet li għandhom jittieħdu mill-Kunsill tal-FSE;
  - (iv) il-monitoraġġ tal-iżvilupp tal-integrazzjoni reġjonali u tar-relazzjonijiet ekonomiċi u kummerċjali bejn il-Partijiet;
  - (v) il-monitoraġġ u l-valutazzjoni tal-impatt tal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim dwar l-iżvilupp sostenibbli tal-Partijiet;
  - (vi) id-diskussjoni u t-twettiq ta' azzjonijiet li jistgħu jiffaċilitaw l-opportunitajiet kummerċjali, ta' investiment u ta' negozju bejn il-Partijiet; u
  - (vii) id-diskussjoni ta' kull kwistjoni li għandha x'taqsam ma' dan il-Ftehim u kull kwistjoni li tista' taffettwa l-kisba ta' l-oġettivi tiegħu;
- (e) fil-qasam tal-iżvilupp:
- (i) l-ghajjnuna lill-Kunsill tal-FSE fit-twettiq tal-funzjonijiet tiegħu rigward kwistjonijiet relatati mal-kooperazzjoni għall-iżvilupp li jaqgħu taħt dan il-Ftehim;
  - (ii) il-monitoraġġ tal-implimentazzjoni tad-dispożizzjonijiet ta' kooperazzjoni stabbiliti f'dan il-Ftehim u l-koordinazzjoni ta' tali azzjoni ma' donaturi ta' partijiet terzi;

- (iii) il-ħruġ ta' rakkomandazzjonijiet dwar kooperazzjoni relatata mal-kummerċ bejn il-Partijiet;
- (iv) l-analiżi perjodika tal-oqsma ta' kooperazzjoni stabbiliti f'dan il-Ftehim, u l-ħruġ ta' rakkomandazzjonijiet dwar l-inkluzjoni ta' prijoritajiet godda, kif xieraq; u
- (v) ir-rieżami u d-diskussjoni ta' kwistjonijiet ta' kooperazzjoni li għandhom x'jaqsmu mal-integrazzjoni u mal-implimentazzjoni reġjonali ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 107

Poteri tal-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja

1. Fit-twettiq tal-funzjonijiet tiegħu, il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu:
  - (a) jistabbilixxi kif xieraq, jagħti ordnijiet u jissorvelja lil kull kumitat, sessjoni ta' ħidma, task force jew korp speċjalizzati biex jieħu ħsieb kwistjonijiet li jaqgħu taħt il-kompetenza tiegħu, u jiddetermina l-kompożizzjoni, id-dmirijiet u r-regoli ta' proċedura tiegħu sakemm ma jkunx stipulat b'xi mod ieħor f'dan il-Ftehim;
  - (b) jieħu deċiżjonijiet jew jadotta rakkomandazzjonijiet fil-każi pprovduti f'dan il-Ftehim jew meta tali setgħa implimentattiva tkun giet iddelegata lil mill-Kunsill tal-FSE. F'tali każijiet meta giet delegata tali setgħa ta' implimentazzjoni lill-Kumitat, huwa għandu jieħu deċiżjonijiet jew jagħmel rakkomandazzjonijiet skont il-kundizzjonijiet stipulati fl-Artikolu 105; u

(c) iquis kull kwistjoni taht dan il-Ftehim u jiehu azzjoni xierqa fl-eżerċizzju tal-funzjonijiet tiegħu.

2. Il-Kumitat għandu jorganizza sessjonijiet ta' hidma speċifiċi biex iwettaq il-funzjonijiet ipprovduti fil-paragrafi 1(a).

3. Il-Kumitat għandu jiddetermina r-regoli ta' proċedura tiegħu stess fi żmien tliet (3) xhur mid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 108

Kumitat Konsultattiv tal-FSE

1. B'dan qed jiġi stabbilit Kumitat Konsultattiv tal-FSE bil-kompitu li jgħin lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja fil-promozzjoni tad-djalogu u l-kooperazzjoni bejn ir-rappreżentanti tas-settur privat, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, inkluzi l-komunità akkademika, u s-shab soċjali u ekonomiċi. Tali djalogu u kooperazzjoni għandhom jinkludu l-kwistjonijiet kollha koperti minn dan il-Ftehim, skont kif jinqalgħu fil-kuntest tal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim.

2. Il-partecipazzjoni fil-Kumitat Konsultattiv tal-FSE għandha tkun deciza mill-Kunsill tal-FSE, fuq rakkomandazzjonijiet minghand il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, biex tkun żgurata rappreżentazzjoni wiesgħa tal-partijiet ikkonċernati kollha.

3. Il-Kumitat Konsultattiv tal-FSE għandu jwettaq l-attivitajiet tiegħu fuq il-bażi ta' konsultazzjoni mill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja jew fuq l-inizjattiva tiegħu stess u għandu jagħmel rakkomandazzjonijiet lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja. Rappreżentanti tal-Partijiet għandhom jattendu l-laqgħat tal-Kumitat Konsultattiv tal-FSE.

4. Il-Kumitat Konsultattiv tal-FSE għandu jadotta r-regoli ta' proċedura tiegħu fi żmien tliet (3) xhur mit-twaqqif tiegħu bi qbil mal-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja.

PARTI VII

EVITAR U SOLUZZJONI TA' TILWIM

ARTIKOLU 109

Kamp ta' Applikazzjoni u Objettiv

1. Din il-Parti tapplika għal kull tilwima dwar l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni tad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim, sakemm ma jkunx previst mod ieħor.

2. L-objettiv ta' din il-Parti huwa li tiġi evitata jew solvuta in bona fede kull tilwima bejn il-Partijiet rigward l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni ta' dan il-Ftehim u li, fejn ikun possibbli, il-Partijiet jaslu għal soluzzjoni maqbula miż-żewġ naħat.

TITOLU I

EVITAR TA' TILWIM

ARTIKOLU 110

Konsultazzjonijiet

1. Il-Partijiet għandhom jidhlu f'konsultazzjonijiet u jsolvu in bona fede kull tilwima dwar l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni ta' dan il-Ftehim u bil-għan li jilhqu soluzzjoni miftiehma bejniethom.
2. Parti għandha tfittex li tikkonsulta permezz ta' talba bil-miktub lill-Parti l-oħra, b'kopja li tintbagħat lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, fejn tidentifika l-mizura inkwistjoni u d-dispożizzjonijiet tal-Ftehim li tqis li mhijiex konformi magħhom.
3. Sakemm il-Partijiet ma jaqblux mod ieħor, il-konsultazzjonijiet għandhom isiru fit-territorju tal-Parti li sar ilment kontriha u għandhom isiru fi żmien għoxrin (20) jum mid-data tal-wasla tat-talba. Il-konsultazzjonijiet għandhom jitqiesu bhala mitmuma fi żmien sittin (60) jum mid-data li fiha tkun waslet it-talba tal-Parti li sar ilment kontriha, sakemm il-Partijiet ma jkunux qablu li jkomplu l-konsultazzjonijiet. Kull informazzjoni li tingħata waqt il-konsultazzjonijiet għandhom jibqgħu konfidenzjali.
4. Konsultazzjonijiet dwar affarijiet urgenti, inklużi dawk dwar merkanzija li tiskadi jew merkanzija staġjonali għandhom jittiehdu malli jkun prattikament possibbli u f'kull każ fi żmien ħmistax-il (15) jum mid-data tal-wasla tat-talba, u għandhom jitqiesu li ntemmu fi żmien tletin (30) jum mid-data tal-wasla tat-talba, sakemm il-Partijiet ma jaqblux li jkomplu bil-konsultazzjonijiet.

5. Jekk il-Parti li lilha ssir it-talba għal konsultazzjonijiet ma twegibx għal dik it-talba fi żmien għaxart (10) ijiem mid-data tar-riċezzjoni tagħha, jew jekk il-konsultazzjonijiet ma jseħhux fl-iskadenzi rispettivi stabbiliti fil-paragrafi 3 jew 4 ta' dan l-Artikolu, jew jekk il-konsultazzjonijiet ikunu konklużi u ma jkunx intlaħaq ftehim dwar soluzzjoni miftiehma reċiprokament, waħda mill-Partijiet tista' titlob is-soluzzjoni tat-tilwima permezz ta' arbitraġġ skont l-Artikolu 112.

6. Il-Partijiet jistgħu jaqblu li jemendaw il-limiti ta' żmien imsemmijin fil-paragrafi minn 3 sa 5, fid-dawl tad-diffikultajiet jew il-kumplessitajiet tal-każ li tista' tesperjenza xi waħda mill-Partijiet.

ARTIKOLU 111

Medjazzjoni

1. Jekk il-konsultazzjonijiet ma jirnexx ilhomx jaslu għal soluzzjoni miftiehma b'mod reċiproku, il-Partijiet jistgħu, bi qbil, jirrifere għal medjatur. Sakemm il-Partijiet ma jaqblux b'mod ieħor, it-termini ta' referenza għall-medjazzjoni għandha tkun il-kwistjoni msemmija fit-talba għal konsultazzjonijiet.

2. Kull waħda mill-Partijiet tista' tkompli bl-arbitraġġ skont l-Artikolu 112 mingħajr rikors għal medjazzjoni.

3. Sakemm il-Partijiet ma jaqblux rigward medjatur fi żmien hmistax-il (15) jum mid-data tal-ftehim biex tintalab medjazzjoni, il-President tal-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, jew id-delegat tiegħu, għandu jagħzel bix-xorti medjatur mill-grupp ta' individwi li qeghdin fil-lista msemmija fl-Artikolu 125 u li ma jkunu nazzjonali tal-ebda waħda mill-Partijiet. L-għażla għandha ssir fi żmien hamsa u għoxrin (25) jum mid-data minn meta jitressaq il-ftehim biex tintalab medjazzjoni u fil-preżenza ta' rappreżentant ta' kull Parti. Il-medjatur għandu jorganizza laqgħa mal-Partijiet mhux iktar tard minn tletin (30) jum wara li jintgħazel. Il-medjatur għandu jirċievi l-preżentazzjonijiet ta' kull Parti mhux iktar tard minn hmistax-il (15) jum qabel il-laqgħa u għandu jinnotifika opinjoni mhux iktar tard minn hamsa u erbghin (45) jum wara li jkun intgħazel.
4. L-opinjoni tal-medjatur tista' tinkludi rakkomandazzjoni dwar kif tissolva t-tilwima, konsistenti mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim. L-opinjoni tal-medjatur mhijiex vinkolanti.
5. Il-Partijiet jistgħu jaqblu li jemendaw it-termini ta' skadenza msemmija fil-paragrafu 3. Il-medjatur jista' jiddeċiedi wkoll li jemenda dawn il-limiti ta' żmien wara t-talba ta' kull waħda mill-Partijiet jew fuq l-inizjattiva tiegħu stess, fid-dawl tad-diffikultajiet li tgħaddi minnhom il-Parti kkonċernata jew il-kumplessitajiet tal-każ.
6. Il-proċeduri li jinvolvu l-medjazzjoni, b'mod partikolari l-informazzjoni kollha mogħtija u l-pożizzjonijiet meħuda mill-Partijiet matul dawk il-proċeduri għandhom jinżammu konfidenzjali.

TITOLU II

SOLUZZJONI TA' TILWIM

ARTIKOLU 112

Bidu tal-Proċedura ta' Arbitraġġ

1. Meta l-Partijiet ma jirnexxielhomx isolvu t-tilwima billi jirrikorru għal konsultazzjonijiet, kif previst fl-Artikolu 110, il-Parti lmentatriċi tista' tagħti notifika biex tinfetħ il-proċedura għat-twaqqif ta' bord ta' arbitraġġ, li għandu jitwaqqaf skont l-Artikolu 113.
2. L-avviż għall-istabbiliment ta' bord ta' arbitraġġ għandu jsir bil-miktub lill-Parti konvenuta u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja. Fl-avviż tagħha, il-Parti lmentatriċi għandha tidentifika l-mizuri speċifiċi inkwistjoni, u għandha tispjega b'mod ċar kif tali mizuri jikkostitwixxu ksur tad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 113

Stabbiliment tal-Bord tal-Arbitraġġ

1. Għandu jitwaqqaf bord tal-arbitraġġ magħmul minn tliet arbitri.

2. Fi zmien għaxart (10) ijiem mid-data tal-prezentazzjoni tal-avviż għall-istabbiliment ta' bord tal-arbitraġġ lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, il-Partijiet jikkonsultaw lil xulxin biex jilhqu ftehim dwar il-kompożizzjoni tal-bord ta' arbitraġġ.
3. F'każ li l-Partijiet ma jkunux jistgħu jaqblu fuq il-kompożizzjoni tal-bord tal-arbitraġġ fil-perjodu ta' zmien stipulat fil-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu, kull Parti tagħzel arbitru mil-lista ta' arbitri stabbilita fl-Artikolu 125 fi zmien hamest (5) ijiem. Jekk waħda mill-Partijiet tonqos milli tahtar l-arbitru tagħha, wara t-talba tal-Parti l-oħra, l-arbitru ta' dak il-Parti għandu jintgħazel b'lotterija mill-President tal-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, jew id-delegat tal-President mis-sublista ta' dik il-Parti stabbilita skont l-Artikolu 125.
4. Sakemm il-Partijiet ma jaslux għal ftehim dwar il-President tal-bord ta' arbitraġġ fi hdan il-perjodu ta' zmien stabbilit fil-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu, iż-żewġ arbitri għandhom min-naha tagħhom jaħtru t-tielet arbitru bhala l-President tal-bord mil-lista stabbilita fl-Artikolu 125 fi zmien hamest (5) ijiem mill-ħatra tagħhom u għandhom jinnotifikaw lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja dwar il-ħatra. Jekk ma jinħatarx il-President tal-bord, waħda mill-Partijiet tista' titlob lill-President tal-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja jew lid-delegat tal-President biex jagħzel b'lotterija lill-President tal-bord ta' arbitraġġ mis-sublista ta' Presidenti li jinsabu fil-lista stabbilita fl-Artikolu 125 fi zmien hamest (5) ijiem.
5. Id-data meta jiġi stabbilit il-bord ta' arbitraġġ għandha tkun id-data meta jintgħazlu t-tliet arbitri u meta dawn ikunu aċċettaw il-ħatra tagħhom f'konformità mar-regoli ta' proċedura adottati skont l-Artikolu 120.

ARTIKOLU 114

Rapport tal-Bord Interim

1. Il-bord tal-arbitraġġ għandu jinnotifika lill-Partijiet b'rapport interim li jinkludi kemm it-taqsimha deskrittiva kif ukoll is-sejbiet u l-konklużjonijiet tiegħu, bħala regola generali mhux aktar tard minn disgħin (90) jum mid-data meta jkun gie stabbilit. Meta jikkonsidra li din l-iskadenza ma tistax tintlaħaq, il-President tal-bord ta' tal-arbitraġġ irid jinforma bil-miktub lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, fejn jiddikjara r-raġunijiet għad-dewmien u d-data li fiha l-bord jippjana li joħroġ ir-rapport interim. Jenhtieg li taht l-ebda ċirkostanza r-rapport interim ma jinhareġ iżjed tard minn mija u għoxrin (120) ġurnata wara d-data tal-istabbiliment tal-bord tal-arbitraġġ. Kull Parti tista' tippreżenta kummenti bil-miktub quddiem il-bord ta' arbitraġġ dwar aspetti preċiżi tar-rapport interim tiegħu fi żmien hmistax-il (15) jum min-notifika tar-rapport.
2. F'każi ta' urġenza, inkluzi dawk li jinvolvu merkanzija li tiskadi jew merkanzija staġjonali, il-bord ta' arbitraġġ għandu jagħmel kull sforz biex joħroġ ir-rapport interim tiegħu fi żmien tletin (30) jum, u f'kull każ mhux iktar tard minn hamsa u erbghin (45) jum mid-data meta gie stabbilit. Parti tista' tippreżenta talba bil-miktub lill-bord ta' arbitraġġ biex jeżamina mill-ġdid l-aspetti preċiżi tar-rapport interim fi żmien sebat (7) ijiem min-notifika tar-rapport interim.
3. Wara li jikkunsidra kull kummenti bil-miktub mingħand il-Partijiet dwar ir-rapport interim, il-bord ta' arbitraġġ jista' jimmodifika r-rapport tiegħu u jagħmel eżami ulterjuri jekk iħoss il-htieġa. Id-deċiżjoni finali tal-bord ta' arbitraġġ għandha tinkludi diskussjoni xierqa dwar l-argumenti li jkunu saru fl-istadju ta' rieżami interim u għandha twieġeb b'mod ċar il-mistoqsijiet u l-osservazzjonijiet tal-Partijiet.

ARTIKOLU 115

Deċiżjoni tal-Bord tal-Arbitraġġ

1. Il-bord tal-arbitraġġ għandujjinnotifika d-deċiżjoni tiegħu lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja fi żmien mija u għoxrin (120) jum mid-data ta' stabbiliment tiegħu.

Minkejja l-ewwel subparagrafu, meta ma tkunx tista' tintlaħaq din l-iskadenza, il-President tal-bord tal-arbitraġġ għandu jinforma bil-miktub lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja, fejn jiddikjara r-raġunijiet għad-dewmien u d-data li fiha l-bord jippjana li joħroġ id-deċiżjoni tiegħu. Fl-ebda ċirkostanza, id-deċiżjoni ma għandha tkun innotifikata aktar tard minn mija u hamsin (150) jum mid-data ta' stabbiliment tiegħu.

2. F'każi ta' urġenza, inklużi dawk li jinvolvu merkanzija li tiskadi u merkanzija stagjonali, il-bord tal-arbitraġġ:

- (a) għandu jinnotifika d-deċiżjoni tiegħu fi żmien sittin (60) jum mid-data meta gie stabbilit;
- (b) jista' jagħti deċiżjoni preliminari malli dan ikun possibbli fil-prattika, u f'kull każ fi żmien sebat (7) ijiem minn meta gie stabbilit jekk iqisx li l-każ huwa urġenti.

3. Id-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ għandha tinkludi rakkomandazzjonijiet dwar kif il-Parti konvenuta tista' tikkonforma.

4. Minkejja l-paragrafi minn 6 sa 10 dwar il-perjodu raġonevoli ta' żmien, il-Parti konvenuta għandha tiegħu kull miżura meħtieġa biex tikkonforma minnufih u in bona fede mad-deċiżjoni tal-bord ta' arbitraġġ.
5. Jekk ma tkunx possibbli konformità minnufih, il-Partijiet għandhom jagħmlu hilitom biex jaqblu dwar il-perjodu ta' żmien għall-konformità mad-deċiżjoni. F'dan il-każ, il-Parti konvenuta għandha, mhux aktar tard minn wieħed u għoxrin (21) jum wara n-notifika tad-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ lill-Partijiet, tinnotifika lill-Parti lmentatrici u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja dwar iż-żmien li tkun teħtieġ għall-konformità.
6. Jekk ikun hemm nuqqas ta' qbil bejn il-Partijiet rigward il-perjodu raġonevoli ta' żmien biex ikun hemm konformità mad-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ, il-Parti lmentatrici, fi żmien erbatax-il (14) jum min-notifika li saret skont il-paragrafu 1, għandha titlob bil-miktub lill-bord tal-arbitraġġ biex jiddetermina t-tul tiegħu. Tali talba għandha tkun innotifikata fl-istess ħin lill-Parti konvenuta u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja. Il-bord tal-arbitraġġ għandu jinnotifika d-deċiżjoni tiegħu lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja fi żmien wieħed u għoxrin (21) jum minn dakinhar li tkun tressqet it-talba.
7. F'każ li l-bord tal-arbitraġġ oriġinali, jew xi wħud mill-membri tiegħu, ma jkunux jistgħu jiltaqgħu, għandhom japplikaw il-proċeduri stipulati fl-Artikolu 113. Il-limitu ta' żmien għan-notifika tad-deċiżjoni għandu jkun hamsa u tletin (35) jum mid-data tal-preżentazzjoni tat-talba msemmija fil-paragrafu 6 ta' dan l-Artikolu.

8. Biex jiddetermina t-tul tal-perjodu raġonevoli ta' żmien, il-bord tal-arbitraġġ għandu jkoll it-tul ta' żmien li normalment tiegħu l-Parti konvenuta biex tadotta miżuri legiżlattivi jew amministrattivi paragunabbli ma' dawk identifikati minn din il-Parti bħala meħtieġa biex tkun żgurata l-konformità u, b'mod partikolari, il-bord għandu jkoll id-diffikultajiet li jistgħu jiltaqgħu magħhom l-Istat(i) bi Shab tal-EAC minhabba nuqqas tal-kapaċità meħtieġa.

9. Il-perjodu raġonevoli ta' żmien jista' jiġi estenz bil-qbil bejn il-Partijiet.

ARTIKOLU 116

Revizjoni ta' Kull Miżura Mehuda biex ikun hemm Konformità mad-Deċiżjoni tal-Bord tal-Arbitraġġ

1. Il-Parti konvenuta għandha tinforma lill-Parti lmentatriċi u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja qabel ma jintemm il-perjodu taż-żmien raġonevoli, dwar kull miżura li hija tkun ħadet biex tikkonforma mad-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ.

2. Meta, fi tmiem il-perjodu raġonevoli ta' żmien, il-Parti konvenuta ma tkunx ikkonformat mal-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu, il-Parti lmentatriċi tista' tiegħu l-miżuri xierqa f'konformità mal-Artikolu 118(2), wara li tinnotifika lill-Parti konvenuta u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja.

3. Meta jkun hemm nuqqas ta' qbil bejn il-Partijiet dwar jekk il-Parti konvenuta għetx konformi mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim, waħda mill-Partijiet tista' titlob bil-miktub biex il-bord tal-arbitraġġ jiddeċiedi dwar il-kwistjoni. Tali talba għandha tidentifika l-miżura speċifika inkwistjoni u għandha tispjega biċ-ċar kif tali miżura mhijiex kompatibbli jew hija kompatibbli mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim u d-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ.

4. Il-bord tal-arbitraġġ għandu jinnotifika d-deċiżjoni tiegħu fi żmien ħamsa u erbghin (45) jum mid-data meta tressqet it-talba msemmija fil-paragrafu 3. F'każi ta' urġenza, inklużi dawk li jinvolvu merkanzija li tiskadi u merkanzija staġjonali, il-bord tal-arbitraġġ għandu jinnotifika d-deċiżjoni tiegħu fi żmien tletin (30) jum mid-data meta tressqet it-talba.

5. Fil-każ li l-bord oriġinali tal-arbitraġġ, jew uħud mill-membri tiegħu, ma jkunx jista' jitlaqa' mill-ġdid fi żmien ħmistax-il jum (15), għandhom japplikaw il-proċeduri stabbiliti fl-Artikolu 113. F'tali każijiet, il-limitu ta' żmien biex tkun innotifikata d-deċiżjoni għandu jkun ta' tmenin (80) jum mid-data tal-preżentazzjoni tat-talba msemmija fil-paragrafu 3 ta' dan l-Artikolu.

ARTIKOLU 117

Rimedji Temporanji f'Każ ta' Nonkonformità

1. Jekk il-Parti konvenuta ma tinnotifika l-ebda miżura li ttieħdet biex ikun hemm konformità mad-deċiżjoni tal-bord ta' arbitraġġ qabel l-iskadenza tal-perjodu raġonevoli ta' żmien, jew jekk il-bord tal-arbitraġġ jiddeċiedi li l-miżura nnotifikata skont l-Artikolu 116(1) mhix kompatibbli mal-obbligi tal-Parti konvenuta skont id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim, il-Parti lmentatriċi għandha tkun intitolata li tadotta l-miżuri xierqa wara li tinnotifika lill-Parti konvenuta.

2. Meta tadotta tali miżuri, il-Parti li qed tilmenta għandha tagħmel hiliha biex tagħzel miżuri li l-anqas jaffettwaw it-twertiq tal-oġġettivi ta' dan il-Ftehim u għandha tikkunsidra l-impatt tagħhom fuq l-ekonomija tal-Parti li kontriha qed isir l-ilment. Barra minn hekk, meta l-UE tkun kisbet id-dritt li tadotta tali miżuri, għandha tagħzel miżuri li jkollhom speċifikament l-għan li jgħibu f'konformità lill-Istat bi Shab tal-EAC li l-miżuri tiegħu nstab li kienu qed jiksru dan il-Ftehim.

3. F'kull waqt wara li jiskadi f'perjodu raġonevoli ta' żmien, il-Parti lmentatriċi tista' titlob lill-Parti konvenuta biex ttiprovdi offerta għal kumpens temporanju u l-Parti konvenuta għandha tippreżenta tali offerta.

4. Il-kumpens jew il-miżuri ta' ritaljazzjoni għandhom ikunu temporanji u għandhom ikunu applikati biss sakemm kull miżura li nstab li qed tikser id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim tkun giet irtirata jew emendata sabiex tingieb f'konformità ma' dawk id-dispożizzjonijiet, jew sakemm il-Partijiet ikunu qablu li jsolvu t-tilwima.

ARTIKOLU 118

Reviżjoni ta' Kull Miżura ta' Konformità Wara l-Adozzjoni ta' Miżuri Xierqa

1. Il-Parti konvenuta għandha tinnotifika lill-Parti l-oħra u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja b'kull miżura li tkun ħadet biex tkun konformi mad-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ u bit-talba tagħha għat-tmiem tal-applikazzjoni tal-miżuri xierqa min-naħa tal-Parti lmentatriċi.

2. Meta l-Partijiet ma jilhqux ftehim dwar il-kompatibbiltà tal-miżura nnotifikata mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim fi żmien tletin (30) jum mid-data meta titressaq in-notifika, il-Parti lmentatriċi għandha titlob bil-miktub lill-bord tal-arbitraġġ biex jiddeciedi dwar il-kwistjoni. Tali talba għandha tkun innotifikata lill-Parti konvenuta u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja. Id-deċiżjoni tal-bord tal-arbitraġġ għandha tiġi nnotifikata lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja fi żmien ħamsa u erbghin (45) jum minn meta tkun tressqet it-talba.

3. Jekk il-bord tal-arbitraġġ jiddeċiedi li kull miżura li ttiehdet biex ikun hemm konformità mhijiex konformi mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim, dan għandu jiddetermina jekk il-Parti lmentatriċi tistax tkompli tapplika l-miżuri xierqa. Jekk il-bord tal-arbitraġġ jiddeċiedi li kull miżura li ttiehdet biex ikun hemm konformità tkun konformi mad-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim, il-miżuri xierqa għandhom jiġu mitmuma minnufih mid-data tad-deċiżjoni.

4. F'każ li l-bord oriġinali tal-arbitraġġ, jew uħud mill-membri tiegħu ma jkunx jista' jitlaqqa' mill-ġdid, għandhom japplikaw il-proċeduri stabbiliti fl-Artikolu 113. Il-perjodu biex tkun innotifikata d-deċiżjoni għandu jkun ta' sittin (60) jum mid-data meta tressqet it-talba msemmija fil-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu.

TITOLU III

DISPOŻIZZJONIJIET KOMUNI

ARTIKOLU 119

Soluzzjoni Miftiehma b'mod Reċiproku

Il-Partijiet jistgħu jilhqu soluzzjoni miftiehma għal tilwima skont din il-Parti f'kull hin u għandhom jinnotifikaw lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja biha. Jekk is-soluzzjoni tirrikjedi l-approvazzjoni skont il-proċeduri rilevanti domestiċi ta' xi waħda mill-Partijiet, in-notifika tirreferi għal dak ir-rekwizit, u l-proċedimenti għandhom jiġu sospizi. Jekk tali approvazzjoni ma tkunx meħtieġa, jew man-notifika tat-tlestija ta' tali proċedura domestika, għandhom jiġu tterminati l-proċedimenti.

ARTIKOLU 120

Regoli ta' Proċedura

Il-proċeduri ta' soluzzjoni għat-tilwim għandhom ikunu rregolati mir-regoli ta' proċedura li għandu jadotta l-Kunsill tal-FSE fi żmien sitt (6) xhur mid-data tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 121

Informazzjoni u Pariri Tekniċi

B'talba ta' waħda mill-Partijiet, jew fuq l-inizjattiva tagħha stess, il-bord ta' arbitraġġ jista' jikseb informazzjoni minn kull sors meqjus xieraq minnu, inklużi l-Partijiet involuti fit-tilwima, għall-proċediment tal-bord tal-arbitraġġ. Il-bord tal-arbitraġġ għandu wkoll id-dritt li jfittex l-opinjoni ta' esperti rilevanti bil-mod li jqis xieraq. Il-persuni naturali jew ġuridiċi interessati tal-Partijiet u partijiet terzi oħra huma awtorizzati li jipprezentaw sommarji tal-fatti amicus curiae quddiem il-bord tal-arbitraġġ skont ir-regoli ta' proċedura adottati skont l-Artikolu 120. Kull informazzjoni miksuba b'dan il-mod trid tiġi żvelata lill-Partijiet li jistgħu jissottomettu kummenti dwarha.

ARTIKOLU 122

Lingwa tas-Sottomissjonijiet

1. Is-sottomissjonijiet bil-miktub u orali tal-Partijiet għandhom isiru f'kull lingwi uffiċjali ta' dawk il-Partijiet.
2. Il-Partijiet għandhom jagħmlu hilitom biex jiftiehem dwar ilsien ta' hidma komuni għal kull proċedura speċifika skont din il-Parti. Jekk dawk il-Partijiet ma jkunux jistgħu jiftiehem dwar ilsien ta' hidma komuni, kull Parti għandha tagħmel arrangamenti għal u ggorr l-kostijiet tat-traduzzjoni tas-sottomissjonijiet miktuba u tal-interpretazzjonijiet tagħha fis-seduti fl-ilsien magħżul mill-Parti konvenuta, sakemm tali lsien ma jkunux ilsien uffiċjali ta' dik il-Parti.¹

ARTIKOLU 123

Regoli tal-interpretazzjoni

1. Bordijiet tal-arbitraġġ għandhom jinterpretaw id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim skont ir-regoli normali tal-interpretazzjoni tad-dritt internazzjonali pubblika, inkluż dawk stabbiliti fil-Konvenzjoni ta' Vjenna dwar il-Ligi tat-Trattati ffirmata fi Vjenna fit-23 ta' Mejju 1969.
2. L-interpretazzjonijiet u d-deċiżjonijiet tal-bord tal-arbitraġġ ma jistgħux iżidu jew inaqqsu d-drittijiet u l-obbligi pprovduti f'dan il-Ftehim.

---

¹ Għall-fini ta' dan l-Artikolu, il-lingwi uffiċjali huma dawk elenkati fl-Artikolu 146.

ARTIKOLU 124

Proċedura tad-Deciżjonijiet tal-Bord tal-Arbitraġġ

1. Il-bord tal-arbitraġġ għandu jagħmel kull sforz biex kull deciżjoni tittiehed b'konsens. Meta deciżjoni ma tistax tiġi adottata b'konsens, il-kwiżjoni kkonċernata għandha tkun deciża b'vot b'maġġoranza.
2. Kull deciżjoni tal-bord tal-arbitraġġ għandha tistabbilixxi l-konklużjonijiet ta' fatt, l-applikabbiltà tad-dispożizzjonijiet rilevanti ta' dan il-Ftehim u r-raġunament wara kull sejba, rakkomandazzjoni u konklużjoni meħuda. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jqiegħed id-deciżjonijiet tal-bord tal-arbitraġġ għad-dispożizzjoni pubblika.
3. Deciżjonijiet tal-bord tal-arbitraġġ huma finali u vinkolanti fuq il-Partijiet.

ARTIKOLU 125

Lista tal-Arbitri

1. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu, mhux aktar tard minn sitt (6) xhur mid-data tad-dħul fis-seħħ ta' dan il-Ftehim, jistabbilixxi lista ta' mill-anqas ħmistax-il (15) individwu li jkunu lesti u kapaċi jservu ta' arbitri. Il-lista għandha tikkonsisti minn tliet sublisti: sublista għal kull Parti li se sservi bħala arbitratur; u sublista ta' individwi li ma jkunux nazzjonali ta' waħda mill-Partijiet u li għandhom ikunu disponibbli biex jagħmluha ta' President tal-bord tal-arbitraġġ. Kull sublista għandi tinkludi mill-inqas ħames (5) individwi. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jara li l-lista tinzamm dejjem fuq dan il-livell, skont ir-regoli ta' proċedura adottati skont l-Artikolu 120.

2. Jekk ma tkunx stabbilita waħda mis-sublisti jew jekk waħda minnhom ma jkunx fiha bizzżejied ismijiet ta' individwi meta ssir notifika skont l-Artikolu 113(2), l-arbitri għandhom jintgħażlu b'lotterija mill-individwi li qabel kienu proposti għas-sublista rispettiva minn waħda mill-Partijiet jew mit-tnejn li huma. Jekk Parti minnhom biss ipproponiet ismijiet, it-tliet arbitri għandhom jintgħażlu b'lotterija minn fost dawk l-ismijiet.
3. F'każ li ma jkun hemm ebda lista ta' arbitri stabbilita skont il-paragrafu 1 jew ismijiet ta' arbitri proposti skont il-paragrafu 2, il-Parti li tiftaħ il-proċess ta' arbitraġġ għandha titlob lis-Segretarju Ġenerali tal-Qorti Permanenti ta' Arbitraġġ biex jaġixxi bħala l-awtorità tal-ħatra.
4. L-arbitri jrid ikollhom għarfien speċjalizzat u esperjenza speċjalizzata fid-dritt u fil-kummerċ internazzjonali. Għandhom ikunu indipendenti, iservu fil-kapaċitajiet individwali tagħhom u ma jiehdu struzzjonijiet minn ebda organizzazzjoni jew gvern, u lanqas ma jkunu affiljati mal-gvern ta' xi waħda mill-Partijiet, u għandhom ikunu konformi mal-kodiċi ta' kondotta anness mar-regoli ta' proċedura adottati skont l-Artikolu 120.

ARTIKOLU 126

Relazzjoni mas-Soluzzjoni tat-Tilwim tad-WTO

1. Bordijiet tal-arbitraġġ stabbiliti skont dan il-Ftehim ma għandhomx jaġġudikaw tilwim dwar id-drittijiet jew l-obbligi ta' waħda mill-Partijiet skont il-ftehimiet tad-WTO.

2. Rikors għad-dispożizzjonijiet ta' soluzzjoni tat-tilwim ta' dan il-Ftehim għandu jkun mingħajr preġudizzju għal kull azzjoni fil-qafas tad-WTO, inkluża azzjoni għal soluzzjoni tat-tilwim.

Madankollu, meta Parti, fir-rigward ta' miżura partikolari, tkun bdiet proċediment għal soluzzjoni ta' tilwima, jew skont dan it-Titolu jew skont il-Ftehim tad-WTO, ma għandhiex tibda proċediment għas-soluzzjoni tat-tilwima fir-rigward tal-istess miżura fil-forum l-ieħor sakemm jintemm l-ewwel proċediment. Barra minn hekk, Parti ma għandhiex tfittex rimedju għall-ksur ta' obbligu li jkun identiku skont dan il-Ftehim u skont il-Ftehim tad-WTO fiż-żewġ fora. F'tali każ, ladarba jkun inbeda proċediment ta' soluzzjoni tat-tilwim, Parti ma għandhiex tressaq talba li tfittex rimedju għall-ksur ta' obbligu identiku taħt il-ftehim l-ieħor fil-forum l-ieħor, hlief jekk il-forum magħżul ma jirnexxilux minhabba raġunijiet proċedurali jew ġurisdizzjonali jasal għal riżultati dwar it-talba biex rimedju ta' dak l-obbligu.

3. Fir-rigward ta' miżura partikolari, Parti tista' tniedi proċediment ta' soluzzjoni għat-tilwim, jew skont din il-Parti jew skont il-Ftehim tad-WTO:

- (a) proċedimenti ta' soluzzjoni għat-tilwim skont din il-Parti għandhom jitqiesu li nfethu wara talba ta' Parti għall-istabbiliment ta' bord tal-arbitraġġ skont l-Artikolu 112 u għandhom jitqiesu li ntemmu meta l-bord ta' arbitraġġ jinnotifika d-deċiżjoni tiegħu lill-Partijiet u lill-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja skont l-Artikolu 115 jew meta tkun instabet soluzzjoni bi qbil reċiproku skont l-Artikolu 119.
- (b) il-proċeduri ta' soluzzjoni tat-tilwim taħt il-Ftehim tad-WTO għandhom jitqiesu li nbdeu wara talba tal-Parti għat-twaqqif ta' bord skont l-Artikolu 6 tad-DSU, u għandhom jitqiesu li ntemmu meta l-Korp għas-Soluzzjoni tat-Tilwim tad-WTO jadotta r-rapport tal-ordtad-WTO jew tal-Korp tal-Appell, skont il-każ, skont l-Artikoli 16 u 17(14) tad-DSU.

4. F'dan il-Ftehim xejn ma għandu jipprekludi Parti milli timplimenta s-sospensjoni ta' obbligi awtorizzati mill-Korp għas-Soluzzjonijiet tat-Tilwim tad-WTO. Il-Ftehim tad-WTO ma għandux jipprekludi lil Parti milli tissospendi l-obbligi skont dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 127

Limiti ta' Żmien

1. Kull limitu ta' żmien stabbiliti f'din il-Parti, inklużi l-limiti biex il-bordijiet tal-arbitraġġ jinnotifikaw id-deċiżjonijiet tagħhom, għandhom jingħaddu f'jiem kalendarji mill-jum li jiġi wara l-att jew il-fatt li jirreferu għalih.
2. Kull limitu ta' żmien imsemmi f'din il-Parti jista' jiġi estiż bil-ftehim reċiproku tal-Partijiet.

PARTI VIII

EĊĊEZZJONIJIET ĠENERALI

ARTIKOLU 128

Klawsola Ġenerali ta' Eċċezzjoni

Sogġett għar-rekwiżit li tali miżuri ma jkunux applikati b'mod li jikkostitwixxi mezz ta' diskriminazzjoni arbitrarja jew ingustifikabbli bejn il-Partijiet fejn kundizzjonijiet simili jipprevalu, jew restrizzjoni moħbija fuq il-kummerċ internazzjonali, xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jitqies li jipprevjeni l-adozzjoni jew l-infurzar mill-UE jew l-Istat(i) bi Shab tal-EAC ta' miżuri:

- (a) meħtieġa biex jipproteġu s-sigurtà pubblika u l-morali jew biex iżommu l-ordni pubblika;
- (b) meħtieġa biex jipproteġu l-ħajja jew is-saħħa tal-bniedem, tal-annimali jew tal-pjanti;
- (c) relatati mal-importazzjoni jew mal-esportazzjoni tad-deheb jew tal-fidda;
- (d) meħtieġa biex jiżguraw konformità ma' liġijiet jew ma' regolamenti li mhumiex inkonsistenti ma' dan il-Ftehim, inklużi dawk relatati mal-infurzar doganali, mal-infurzar ta' monopolji li joperaw skont l-Artikolu II(4) u l-Artikolu XVII tal-GATT, mal-protezzjoni tal-privattivi, il-marki kummerċjali u d-drittijiet tal-awtur, u mal-prevenzjoni ta' prattiki li jqarrqu;

- (e) relatati mal-prodotti tax-xogħol fil-ħabsijiet;
- (f) meħtieġa għall-protezzjoni ta' teżori nazzjonali ta' valur artistiku, storiku jew arkeologiku;
- (g) relatati mal-konservazzjoni ta' riżorsi naturali li jispicċaw jekk tali miżuri jsiru effettivi flimkien mar-restrizzjonijiet fuq il-produzzjoni jew il-konsum domestiku;
- (h) meħudin biex jitwettqu l-obbligi skont kull ftehim dwar komoditajiet intergovernattivi li jikkonforma mal-kriterji sottomessi lill-Partijiet Kontraenti tal-GATT u mhux diżapprovati minnhom jew li kien ipprezentat iżda mhux diżapprovat¹;
- (i) li jinvolvu restrizzjonijiet fuq l-esportazzjonijiet ta' materjali domestiċi meħtieġa biex jiżguraw il-kwantitajiet essenzjali ta' tali materjali lil industrija tal-ipproċessar domestika matul perjodu meta l-prezz domestiku ta' tali materjali jinżamm iktar baxx mill-prezz dinji bħala parti minn pjan ta' stabbilizzazzjoni tal-gvern; Tali miżuri, madankollu, ma għandhomx joperaw biex iżidu l-esportazzjonijiet ta' tali industrija domestika jew biex tiżdied il-protezzjoni mogħtija lil din l-industrija, u ma għandhomx imorru kontra d-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim b'rabta man-nondiskriminazzjoni;
- (j) essenzjali għall-ksib jew għat-tqassim ta' prodotti li l-provvista tagħhom tkun generalment jew lokalment qasira, bil-kondizzjoni li kull tali miżuri jkunu konsistenti mal-prinċipju li l-UE jew l-Istat(i) bi Shab tal-EAC ikunu intitolati għal sehem ġust mill-provvista internazzjonali ta' kull tali prodott, u li kull tali miżura, li jkunu inkonsistenti mad-dispożizzjonijiet l-oħra ta' dan il-Ftehim, jiġu eliminati malli l-kondizzjonijiet li jagħtu lok għalihom ma jibqgħux jeżistu aktar.

---

¹ L-eċċezzjoni mogħtija f'dan il-punt testendi għal kull ftehim dwar komoditajiet li jikkonforma mal-prinċipji approvati mill-Kunsill Ekonomiku u Soċjali tal-GATT fir-Risoluzzjoni tiegħu 30 (IV) tat-28 ta' Marzu 1947.

ARTIKOLU 129

Eċċezzjonijiet ta' Sigurtà

1. Xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jitqies li:
  - (a) jeħtieġ li l-UE jew l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC jagħtu xi informazzjoni li d-divulgazzjoni tagħha jqisuha li tmur kontra l-interessi essenzjali tas-sigurtà tagħhom; jew
  - (b) jzomm lill-UE jew l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC milli jieħdu kull azzjoni li huma jqisu meħtieġa għall-protezzjoni tal-interessi essenzjali tas-sigurtà tagħhom:
    - (i) jirrelata għal materjali fissjonabbli jew il-materjali li huma derivati minnu;
    - (ii) jirrelata għat-traffiku f'armi, munizzjon u għodda ta' gwerra u għal traffiku bħal dan f'merkanzija oħra u materjali kif mwettqa direttament jew indirettament għall-għan tal-istabbiliment militari;
    - (iii) jirrelata mal-akkwist tal-gvern indispensabbli għas-sigurtà nazzjonali jew għall-finijiet ta' difiża nazzjonali;
    - (iv) jittiehed fil-hin ta' gwerra jew emerġenza oħra f'relazzjonijiet internazzjonali; jew

- (c) jipprevjeni lill-UE jew lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC jieħdu azzjoni skont l-obbligi tagħhom taħt il-Karta tan-Nazzjonijiet Uniti iffirmata f' San Francisco fis-26 ta' Ġunju 1945 għall-manteniment tal-paċi u s-sigurtà internazzjonali.
2. Il-Kumitat ta' Uffiċjali Għolja għandu jkollu l-akbar ammont ta' informazzjoni possibbli dwar miżuri meħuda skont il-paragrafu 1(b) u (c) iktar 'il fuq u dwar it-tmiem tagħhom.

ARTIKOLU 130

Tassazzjoni

1. Xejn f'dan il-Ftehim, jew f'kull qbil adottat skont dan il-Ftehim, ma għandu jiġi interpretat li jipprevjeni lil Parti milli tiddistingwi, fl-applikazzjoni tad-dispożizzjonijiet rilevanti tal-leġislazzjoni fiskali tagħha, bejn kontribwenti li ma jkunux fl-istess sitwazzjoni, b'mod partikolari rigward il-post tagħhom ta' residenza, jew rigward il-post fejn il-kapital tagħhom ikun investit.
2. Xejn f'dan il-Ftehim, jew f'kull arrangament adottat skont dan il-Ftehim, ma għandu jiġi interpretat bħala li jipprevjeni l-adozzjoni jew l-infurzar ta' kull miżura li jkollha l-għan li tipprevjeni l-evitar jew l-evażjoni tat-taxxi skont id-dispożizzjonijiet fiskali tal-ftehimiet biex tkun evitata tassazzjoni doppja jew ta' arrangamenti fiskali oħra jew ta' leġislazzjoni fiskali domestika.
3. Xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jaffettwa d-drittijiet u l-obbligi tal-Partijiet li jaqgħu taħt kull konvenzjoni dwar it-taxxi. Fil-każ ta' kull inkonsistenza bejn dan il-Ftehim u kull tali konvenzjoni, dik il-konvenzjoni għandha tipprevali għal dak li jikkonċerna l-inkonsistenza.

PARTI IX

DISPOŻIZZJONIJIET ĠENERALI U FINALI

ARTIKOLU 131

Diffikultajiet tal-Bilanċ tal-Pagamenti

1. Meta Parti tkun f' diffikultajiet serji ta' bilanċ tal-pagamenti u diffikultajiet finanzjarji esterni jew f' riskju li tiltaqa' ma diffikultajiet bħal dawn, tista' tadotta jew iżżomm miżuri restrittivi fir-rigward tal-kummerċ f' merkanzija.
2. Il-Partijiet għandhom jagħmlu hilitom biex jevitaw l-applikazzjoni tal-miżuri restrittivi msemmija fil-paragrafu 1.
3. Kull miżura restrittiva adottata jew miżmuma skont dan l-Artikolu ma għandhiex tkun diskriminatorju u għandha ddum għal perjodu limitat u ma għandhiex tmur lil hinn minn dak li huwa meħtieġ biex jinstab rimedju għas-sitwazzjoni tal-bilanċ tal-ħlasijiet u għas-sitwazzjoni finanzjarja esterna. Għandu jkun konformi mal-kundizzjonijiet stabbiliti fil-ftehimiet tad-WTO u konsistenti mal-Artikoli tal-Ftehim tal-Fond Monetarju Internazzjonali (FMI), kif applikabbli.
4. Parti li żżomm jew li tkun adottat miżuri restrittivi, jew xi bidliet għalihom, għandha mill-ewwel tinnotifikahom lill-Parti l-oħra u lill-Kunsill tal-FSE u tipprezenta, kemm jista' jkun malajr, skeda ta' żmien għat-tneħħija tagħhom.

5. Il-konsultazzjonijiet għandhom isiru minnufih fi hdan il-Kunsill tal-FSE u tali konsultazzjonijiet għandhom jivvalutaw is-sitwazzjoni tal-bilanċ tal-pagamenti tal-Parti konċernata u r-restrizzjonijiet adottati jew miżmuma skont dan l-Artikolu, filwaqt li jitqiesu, fost l-oħrajn, tali fatturi bħal:

- (a) in-natura u l-firxa tad-diffikultajiet bil-bilanċ tal-pagamenti u dawk finanzjarji esterni;
- (b) l-ambjent ekonomiku u kummerċjali estern;
- (c) miżuri korrettivi alternattivi li jistgħu jkunu disponibbli.

6. Il-konsultazzjonijiet għandhom jindirizzaw il-konformità ta' kull miżura restrittiva mal-paragrafi 3 u 4. Ir-riżultati kollha ta' fatti statistiċi u oħra pprezentati mill-FMI relatati mal-kambju, riżervi monetarji u bilanċ ta' pagamenti għandhom jiġu aċċettati u l-konklużjonijiet għandhom ikunu bbażati fuq il-valutazzjoni mill-FMI rigward il-bilanċ tal-pagamenti u s-sitwazzjoni finanzjarja esterna tal-Parti konċernata li tadotta jew iżzomm il-miżura.

ARTIKOLU 132

Definizzjoni tal-Partijiet u Twettiq tal-Obbligi

1. Il-Partijiet Kontraenti għal dan il-Ftehim huma r-Repubblika tal-Kenja u kull Parti Kontraenti oħra għat-Trattat li Jistabilixxi l-Komunità tal-Afrika tal-Lvant li taderixxi ma' dan il-Ftehim f'konformità mal-Artikolu 144 ta' dan il-Ftehim, minn hawn 'il quddiem imsejjaħ "l-Istat(i) bi Sħab tal-EAC", minn naħa waħda, u l-Unjoni Ewropea, minn hawn 'il quddiem imsejjaħ l-"UE", min-naħa l-oħra.

2. Għall-finijiet ta' dan il-Ftehim, it-terminu "Parti" għandu jirreferi għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC jew għall-UE, skont il-każ. It-terminu "Partijiet" għandu jirreferi għall-Istat(i) bi Shab tal-EAC u għall-UE.
3. L-Istat(i) bi Shab tal-EAC jistgħu jagħtu mandat lil wiehed mir-rappreżentanti tagħhom biex jaġixxi f'isimhom fil-kwistjonijiet kollha skont dan il-Ftehim.
4. Il-Partijiet għandhom jadottaw kull miżura ġenerali jew speċifika meħtieġa minnhom biex iwettqu l-obbligi tagħhom skont dan il-Ftehim u jkunu żguri li jimxu mal-objettivi imnizzla f'dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 133

Punti ta' Kuntatt

1. Sabiex tiġi faċilitata l-komunikazzjoni relatata mal-implimentazzjoni effettiva ta' dan il-Ftehim, il-Partijiet għandhom kull wiehed minnhom jagħzlu punt ta' kuntatt għall-iskambju ta' informazzjoni fid-data tad-dhul fis-seħh dan il-Ftehim. Id-deżinjazzjoni ta' punti ta' kuntatt għall-iskambju ta' informazzjoni huwa mingħajr preġudizzju għall-ħatra speċifika ta' awtoritajiet kompetenti skont id-dispożizzjonijiet speċifiċi ta' dan il-Ftehim.
2. Fuq talba tal-punti ta' kuntatt għall-iskambju ta' informazzjoni, kull Parti għandha tindika l-uffiċċju jew l-uffiċjal responsabbli għal kull kwistjoni li għandha x'taqsam mal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim u għandha tipprovdi l-appoġġ meħtieġ biex tkun iffaċilitata l-komunikazzjoni mal-Parti rikjedenti.

3. Kull Parti, skont il-każ, għandha, fuq talba tal-Parti l-oħra, u sa fejn ikun legalment possibbli, tipprovdi informazzjoni u twieġeb fil-pront għal kull mistoqsija tal-Parti l-oħra li tkun relatata ma' mizura effettiva jew proposta li tista' taffettwa l-kummerċ bejn il-Partijiet.

ARTIKOLU 134

Trasparenza u Kunfidenzjalità

1. Kull Parti għandha tiżgura li kull ligi, regolament, proċedura u deċiżjoni amministrattiva tagħhom ta' applikazzjoni ġenerali kif ukoll kull impenn internazzjonali relatat ma' kull kwistjoni kummerċjali koperta minn dan il-Ftehim jiġu ppubblikati fil-pront jew isiru disponibbli pubblikament u jingiebu għall-attenzjoni tal-Parti l-oħra.

2. Mingħajr preġudizzju għad-dispożizzjonijiet speċifiċi dwar it-trasparenza f'dan il-Ftehim, l-informazzjoni msemmija f'dan l-Artikolu għandha titqies li giet ipprovduta meta l-informazzjoni tkun saret disponibbli għall-gvernijiet tal-Istat(i) bi Sħab tal-EAC u tal-Kummissjoni Ewropea jew tad-WTO jew fuq is-siti web uffiċjali tal-Partijiet li għandha tkun disponibbli pubblikament u mingħajr hlas.

3. Xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jeħtieġ li Parti tipprovdi informazzjoni kunfidenzjali, li l-iżvelar tagħha jimpedixxi l-infurzar tal-ligijiet, jew li b'xi mod ieħor imur kontra l-interess pubbliku, jew jippreġudika interessi kummerċjali leġittimi ta' intraprizi partikolari, pubbliċi jew privati, hliet sa fejn jista' jkun meħtieġ li tiġi żvelata fil-kuntest ta' proċedura għal soluzzjoni ta' tilwima skont il-Parti VII. Meta tribunal stabbilit skont l-Artikolu 113 jikkunsidra li jkun meħtieġ tali żvelar, il-bord għandu jiżgura li l-kunfidenzjalità tkun protetta b'mod sħiħ.

ARTIKOLU 135

Reġjuni Ultraperiferiċi tal-Unjoni Ewropea

1. B'kunsiderazzjoni għall-prossimità ġeografika ta' ċerti reġjuni ultraperiferiċi tal-UE u tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u biex jissahħu aktar ir-rabtiet ekonomiċi u soċjali bejn dawk ir-reġjuni u l-Istat(i) bi Shab tal-EAC, il-Partijiet għandhom jagħmlu li jistgħu biex jiffaċilitaw il-kooperazzjoni fl-oqsma kollha koperti minn dan il-Ftehim bejn dawk ir-reġjuni ultraperiferiċi tal-UE u l-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
2. L-objettivi msemmija fil-paragrafu 1 għandhom ukoll jiġu segwiti, kull fejn possibbli, permezz tat-trawwim ta' parteċipazzjoni kongunta tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC u dawk ir-reġjuni ultraperiferiċi tal-UE fil-programmi qafas u l-programmi speċifiċi tal-UE f'oqsma koperti minn dan il-Ftehim.
3. L-UE għandha tagħmel hliitha biex tiżgura l-koordinazzjoni bejn id-diversi strumenti finanzjarji tal-politiki ta' koeżjoni u żvilupp tal-UE sabiex trawwem il-kooperazzjoni bejn l-Istat(i) bi Shab tal-EAC u dawk ir-reġjuni ultraperiferiċi tal-UE fl-oqsma koperti minn dawk il-Ftehim.
4. Xejn f'dan il-Ftehim ma jzomm lill-UE milli tapplika miżuri eżistenti bil-għan li tiġi rimedjata l-qagħda soċjali u ekonomika strutturali fir-reġjuni ultraperiferiċi skont l-Artikolu 349 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea.

ARTIKOLU 136

Relazzjonijiet ma' Ftehimiet oħra

1. Bl-eċċezzjoni tad-dispożizzjonijiet tal-kooperazzjoni għall-iżvilupp li jinsabu fit-Titolu II tal-Parti 3 tal-Ftehim ta' Cotonou jew id-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu, f'każ ta' kull inkonsistenza bejn id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim u d-dispożizzjonijiet tat-Titolu II tal-Parti 3 tal-Ftehim ta' Cotonou jew id-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu, għandhom jipprevalu d-dispożizzjonijiet ta' dan il-Ftehim.
2. F'każ ta' kull inkonsistenza bejn id-dispożizzjonijiet tal-Parti V ta' dan il-Ftehim u l-Ftehim ta' Cotonou jew il-Ftehim suċċessur tiegħu, id-dispożizzjonijiet tal-Ftehim ta' Cotonou jew id-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu għandhom jipprevalu.
3. Xejn f'dan il-Ftehim ma għandu jiġi interpretat bħala li jimpedixxi l-adozzjoni minn waħda mill-Partijiet ta' kull miżura xierqa konsistenti ma' dan il-Ftehim u skont il-Ftehim ta' Cotonou jew id-dispożizzjonijiet korrispondenti tal-ftehim suċċessur tiegħu.

ARTIKOLU 137

Relazzjoni mal-Ftehimiet tad-WTO

Il-Partijiet jaqblu li xejn f'dan il-Ftehim ma jgħegħelhom jaġixxu b'mod inkonsistenti mal-ftehimiet tad-WTO.

ARTIKOLU 138

Notifiki

In-notifiki meħtieġa skont dan il-Ftehim għandhom isiru bil-miktub u jintbagħtu lill-gvernijiet tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC jew lill-Kummissjoni Ewropea skont il-każ.

ARTIKOLU 139

Dhul fis-Seħh

1. Dan il-Ftehim għandu jġi ffirmat u ratifikat jew approvat skont ir-regoli u l-proċeduri kostituzzjonali jew interni applikabbli tal-Partijiet rispettivi.
2. Dan il-Ftehim għandu jidhol fis-seħh fl-ewwel jum tat-tieni xahar wara dak li fih il-Partijiet ikunu nnotifikaw lil xulxin bit-tlestija tal-proċeduri legali interni msemmija fil-paragrafu 1.
3. In-notifiki tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim għandhom jintbagħtu, fil-każ tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, lid-depożitarji rilevanti ta' dan il-Ftehim fl-Istat(i) bi Shab tal-EAC, u fil-każ tal-UE, lis-Segretarju Ġenerali tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, li għandhom ikunu depożitarji kongunti ta' dan il-Ftehim. Kull depożitarju għandu jinnotifika lid-depożitarju l-ieħor malli jirċievi l-aħħar strument ta' ratifika li jindika li tlestew il-proċeduri legali interni tiegħu għall-fini tad-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 140

Denunzja

1. Kull Stat bi Shab tal-EAC jew l-UE jistgħu jagħtu avviz bil-miktub lill-Parti l-oħra bl-intenzjoni tagħhom li jiddenunzjaw dan il-Ftehim.
2. Denunzja għandu jkollha effett sena wara notifika lill-Parti l-oħra.

ARTIKOLU 141

Applikazzjoni territorjali

Dan il-Ftehim għandu japplika, minn naħa waħda, għat-territorji li fihom ikun applikat it-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea u t-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea u, min-naħa l-oħra, għat-territorji tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC. Referenzi f' dan il-Ftehim għal "territorju" għandhom jinftehimu f'dak is-sens.

ARTIKOLU 142

Klawsola ta' Riezami

1. Dan il-Ftehim għandu jiġi riezaminat kull hames (5) snin mid-data tad-dhul fis-sehh tiegħu.
2. Fir-rigward tal-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim, Parti tista' tagħmel suggerimenti orjentati lejn l-aġġustament tal-kooperazzjoni relatata mal-kummerċ, filwaqt li titqies l-esperjenza miksuba waqt l-implimentazzjoni ta' dan il-Ftehim.
3. Minkejja l-paragrafu 1, il-Partijiet jaqblu li dan il-Ftehim jista' jiġi riezaminat fid-dawl tal-iskadenza tal-Ftehim ta' Cotonou jew tal-ftehim suċċessur tiegħu.

ARTIKOLU 143

Klawsola ta' Emenda

1. Il-Partijiet jistgħu jaqblu, bil-miktub, li jemendaw dan il-Ftehim. Parti tista' tipprezenta proposti għall-emendar ta' dan il-Ftehim lill-Kunsill tal-FSE għall-kunsiderazzjoni. Il-Parti l-oħra tista' tikkummenta fuq il-proposti għall-emendar fi żmien disghin (90) jum mid-data tal-wasla tal-proposta.

2. Jekk il-Kunsill tal-FSE jadotta emendi għal dan il-Ftehim, tali emendi għandhom jiġu pprezentati lill-Partijiet għar-ratifika, l-aċċettazzjoni jew l-approvazzjoni skont ir-rekwiżiti legali kostituzzjonali jew interni rispettivi tagħhom.

3. Emenda għandha tidhol fis-seħħ wara li l-Partijiet jiskambjaw notifiki bil-miktub li jiċċertifikaw li huma lestew ir-rekwiżiti u l-proċeduri legali applikabbli rispettivi, f'tali data kif jistgħu jiftiehm u l-Partijiet.

ARTIKOLU 144

Adeżjoni tal-Partijiet Kontraenti għat-Trattat li Jistabbilixxi l-Komunità tal-Afrika tal-Lvant

1. Dan il-Ftehim għandu jkun miftuħ għall-adeżjoni minn kull Stat li huwa parti kontraenti għat-Trattat li Jistabbilixxi l-Komunità tal-Afrika tal-Lvant. Talba ta' adeżjoni għandha tkun preżentata lill-Kunsill tal-FSE.

2. Il-Partijiet għandhom jirrieżaminaw l-effetti tal-adeżjoni tal-Istat(i) imsemmija fil-paragrafu 1 fuq dan il-Ftehim. Il-Kunsill tal-FSE jista' jiddeċiedi dwar kull miżura tranżizzjonali jew emendatorja li tista' tkun meħtieġa.

ARTIKOLU 145

L-Adeżjoni ta' Membri ġodda fl-Unjoni Ewropea

1. L-UE għandha tinnotifika lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC kull talba għall-adeżjoni ta' pajjiż terz mal-UE.
2. Matul in-negozjati bejn l-UE u l-pajjiż terz imsemmi fil-paragrafu 1, l-UE għandha tagħmel hliitha biex:
  - (a) tipprova, b'talba tal-Istat(i) bi Shab tal-EAC, u sa fejn possibbli, informazzjoni dwar kull kwistjoni koperta minn dan il-Ftehim; u
  - (b) tqis it-tħassib espress mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC.
3. L-UE għandha tinnotifika lill-Istat(i) bi Shab tal-EAC bid-dhul fis-seħħ ta' kull trattat li jikkoncerna l-adeżjoni ta' pajjiż terz mal-UE.
4. Il-Kunsill tal-FSE għandu jeżamina, bizzżejjed qabel id-data tal-adeżjoni ta' pajjiż terz mal-UE, kull effett li dik l-adeżjoni jista' jkollha fuq dan il-Ftehim. Il-Partijiet jistgħu, permezz ta' deċiżjoni tal-Kunsill tal-FSE, jistabbilixxu kull aġġustament meħtieġ ta' dan il-Ftehim jew arrangamenti tranżitorji.

ARTIKOLU 146

Testi awtentiċi

1. Dan il-Ftehim huwa mfassal f'żewġ kopji bil-Bulgaru, bil-Kroat, biċ-Ĉek, bid-Daniż, bl-Olandiż, bl-Ingliż, bl-Estonjan, bil-Finlandiż, bil-Franċiż, bil-Ġermaniż, bil-Grieg, bl-Ungeriz, bit-Taljan, bil-Latvjan, bil-Litwan, bil-Malti, bil-Pollakk, bil-Portugiż, bir-Rumen, bis-Slovakk, bis-Sloven, bl-Ispanjol u bl-Iżvediż, b'kull wieħed minn dawk it-testi jkun ugwalment awtentiku.
2. Il-verzjoni bl-Irlandiż għandha tkun awtentikata permezz ta' skambju ta' noti diplomatiċi bejn l-Unjoni Ewropea u r-Repubblika tal-Kenya wara l-iffirmar u qabel id-dhul fis-seħh ta' dan il-Ftehim.

ARTIKOLU 147

Annessi u Protokolli

L-Annessi u l-Protokolli u d-Dikjarazzjonijiet Kongunti li ġejjin għal dan il-Ftehim għandhom jiffurmaw parti integrali minn dan il-Ftehim:

Anness I	Dazji Doganali fuq Prodotti li Joriġinaw mill-Istat(i) bi Shab tal-EAC
Anness II	Dazji Doganali fuq Prodotti li Joriġinaw mill-UE
Anness III(a)	Matriċi ta' Żvilupp tal-FSE
Anness III(b)	Parametri Referenzjarji, Miri u Indikaturi tal-Iżvilupp
Anness IV	Dikjarazzjoni Kongunta dwar il-Pajjiżi li Stabbilixxew Unjoni Doganali mal-Unjoni Ewropea
Anness V	Kummerċ u Żvilupp Sostenibbli
Anness VI	Dikjarazzjoni Kongunta tal-Unjoni Ewropea u tar-Repubblika tal-Kenja dwar il-Koperazzjoni Ekonomika u għall-Iżvilupp skont dan il-Ftehim
Protokoll 1	Dwar Assistenza Amministrattiva Reciproka fi Kwistjonijiet Doganali
Dikjarazzjoni Kongunta 1	Dikjarazzjoni Kongunta dwar ir-Regoli tal-Origini mill-Unjoni Ewropea u mir-Repubblika tal-Kenja
Dikjarazzjoni Kongunta 2	Dikjarazzjoni Kongunta dwar il-Kummerċ u l-Iżvilupp Sostenibbli mill-Unjoni Ewropea u mir-Repubblika tal-Kenja

B'XHIEDA TA' DAN, il-Plenipotenzjarji sottoskritti, debitament awtorizzati għal dan l-effett, iffirmaw dan il-Ftehim.

Magħmul fi ..., fi ...

Għall-Unjoni Ewropea

Għar-Repubblika tal-Kenya

